

# مجموعه سوالات نهایی فارسی دوازدهم

(شامل سوالات نهایی دی ۹۷ تا شهریور ۱۴۰۲ به همراه سوالات نهایی نظام قدیم)

گردآوری کننده: ابراهیم رمضانلی - کانال بانک سوال ادبیات

### ستایش

- ۱- معنی واژه‌های مشخص شده را با توجه به شعر و نثر زیر بنویسید. (دی ۱۴۰۰)
- الف) تو نمایندهٔ فضلی تو سزاوار ثنایی (دی ۹۷) ب) نتوان شبه تو گفتن که تو در وهم نیایی
- ۲- در بیت زیر، یک برابر معنایی مناسب برای واژهٔ «شادی» بیابید. (خرداد ۱۴۰۱)
- «همه عزّی و جلالی، همه علمی و یقینی / همه نوری و سروری، همه جودی و جزایی»
- ۳- عبارت «حرکت به سوی مقصدی برای به دست آوردن و جست‌وجوی چیزی» در توضیح کدام واژه آمده است؟ (دی ۱۴۰۱)
- ۱) اتراق ۲) پویدن ۳) مشایعت ۴) وصول
- ۴- املاهای صحیح را از داخل کمانک انتخاب کنید.
- توحکیمی، تو عظیمی، تو کریمی، تو رحیمی تو نمایندهٔ فضلی تو سزاوار (ثنایی / سنایی)
- ۵- مفهوم آیه‌ی «تُعْزَمَنْ تَشَاءُ وَ تُذَلُّ مَنْ تَشَاءُ» در کدام بیت آمده است؟ (نهایی نظام قدیم)
- الف) همه عزّی و جلالی همه علمی و یقینی همه نوری و سروری همه جودی و جزایی
- ب) همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی همه بیشی تو بگاهی همه کمی تو فزایی
- ۶- مفهوم آیهٔ «اهدنا الصراط المستقیم» در کدام یک از ابیات زیر آمده است؟ (نهایی نظام قدیم)
- الف) ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی نروم جز به همان ره که توام راه نمایی
- ب) همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی همه بیشی تو بگاهی همه کمی تو فزایی
- ۷- آرایهٔ بیت: «همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی / همه بیشی تو بگاهی همه کمی تو فزایی» تلمیح است یا تضمین؟

### ادبیات تعلیمی

### فصل یکم:

#### درس یکم: شکر نعمت

#### 📌 قلمرو زبانی:

- ۸- معادل درست هر یک از توضیحات عرفانی زیر را از داخل کمانک انتخاب کنید. (خرداد ۹۸)
- الف) کمال توجه بنده به حق و یقین بر این که خداوند در همه احوال، عالم بر ضمیر اوست (مکاشفت / مراقبت)
- ب) خالی شدن قلب سالک از آن چه جز خداست (تجرید / اشتیاق)
- ۹- معنی واژه‌های مشخص شده را با توجه به شعر و نثر زیر بنویسید.
- الف) دست انابت به امید اجابت به درگاه حق بردارد. (خرداد ۹۹)
- ب) تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته (شهریور ۹۹ و ۱۴۰۰)
- ج) عاکفان کعبهٔ جلالش به تقصیر عبادت معترف (دی ۹۹)
- ۱۰- کدامیک از واژگان داخل کمانک، از نظر املائی درست است؟
- الف) تخم خرمایی به تربیتش نخل (باسق - باسغ) گشته. (خارج ۹۸)
- ب) واصفان حلیهٔ جمالش به تحیر (منسوب / منسوب) (خرداد ۹۹ و ۱۴۰۰)
- ج) چه باک از موج (بهر - بحر) آن را که باشد نوح کشتیبان؟ (خرداد ۹۹)
- د) همه از (بحر - بهر) تو سرگشته و فرمانبردار

**پاسخنامه:** ۱- الف) ثنا: ستایش، سپاس ب) مثل، مانند، همسان ۲- سرور ۳- پویدن ۴- ثنایی ۵- ب ۶- الف ۷- تلمیح ۸- الف) مراقبت ب) تجرید ۹- الف) انابت: بازگشت به سوی خدا، توبه، پشیمانی ب) باسق: بلند و بالیده ج) عاکف، کسانی که در مدتی معین در مسجد بمانند و به عبادت پردازند. ۱۰- الف) باسق ب) منسوب ج) بحر د) بهر

۱۱- نوع حذف (لفظی-معنایی) را در هر یک از موارد زیر تعیین کنید.

- (الف) بنده همان به که ز تقصیر خویش / عذر به درگاه خدای آورد (خرداد۹۸)  
 (ب) در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب. (خرداد۹۸)  
 (ج) کرم بین و لطف خداوندگار / گنه بنده کرده است و او شرمسار (شهریور۱۴۰۲)  
 (د) ای جویبار جاری! زین سایه‌برگ مگریز / کاین گونه فرصت از کف دادند بی‌شماران (شهریور۱۴۰۲)

۱۲- در جمله زیر، یک نادرستی املایی وجود دارد؛ آن را بیابید و شکل درست آن را بنویسید.

(الف) عصاره تاکی به قدرت او شهد فایغ شده (شهریور۹۸)

۱۳- در عبارت « چون برسیدم بوی گلیم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت »

(الف) جمله «پایه» یا «هسته» را مشخص کنید.

(ب) نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را به ترتیب بنویسید.

۱۴- در بیت زیر، کدام فعل حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید.

« همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار / شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری »

۱۵- در عبارت « دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پرورد. »:

(الف) «را» در این عبارت به چه معناست؟

(ب) نقش دستوری واژه «دایه» چیست؟

۱۶- در بیت « بگفت آنجا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت انده خرنده و جان فروشد » چند مفعول وجود دارد؟ (خرداد۱۴۰۲)

### 📌 قلمرو ادبی:

۱۷- قسمت مشخص شده، بیانگر کدام آرایه ادبی است؟ (شهریور۹۸ و خرداد۱۴۰۰) یک مورد اضافه تشبیهی مشخص کنید. (دی۱۴۰۰)

فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پرورد.

۱۸- در عبارت « عصاره تاکی به قدرت او شهد فایغ شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته. » واژگان سجع را بنویسید.

۱۹- واژگان پدیدآورنده آرایه لفظی « سجع » در عبارت زیر، کدام اند؟ (خرداد۱۴۰۲)

هر نفسی که فرو می‌رود ممد حیات است و چون برمی‌آید مفرح ذات

۲۰- کدام یک از واژه‌های مشخص شده، «مشبهه» است؟

فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پرورد.

۲۱- در بیت زیر، کاربرد آرایه‌های «تشبیه»، «مراعات نظیر»، «تلمیح» و ..... مشهود است. (خرداد۱۴۰۲)

چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشیمان؟ / چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیمان؟

۲۲- آرایه متناسب با قسمت مشخص شده را از کمانک مقابل انتخاب کنید. (خرداد۱۴۰۰)

اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده. (تشبیه / استعاره)

**پاسخنامه:** ۱۱- الف) معنایی (ب) لفظی (ج) لفظی (د) معنوی (ای جویبار جاری [با تو هستیم] ۱۲- فایغ (فایق) ۱۳- الف) بوی گلیم چنان مست کرد.

(ب) به ترتیب مفعول - مسند (۱۴- الف) هستند (فعل اسنادی) (ب) معنوی (۱۵- الف) به معنی «به» / (ب) متمم ۱۶- چهار مفعول ۱۷- استعاره -

اضافه تشبیهی: فراش باد صبا، (دایه ابر بهاری، بنات نبات، مهد زمین) ۱۸- فایق و باق (شده و گشته هم صحیح است). ۱۹- حیات - ذات

۲۰ - فراش ۲۱- اسلوب معادله ۲۲- تشبیه

❖ قلمرو فکری:

۲۳- معنی و مفهوم هریک از موارد زیر را به نثر روان بنویسید.

الف) پرده ناموسِ بندگان به گناه فاحش ندرد (خرداد ۹۸) و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد. (دی ۹۷، خرداد ۱۴۰۱، دی ۱۴۰۱)

ب) خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده (شهریور ۹۸)

ج) فرآش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده. (خارج ۹۸)

د) طاعتش موجب قربت است. (خرداد ۹۸)

ه) یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود. (خرداد ۹۹)

و) از دست و زبان که برآید کز عهده شکرش به درآید؟ (دی ۹۹)

ز) کرم بین و لطف خداوندگار گنه بنده کرد است او شرمسار (شهریور ۱۴۰۰)

ح) عصاره تاکی به قدرت او شهد فایق شده (خرداد ۱۴۰۲) و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته (شهریور ۱۴۰۱)

ط) هر نفسی که فرو می‌رود ممد حیات است. (شهریور ۱۴۰۲)

۲۴- در عبارت زیر، مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۷)

بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت

۲۵- قسمت‌های مشخص شده، بیانگر چه انسان‌هایی هستند؟ (خارج ۹۸ و ۱۴۰۱)

ای مرغ سحر! عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

۲۶- مصرع «چه غم دیوار آمت را که دارد چون تو پشتیبان؟» چه مفهومی دارد؟ (دی ۹۷)

۲۷- با توجه به عبارت: «پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد.» دو مورد از صفات خداوند را بنویسید.

۲۸- مفهوم کلی مصراع دوم بیت زیر با کدام گزینه مناسبت دارد؟ (خرداد ۹۸)

هیچ نقاشت نمی بیند که نقشی برکشد / وان که دید، از حیرتش کلک از بنان افکنده‌ای

الف) ما عرفناک حق معرفتک / ب) ما عبدناک حق عبادتک.

۲۹- در عبارت: «یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرورده بود» مقصود از «سر به جیب مراقبت فرو بردن» چیست؟ (نهایی نظام قدیم)

۳۰- در عبارت زیر برای واژه های «شرافت» و «ناپسند» یک برابر معنایی بیابید. (نهایی نظام قدیم)

پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد

۳۱- در عبارت: «یکی از صاحب‌دلان سر به جیب مراقبت فرو برده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده.» منظور از «مکاشفت» چیست؟

و در اصطلاح عرفانی به چه معناست؟ (نهایی نظام قدیم)

۳۲- ابیات زیر بیانگر چه مفهوم مشترکی است؟ (نهایی نظام قدیم)

الف) آنک شد هم بی خبر هم بی اثر / از میان جمله او دارد خبر

ب) تا نگریدی بی خبر از جسم و جان / کی خبر یابی ز جانان یک زمان

**پاسخنامه:** ۲۲- به بازگردانی درس مراجعه شود. ۲۴- خود را فراموش کردن (یا اختیار از دست دادن) ۲۵- مرغ سحر: نماد عاشق دروغین، ظاهری/پروانه: نماد عاشق حقیقی ۲۶- مسلمانان با یاری (شفاعت) پیامبر دلگرم (امیدوار) و شکست‌ناپذیر می‌گردند ۲۷- ستارالعیوب بودن / روزی رسانی یا رزاق بودن خداوند ۲۸- الف ۲۹- در حالت تأمل و تفکر عارفانه قلب خود را از هر چه غیر خدا حفظ کردن (در حالت عرفانی به غیر خدا توجهی نداشتن) ۳۰- ناموس - منکر ۳۱- کشف کردن و آشکار ساختن، در اصطلاح، پی بردن به حقایق است. ۳۲- برای رسیدن به معشوق باید هستی خود را فدا کرد.

درس دوم: مست و هوشیار

❁ قلمرو زبانی:

۳۳- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) واصفان حلیه‌ی جمالش به تحیر (منسوب / منسوب)

ب) گفت از (بهر / بحر) غرامت جامه‌ات بیرون کنم.

۳۴- در عبارت زیر معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید

الف) تا داروغه را گوئیم در مسجد بخواب

ب) گفت: «باید حدّ زند هشیار مردم، مست را

ج) گفت: والی از کجا در خانه‌ی خمّار نیست؟

۳۵- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی موارد داده شده را تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۰)

- گفت: نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم / گفت: والی از کجا در خانه‌ی خمّار نیست؟

- گفت: تا داروغه را گوئیم در مسجد بخواب / گفت: مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست

- گفت: مستی زان سبب افتان و خیزان می‌روی / گفت: «جرم راه رفتن نیست ره هموار نیست

الف) در بیت اول، فعل «شویم»، اسنادی و فعل «نیست»، غیراسنادی است. (درست / نادرست)

ب) در بیت دوم، «خوابگاه مردم»، یک ترکیب اضافی و «مردم بدکار» یک ترکیب وصفی است (درست / نادرست)

ج) در هر دو مصرع بیت سوم، فعل اسنادی به کار رفته است. (دی ۱۴۰۰) (درست / نادرست)

۳۶- کاربرد معنایی فعل «نیست»، در کدام مصراع، اسنادی و در کدام مصراع، غیراسنادی است؟ (دی ۱۳۹۹)

زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست / در حق ما هر چه گوید جای هیچ اکراه نیست

۳۷- در بیت زیر، فعل‌های مشخص شده را از نظر کاربرد معنایی بررسی کنید. (شهریور ۹۹)

گفت: نزدیک است والی را سرای آن‌جا شویم / گفت: والی از کجا در خانه‌ی خمّار نیست؟

۳۸- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (دی ۹۸)

گفت: «نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم» / گفت: «والی از کجا در خانه‌ی خمّار نیست؟

الف) کارکرد «را» چیست؟

ب) با توجه به معنا، کدام فعل اسنادی است؟

۳۹- در بیت زیر مرجع «این» چیست؟ (نهایی نظام قدیم)

بگفت او آن من شد زو مکن یاد / بگفت این، کی کند بیچاره فرهاد؟

۴۰- در هریک از مصراع‌های زیر، فعل‌های مشخص شده را از دیدگاه معنایی بررسی کنید. (شهریور ۱۴۰۱)

الف) گفت: «نزدیک است والی را سرای آن‌جا شویم

ب) گفت: «می بسیار خوردی زان، چنین بی خود شدی

پاسخنامه: ۳۳- الف) منسوب - ب) بهر ۳۴- به واژه‌نامه مراجعه شود. ۳۵- الف) نادرست ب) درست ج) درست ۳۶- مصراع اول: اسنادی -

مصراع دوم: غیر اسنادی در معنی وجود ندارد. ۳۷- شویم: برویم (غیراسنادی) / نیست: وجود ندارد (غیراسنادی) ۳۸- رای فک اضافه /

ب) فعل «است» ۳۹- یاد نکردن از شیرین - الف) شویم: برویم (فعل غیراسنادی) / ب) شدی معادل «گشتی» (فعل اسنادی)

۴۱- در بیت زیر، واژگانی را که در زبان فارسی «هم آوا» دارند، مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۱)

از بهر تو صد بار ملامت بکشم / گر بشکنم این عهد غرامت بکشم

۴۲- کاربرد معنایی فعل «نیست» در کدام مصراع، اسنادی و در کدام مصراع، غیراسنادی است؟ (شهریور ۱۴۰۰)

الف) گفت مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست      ب) گفت والی از کجا در خانه خمّار نیست

### ❁ قلمرو ادبی:

۴۳- در بیت زیر، معنای مجازی واژه «خاک» چیست؟ (دی ۱۴۰۱)

بگفتا: دل ز مهرش کی کنی پاک؟ / بگفت: آن‌گه که باشم خفته در خاک

۴۴- شعر زیر، بر پایه «گفت‌وگو» یا «سوال و جواب» سروده شده است. این نوع گفت‌وگو در اصطلاح ادبی، چه نام دارد؟ (خرداد ۹۸ و ۴۰۱)

- نخستین بار گفتش کز کجایی؟ / بگفت: از دار ملک آشنایی

- بگفت: آنجا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت: انده خرنند و جان فروشند

۴۵- با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱) گر در سرت هوای وصال است، حافظا / باید که خاک در گه اهل هنر شوی

۲) بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟ / بگفت آن‌گه که باشم خفته در خاک

الف) در کدام واژه بیت نخست آرایه «مجاز» وجود دارد؟

ب) در بیت دوم، کدام واژه‌ها آرایه «جناس» را پدید آورده‌اند؟

۴۶- حفظ شعر: مصراع اول این بیت چیست؟ (دی ۹۷)

باید که خاک در گه اهل هنر شوی

.....

ب) گر در سرت هوای وصال است حافظا

الف) در مکتب حقایق پیش ادیب عشق

### ❁ قلمرو فکری:

۴۷- در بیت زیر، منظور از عبارت «حرف کم و بسیار نیست» چیست؟ (نهایی نظام قدیم و خرداد ۹۹)

گفت: می بسیار خوردی زان چنین بی خود شدی      گفت: ای بیهوده گو. حرف کم و بسیار نیست

۴۸- با توجه به بیت زیر، فرد مست علت افتان و خیزان رفتن خود را در چه می‌داند؟ (نهایی نظام قدیم)

گفت: مستی زان سبب افتان و خیزان می‌روی      گفت: «جرم راه رفتن نیست ره هموار نیست

۴۹- در مصرع «گفت: باید حد زند هشیار مردم مست را»؛ مقصود از «حد زدن» چیست؟ (نهایی نظام قدیم)

۵۰- در مصرع «محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت»؛ «محتسب» در زمان شاعر چه وظیفه‌ای داشت؟ (نهایی نظام قدیم)

۵۱- در بیت زیر، عبارت «کلاه از سر افتادن» به جز معنای ظاهری در چه معنایی به کار رفته است؟ (نهایی نظام قدیم)

گفت: آگه نیستی کز سر در افتادت کلاه      گفت: در سر عقل باید، بی کلاهی عار نیست

پاسخنامه: ۴۱- بهر(بحر) / صد(سد) ۴۲- ب) غیر اسنادی در معنی وجود ندارد. الف) اسنادی ۴۳- خاک مجاز از قبر ۴۴- مناظره

۴۵- الف) سر(مجاز از اندیشه، فکر) ب) پاک / خاک ۴۶- ب) ۴۷- در اسلام نفس خطا و حرام بودن عمل، مهم است، کم و زیاد بودن آن مطرح

نیست. (کار حرام، حرام است. کم و زیاد ندارد.) ۴۸- نابسامانی اوضاع جامعه ۴۹- مجازات شرعی ۵۰- نظارات بر اجرای احکام دین ۵۱- در قدیم

بدون کلاه و دستار ظاهر شدن نوعی بی‌ادبی و عملی خلاف عرف و هنجار تلقی می‌شد.

۵۲- در بیت زیر، شاعر به کدام پدیده‌ی اجتماعی اشاره دارد؟ (شهریور ۹۸ و دی ۱۴۰۰)

گفت دیناری بده پنهان و خود را وارهان / گفت کار شرع کار درهم و دینار نیست

۵۳- در بیت زیر، بر چه موضوعی تاکید شده است؟ (خرداد ۹۸)

گفت: آگه نیستی کز سر در افتادت کلاه / گفت: در سر عقل باید بی کلاهی عار نیست!

۵۴- مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید. (دی ۹۷)

الف) یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر / کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی

ب) بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود / در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی

۵۵- درست یا نادرست بودن عبارت زیر را تعیین کنید.

در مصراع: گفت: «از بَهرِ غَرامت، جامه‌ات بیرون گَنَم»، منظور شاعر از «غَرامت»، «مجازات شرعی» است.

۵۶- مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۷ و شهریور ۱۴۰۰)

گفت: مستی زان سبب افتان و خیزان می‌روی / گفت: «جرم راه رفتن نیست ره هموار نیست

۵۷- دو بیت زیر از نظر شیوه بیان (جد طنز) چه وجه اشتراکی با هم دارند؟ (نهایی خارج ۹۹)

با محتسبم عیب مگوید که او نیز / پیوسته چو ما در طلب عیش مدام است

گفت: نزدیک است والی را سرای آن جا شویم / گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟

ابراهیم رضائلی

**پاسخنامه:** ۵۲- رشوه‌خواری حاکمان جامعه ۵۳- عقل و خرد مهم‌تر از حفظ ظاهر و رعایت آن است. ۵۴- اگر به خدا باور و توجه قلبی داری، دل کندن تو از علایق مادی (دنیوی) موجب رسیدن تو به حیات معنوی و روحانی می‌گردد. ۵۵- نادرست ۵۶- اوضاع جامعه نابه‌سامان است ۵۷- شیوه بیان هر دو طنزآمیز است.

- ۱- واژه‌ی «همّت» در هریک از ابیات زیر به چه معناست؟ (خرداد ۱۴۰۰)  
(الف) «همّت» اگر سلسله جنبان شود / مور تواند که سلیمان شود  
(ب) «همّت» از باد سحر می طلبم گر ببرد / خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است
- ۲- مصراع: «جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن» را از شیوه‌ی بلاغی به شیوه‌ی عادی برگردانید. (دی ۹۷)
- ۳- در بیت زیر، نوع دقیق «وابسته‌های پسین» گروه اسمی مشخص شده، بنویسید. (خارج ۹۸)  
فکری ای هموطنان، در ره آزادی خویش / بنمایید که هرکس نکند، مثل من است
- ۴- در بین کلمات زیر، کدام واژه «اهمیت املائی» دارد؟ (خارج ۹۸)  
الف) کیمیا (ب) عملیات (ج) جمشید (د) جوانمردی
- ۵- برای واژه «حزین» یک مترادف و یک متضاد بنویسید. (دی ۹۸)

- ۶- شاعر در بیت زیر، ادامه حیات ملت‌ها را در گرو چه موضوعی می‌داند؟ (دی ۱۴۰۱)  
در دفتر زمانه فتد نامش از قلم / هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت
- ۷- سروده زیر را می‌توان نمایانگر کدام صفت برجسته گوینده آن دانست؟ (شهریور ۱۴۰۱)  
با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی ست / ما را فراغتی ست که جمشید جم نداشت
- ۸- با توجه به بیت «در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت»، در نظر خردمندان چه کسی محترم است؟ (خرداد ۹۹)
- ۹- در بیت «جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است» شاعر به چه مضمونی تأکید دارد؟ (دی ۹۸)
- ۱۰- مفهوم کلی بیت زیر را بنویسید. (خرداد ۹۸ و ۱۴۰۰)  
خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کُنش آن خانه که بیت‌ال‌حزن است
- ۱۱- شاعر در بیت زیر، به بیدادگری کدام پادشاه اشاره دارد؟  
آن کسی را که در این مُلک سلیمان کردیم / ملت امروز یقین کرد که او اهرمن است

- ۱- الف) عزم و اراده، تلاش (ب) یاری، عنایت، توجه ۲- جامه‌ای کاو بهر وطن غرقه به خون نشود ۳- آزادی: مضاف‌الیه / خویش: مضاف‌الیه
- ۴- ب) عملیات ۵- مترادف: غمگین // متضاد: شاد ۶- داشتن مردم صاحب‌قلم ۷- بلندنظری، مناعت طبع یا قناعت ۸- کسی که به افکار جامعه احترام بگذارد. ۹- وطن پرستی ۱۰- بیگانه‌ستیزی، عدم وابستگی به بیگانگان ۱۱- محمدعلی شاه



**📌 قلمرو ادبی:**

- ۱۲- کدام یک از ابیات زیر را می توان ییتی از یک «غزل اجتماعی» دانست؟  
 الف) فکری ای هم وطنان در راه آزادی خویش / بنمایید که هرکس نکند مثل من است  
 ب) آیین طریق از نفس پیرمغان یافت / آن خضر که فرخنده پی اش نام نهادند
- ۱۳- شاعر، در بیت زیر، با بیان کدام واژه، مفهومی غیر حقیقی (مجاز) ارائه کرده است؟ (شهریور ۱۴۰۱)  
 در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت
- ۱۴- کدام یک از ترکیب های مشخص شده، مجاز است؟ مفهوم آن را بنویسید. (دی ۹۹)  
 ناله ی مرغ اسیر این همه بهر وطن است / مسلک مرغ گرفتار قفس هم چو من است
- ۱۵- آرایه ی ذکر شده در مقابل همه ی ابیات، به جز گزینه ی ..... درست است.  
 الف) چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان / چه باک از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتیان (اسلوب معادله)  
 ب) گفت: «باید حد زند هشیار مردم، مست را» / گفت: «هشیاری بیار، این جا کسی هشیار نیست» (تضاد)  
 ج) در دفتر زمانه فتد نامش از قلم / هر ملتی که مردم صاحب قلم نداشت (کنایه)  
 د) با آن که جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت (ایهام)
- ۱۶- تلمیح به کار رفته در بیت زیر را در یک سطر توضیح دهید. (خرداد ۹۸)  
 با آن که جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت
- ۱۷- کدام بیت در بردارنده نام یکی از سراینده گان «غزل اجتماعی» عصر مشروطه است؟  
 الف) پروین، شراب معرفت از جام علم نوش / ترسم که دیر گردد و خالی کنند جام  
 ب) پیش از آنی که زند سبزه سر از خاکش / کاش دل عارف هوس سبزه و صحرا می کرد
- ۱۸- به غزل هایی که محتوای آنها بیشتر مسائل سیاسی و اجتماعی است ، ..... می گویند. (شهریور ۱۴۰۲)

**درس پنجم: دماوندیه - روان خوانی: جاسوسی که الاغ بود!**

**📌 قلمرو زبانی:**

- ۱۹- برای واژه ی مشخص شده ی مصراع «سریر مُلک عطا داد کردگار تو را»، یک برابر معنایی از بیت زیر، بیابید. (خرداد ۹۹)  
 برکش ز سر این سپید معجر / بنشین به یکی کبود اورند
- ۲۰- کدام یک از واژه های بیت زیر، مترادف واژه «سریر» است؟ (دی ۱۴۰۱)  
 بدو گفت: بی تو نخواهم زمان / نه اورنگ و تاج و نه گرز و کمان
- ۲۱- معنی واژه مشخص شده را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)  
 بگرای چو ازدهای گرز
- ۲۲- در بیت مقابل یک ترکیب وصفی مشخص کنید. (فنی و حرفه ای، کار دانش ۱۴۰۲)  
 تا واره ی از دم ستوران / وین مردم نحس دیوماند

**پاسخنامه:** ۱۲- الف ۱۳- جامعه ۱۴- «مرغ اسیر» در مصرع نخست، مجاز از شاعر است. ۱۵- گزینه «د» ۱۶- در این بیت به زندگی پادشاه اساطیری ایران، جمشید اشاره شده است که جام جهان بینی داشت و در آن احوال جهان را می دید. ۱۷- گزینه «ب» (عارف) ۱۸- غزل اجتماعی ۱۹- اورند ۲۰- اورنگ ۲۱- ویژگی نوعی مار سمی و خطرناک ۲۲- این مردم / مردم نحس / مردم دیوماند

۲۳- بیت زیر به شیوهی بلاغی سروده شده است. آن را به یک جمله عادی برگردانید. (شهریور ۹۸)

چون گشت زمین ز جور گردون / سرد و سیه و خموش و آوند

۲۴- با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خرداد ۱۴۰۱)

۱) از سیم به سر یکی کُله خُود / ز آهن به میان یکی کمر بند

۲) ای مشّت زمین بر آسمان شو / بر وی بنواز ضربتی چند

۳) ای مادر سرسپید، بشنو / این پند سیاه‌بخت فرزند

الف) در بیت اول، نوع حذف، قرینه لفظی است یا معنایی؟

ب) کاربرد معنایی فعل «شو» اسنادی است یا غیراسنادی؟

ج) یک ترکیب وصفی در بیت دوم بیابید

د) هسته گروه اسمی «این پند سیاه‌بخت فرزند» را تعیین کنید.

۲۵- با توجه به بیت‌های زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید. (خرداد ۹۹)

- تو قلب فسرده‌ی زمینی / از درد ورم نموده یک چند

- بفکن ز پی این اساس تزویر / بگسل ز پی این نژاد و پیوند

الف) نوع کدام یک از ترکیب‌های «قلب فسرده» و «قلب زمین»، اضافی است؟

ب) یک ترکیب وصفی در بیت دوم بیابید و بنویسید.

۲۶- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده شده را تعیین کنید. (خرداد ۹۸)

تو مشّت درشت روزگاری / از گردش قرن‌ها پس افکند

زین بی خردان سفله بستان / داد دل مردم خردمند

الف) در گروه اسمی «مشّت درشت روزگار»، واژه‌ی «مشّت»، هسته است. (درست / نادرست)

ب) ترکیب «مردم خردمند»، وصفی و ترکیب «بی خردان سفله»، اضافی است. (درست / نادرست)

۲۷- در بیت زیر، ترکیب‌های اضافی را پیدا کنید و بنویسید. (دی ۹۸)

زین بی خردان سفله بستان / داد دل مردم خردمند

۲۸- با توجه به بیت زیر ضمیر «ت» در «نیندت» مضاف‌الیه کدام کلمه است؟

تا چشم بشر نیندت روی / بنهفته به ابر، چهر دل بند

۲۹- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده شده را تعیین کنید.

ای مادر سرسپید، بشنو / این پند سیاه‌بخت فرزند

بگرای چو اژدهای گرزه / بخروش چو شرزه شیر ارغند

الف) در گروه اسمی «شرزه شیر ارغند»، واژه «شیر» هسته است. (درست / نادرست)

ب) ترکیب «مادر سرسپید»، وصفی و ترکیب «سیاه‌بخت فرزند» اضافی است. (درست / نادرست)

### پاسخنامه:

۲۳- چون زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند گشت (الف) معنایی ب) غیراسنادی ج) ضربتی چند د) پند ۲۵- الف) قلب زمین ب) این اساس / این نژاد / این پیوند ۲۶- الف) درست ب) نادرست ۲۷- الف) درست ب) نادرست ۲۸- الف) چشم ب) بشر ۲۹- الف) درست ب) نادرست ۲۸- الف) درست ب) نادرست ۲۹- الف) درست ب) نادرست

❖ قلمرو فکری:

۳۰- در بیت «پنهان مکن آتش درون را / زین سوخته جان شنو یکی پند» مقصود شاعر را از «آتش درون» و «سوخته جان» بنویسید.

۳۱- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (خارج ۹۸ و ۹۹، دی ۹۹)

- شو منفجر ای دل زمانه / وان آتش خود نهفته میسند

- دلا خموشی چرا؟ / چو خم نجوشی چرا؟ / برون شد از پرده راز، تو پرده پوشی چرا؟

۳۲- با توجه به بیت زیر، منظور شاعر از «مادر سرسپید» و «فرزند سیاهبخت» چیست؟ (دی ۹۸ و ۹۹ خرداد ۱۴۰۰)

ای مادر سرسپید بشنو / این پند سیاهبخت فرزند

۳۳- بیت «خامش منشین، سخن همی گوی / افسرده مباش، خوش همی خند» با کدام بیت زیر هم مفهوم است؟

(الف) تا درد و ورم فرو نشیند / کافور بر آن ضماد کردند

(ب) شو منفجر ای دل زمانه / وان آتش خود نهفته میسند

۳۴- مقصود از «مشت زمین» در بیت زیر چیست؟ (نهایی نظام قدیم)

ای مشت زمین بر آسمان شو / بر وی بنواز ضربتی چند

۳۵- معنی و مفهوم قسمت‌های مشخص شده را در اشعار زیر بنویسید. (دی ۹۷)

(الف) گفت: «مستی، زان سبب افتان و خیزان می‌روی» / گفت: جرم راه رفتن نیست، ره هموار نیست

(ب) بفکن ز پی این اساس تزویر / بگسل ز هم این نژاد و پیوند

۳۶- با توجه به بیت «تا چشم بشر نبیندت روی / بنهفته به ابر، چهر دل بند» به نظر شاعر، چرا دماوند چهره در ابر پنهان کرده است؟ (فنی ۱۴۰۲)

۳۷- بیت «بفکن ز پی این اساس تزویر / بگسل ز پی این نژاد و پیوند» بر چه مفهومی تاکید می‌کند؟ (نهایی نظام قدیم)

۳۸- در بیت زیر، شاعر چه خواسته‌ای را مطرح می‌کند؟ (نهایی نظام قدیم)

از سر بکش آن سپید معجر بنشین به یکی کبود اورند

۳۹- در بیت «تا درد و ورم فرو نشیند / کافور بر آن ضماد کردند» منظور از «کافور» چیست؟ (نهایی نظام قدیم)

۴۰- با توجه به ابیات زیر چرا زمین به سوی آسمان مشت زده است؟ (نهایی نظام قدیم)

چون گشت زمین ز جور گردون / سرد و سیه و خموش و آوند،

بنواخت ز خشم بر فلک مشت / آن مشت تویی تو ای دماوند

**پاسخنامه:** ۳۰- سوخته جان: شاعر (ملک الشعرا) آتش: خشم، اعتراض ۳۱- مفهوم مشترک: دعوت به مبارزه و قیام علیه ستم و توصیه به سخن

گفتن ۳۲- دماوند - شاعر ۳۳- بیت «ب» ۳۴- دماوند ۳۵- الف) اوضاع جامعه نابه‌سامان است. ب) پایه و بنیان این همه مکر و فریب را نابود کن.

۳۶- دماوند چون می‌خواهد از چشم مردمان دور باشد، قله‌اش را پشت ابر پنهان کرده است و نیز به ارتفاع و بلندی قله دماوند اشاره دارد.

۳۷- نابودی حکومت ریاکار، دروغگو، ظالم و استبدادی ۳۸- قَر و شکوه (شان و شوکت) خود را نشان بده (بر تخت بنشین) ۳۹- برف قلّه دماوند

۴۰- چون زمین از ظلم و ستم روزگار خشمگین شده است.

۴۱- در بیت زیر شاعر، کوه دماوند را به چه مانند کرده است؟ چرا؟ (نهایی نظام قدیم)

از سیم به سر یکی کلاه خود ز آن به میان یکی کمر بند

۴۲- با توجه به ابیات زیر به سوالات پاسخ دهید. (نهایی نظام قدیم)

- برکش ز سر این سپید معجر / بنشین به یکی کبود اورند

- تو مشت درشت روزگاری / از گردش قرن‌ها پس افکند

- زین بی خردان سفله بستان / داد دل مردم خردمند

الف) در بیت اول مقصود از شاعر از «سپید معجر» چیست؟

ب) در کدام بیت تشبیه دیده می‌شود؟

ج) در بیت سوم منظور از «بی خردان سفله» چه کسانی است؟

### 📌 قلمرو ادبی:

۴۳- آرایه‌ی استعاره را در بیت زیر مشخص کنید و مفهوم آن را بنویسید. (دی ۹۹)

برگن ز بن این بنا که باید / از ریشه بنای ظلم برکند

۴۴- در کدام یک از بیت‌های زیر آرایه‌ی «حسن تعلیل» وجود دارد؟ (دلیل خود را بنویسید) (خرداد ۹۹)

الف) تا چشم بشر نبیندت روی / بنهفته به ابر، چهر دل‌بند

ب) برگن ز بن این بنا که باید / از ریشه بنای ظلم بر کند

۴۵- با توجه به ابیات زیر: (دی ۹۷)

- تا وارهی از دم ستوران / وین مردم نحس دیوماند،

- با شیر سپهر بسته پیمان / با اختر سعد کرده پیوند

الف) شیر سپهر استعاره از چیست؟

ب) مفهوم کلی دو بیت، خلق کدام آرایه را به یاد می‌آورد؟

۴۶- در بیت «از سر بکش آن سپید معجر / بنشین به یکی کبود اورند» معنای اصلی و مجازی «اورند» را بنویسید. (نهایی نظام قدیم)

۴۷- در بیت «ای مشت زمین بر آسمان شو / بر وی بنواز ضربتی چند» واژه‌های مشخص شده چه آرایه‌ای پدید می‌آورند؟ (دی ۹۷)

۴۸- در تشبیه موجود در بیت زیر «مشبه»، کدام است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

برگن ز بن این بنا که باید / از ریشه، بنای ظلم برکند

۴۹- آرایه‌ی مشترک دو مصرع زیر چیست؟

الف) پنهان مکن آتش درون را

ب) با شیر سپهر بسته پیمان

۵۰- در بیت «ای مشت زمین بر آسمان شو / بر وی بنواز ضربتی چند»، «مشت زمین» آرایه‌ی ادبی ..... وجود دارد. (نهایی نظام قدیم)

**پاسخنامه:** ۴۱- مرد جنگی (سرباز) - شاعر برف‌های کوه را به کلاه جنگی و صخره‌های میان آن را به کمر بند سرباز مانند کرده است.

۴۲- الف) برف قلّه دماوند ب) بیت دوم، مصرع نخست (تو مانند مشت درشت روزگار هستی) ج) حاکمان پست و نالایق ۴۳- واژه‌ی «بنا» در

مصرع نخست استعاره از ظلم و ستم است. ۴۴- الف) شاعر ارتفاع زیاد دماوند را برای این می‌داند که می‌خواهد مردم صورتش را نبینند

۴۵- الف) خورشید (آفتاب) ب) حسن تعلیل ۴۶- معنای اصلی: تخت / معنای مجازی فر و شکوه (شان) ۴۷- مراعات نظیر ۴۸- ظلم

۴۹- استعاره (یا مجاز) ۵۰- استعاره (تشخیص)

۱- در بین واژگان زیر، کدام واژه‌ها اهمیت املایی دارند؟ (خارج ۱۴۰۱)

الف) کاربرد ب) شادی بخش ج) بحر د) دیوار ث) تریاق

۲- معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند (۹۸) ب) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست (۹۹) ج) نی حریف هرکه از یاری برید (۱۴۰۱)

۳- معنی واژه «دستور»، در بیت زیر با معنی آن در کدام گزینه یکسان است؟ (خرداد ۱۴۰۱)

«چه نیکو گفت با جمشید دستور / که با نادان نه شیون باد و نه سور»

۱) گر ایدونک دستور باشد کنون / بگوید سخن پیش تو رهنمون

۲) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست / لیک کس را دید جان دستور نیست

۳) به دستور فرمود تا ساروان / هیون آرد از دشت، صد کاروان

۴) بر مصطفی بهر رخصت دوید / از او خواست دستوری اما ندید

۴- کدامیک از واژگان داخل کمانک از نظر املایی درست است؟

الف) تن ز جان دو جان ز تن (مستور- مسطور) نیست (خرداد ۹۸ و دی ۹۹)

ب) چه نیکو گفت با جمشید دستور / که با نادان نه شیون باد و نه (صور- سور) (۱۴۰۱)

۵- در بیت‌های زیر، تفاوت معنایی واژه‌ی «دستور» را بررسی کنید. (خ ۹۹)

الف) چه نیکو گفت با جمشید دستور / که با نادان نه شیون باد و نه سور

ب) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست / لیک کس را دید جان دستور نیست

۶- نقش دستوری هریک از واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) کز نیستان تا مرا بریده‌اند / در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند (شهریور ۱۴۰۰)

ب) هر کسی از ظنّ خود شد یار من / از درون من نجست اسرار من (دی ۹۹)

۷- نوع «نقش نمای را» را در جمله‌های زیر بنویسید.

الف) اسکندر رومی را پرسیدند.

ب) مرا زور و فیروزی از داور است.

۸- در بیت زیر، واژه‌ای بیاید که «هماوا» داشته باشد. (خرداد ۱۴۰۱)

هر کسی از ظنّ خود شد یار من / از درون من نجست اسرار من

۹- کاربرد معنایی فعل «نیست» در کدام مصرع، اسنادی و در کدام مصرع غیراسنادی است؟ (دی ۹۹)

زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست / در حق ما هرچه گوید جای هیچ اکراه نیست

۱۰- درست یا نادرست بودن مورد داده شده را تعیین کنید. (خرداد ۹۹)

در بیت «سرّ من از ناله من دور نیست / لیک چشم و گوش را آن نور نیست» فعل «نیست» در هر دو مصرع، اسنادی است درست / نادرست

پاسخنامه: ۱- ج و ث ۲- الف) نفیر: فریاد و زاری به صدای بلند ب) مستور: پوشیده، پنهان ج) حریف: دوست، همدم، همراه ۳- گزینه ۳ ۴-

الف) مستور - ب) سور ۵ - الف) مشاور و وزیر - ب) اجازه، رخصت ۶- الف) متمم - نهاد ب) مسند - مفعول ۷- الف) معادل «از»، نشانه

متمم (حرف اضافه) - ب) نشانه فک اضافه ۸- ظن ۹- مصرع اول: اسنادی - مصرع دوم: غیراسنادی در معنی وجود ندارد ۱۰- نادرست

**✍ قلمرو ادبی:**

- ۱۱- آرایهٔ بارز در بیت «محرم این هوش جز بی هوش نیست / امر زبان را مشتری جز گوش نیست»، «اسلوب معادله» است یا «اغراق»؟ (۱۴۰۱)
- ۱۲- در بیت زیر، آرایه‌ی درست را از کمانک مقابل آن، انتخاب کنید. (خ ۹۹)
- آتش عشق است کاندر نی فتاد / جوشش عشق است کاندر می فتاد (تشبیه / جناس همسان)
- ۱۳- آرایه‌ی مشترک ابیات زیر را بنویسید. (دی ۹۸)
- شانه می آید به کار زلف در آشفستگی / آشنایان را در ایام پریشانی پرس  
- محرم این هوش جز بی هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست
- ۱۴- آرایه‌ی مشترک ابیات زیر اسلوب معادله است یا حسن تعلیل؟ یک دلیل بنویسید. (خ ۹۸)
- عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را / دزد دانا می کشد اول چراغ خانه را  
- محرم این هوش جز بی هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست
- ۱۵- در بیت زیر جناس تام را مشخص کنید و معنی هر یک از ارکان آن را بنویسید.
- پیش رویت دگران صورت بر دیوارند / نه چنین صورت و معنی که تو داری دارند
- ۱۶- کاربرد واژگان قافیه در بیت زیر، سبب خلق آرایهٔ ادبی «.....» شده است. (خرداد ۲، ۱۴ و ۹۹)
- آتش است این بانگ نای و نیست باد / هرکه این آتش ندارد نیست باد
- ۱۷- بیت زیر را از نظر کاربرد جناس تام (همسان) بررسی کنید. (خرداد ۹۸ و شهریور ۹۸)
- نی حریف هر که از یاری برید / پرده هایش پرده های ما درید
- ۱۸- مفهوم کنایهٔ مشخص شده را بنویسید. هرکه بی روزی است، روزش دیر شد
- ۱۹- مفهوم نمادین واژهٔ مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۸) بشنو این نی چون شکایت می کند

**✍ قلمرو فکری:**

- ۲۰- مضمون مشترک ابیات زیر را بنویسید. (ش ۱۴۰۰)
- الف) نی حدیث راه پر خون می کند / قصه‌های عشق مجنون می کند  
ب) شیرمردی باید این ره را شگرف / زان که ره دور است و دریا ژرف ژرف
- ۲۱- کدام یک از ابیات زیر، به سخن مشهور «کل شیء یرجع الی اصله» اشاره دارد؟ (ش ۹۹)
- الف) کز نیستان تا مرا ببریده‌اند / در نفیرم مرد و زن نامیده‌اند  
ب) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش
- ۲۲- در بیت زیر، منظور از «نیستان» چیست؟ (شهریور ۹۸)
- «کز نیستان تا مرا ببریده‌اند / در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند»
- ۲۳- در بیت «نی حدیث راه پر خون می کند / قصه‌های عشق مجنون می کند» مقصود از «راه پر خون» چیست؟ (دی ۹۷)
- ۲۴- مفهوم کدام بیت بیانگر این موضوع است که: «ظاهر انسان بیانگر احوال درونی اوست»؟ (خرداد ۹۸)
- الف) سر من از ناله‌ی من دور نیست / لیک چشم و گوش را آن نور نیست  
ب) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش
- پاسخنامه:** ۱۱- اسلوب معادله ۱۲- تشبیه عشق به آتش ۱۳- اسلوب معادله ۱۴- اسلوب معادله - زیرا مصراع دوم در هر بیت، مصداقی برای مصراع اول آن است (یا هر دلیل صحیح دیگر) ۱۵- صورت (نقش - رخ) ۱۶- جناس همسان (تام) ۱۷- پرده به دو معنی به کار رفته است؛ اول، نغمه و آواز؛ دوم، حجاب و پوشش ۱۸- عمرش تباه شد ۱۹- انسان کامل، عارف یا خود مولانا ۲۰- دشوار و پرخطر بودن راه عشق ۲۱- گزینده «ب» ۲۲- عالم معنا (یا عالم حقیقی، درگاه حق) ۲۳- راه دشوار و پرخطر عشق ۲۴- بیت الف

- ۲۵- منظور از مصرع «هر که بی‌روزی است، روزش دیر شد» چیست؟  
 ۲۶- منظور از مصرع «محرّم این هوش جز بی‌هوش نیست» چیست؟  
 ۲۷- در مصرع «تو بمان، ای آن که چون تو پاک نیست» منظور شاعر از «تو» کیست؟  
 ۲۸- در مصرع «محرّم این هوش جز بی‌هوش نیست»، مقصود از «هوش» و «بی‌هوش» چیست؟  
 ۲۹- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (خرداد ۹۹)

– سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق  
 – نی، حریف هر که از یاری بُرید / پرد هایش پرده‌های ما درید  
 ۳۰- مولانا در بیت زیر چه کسی را سزاوار همنشینی عارف «نی» دانسته است؟ (شهریور ۱۴۰۱ خرداد ۱۴۰۲)  
 «نی، حریف هر که از یاری برید / پرده هایش پرده های ما درید»

- ۳۱- در بیت زیر، مقصود از «ماهی» کیست؟  
 «هر که جز ماهی، ز آبش سیر شد / هر که بی‌روزی است، روزش دیر شد»  
 ۳۲- در بیت زیر، مقصود از «بدحالان» و «خوشحالان» چه کسانی است؟  
 «من به هر جمعیتی نالان شدم / جفت بدحالان و خوش حالان شدم»  
 ۳۳- مفهوم کلی بیت زیر را بنویسید.  
 هر که جز ماهی ز آبش سیر شد / هر که بی‌روزی است روزش دیر شد  
 ۳۴- درستی و نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۲)  
 بیت «نی حدیث راه پر خون می‌کند / قصه‌های عشق مجنون می‌کند» به مفهوم «دشواری و پر خون بودن راه عشق» اشاره می‌کند.

### درس هفتم: در حقیقت عشق / شعر خوانی: صبح ستاره باران

#### ❁ قلمرو زبانی:

- ۳۵- کدام معنی از واژه «سامان» در مصراع «با جان بودن به عشق در سامان نیست» بر نمی‌آید؟ (خرداد ۱۴۰۲)  
 الف) امکان (ب) درخور (پ) مصلحت (ت) میسر  
 ۳۶- معنی واژه مشخص شده را بنویسید. (۹۸)  
 پروانه قوت از عشق آتش خورد.  
 ۳۷- نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید. (۹۸)  
 عشق حقیقی، دل و جان را پاک می‌گرداند  
 ۳۸- نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را تعیین کنید.  
 پروانه قوت از عشق آتش خورد و همه‌ی جهان، آتش بیند. (خ ۱۴۰۰)  
 ۳۹- الگوی ساخت همه‌ی گزینه‌ها به جز جمله‌ی گزینه‌ی ..... «نهاد + مفعول + مسند + فعل» است. (۹۹)  
 ۱) عشق حقیقی، دل و جان را پاک می‌گرداند (۲) محبت به غایت را عشق خوانند  
 ۳) برخی عاشق را دیوانه می‌پندارند (۴) عشق از بهر این معنی فرض راه آمد

**پاسخنامه:** ۲۵- هر که از عشق بی‌بهره باشد، روزگارش تباه می‌شود. ۲۶- حقیقت عشق را هر کسی درک نمی‌کند تنها عاشق محرم عشق است. ۲۷- معشوق (خداوند) یا عشق و محبت نسبت به خداوند ۲۸- عشق - عاشق ۲۹- حال عاشق و عارف را کسی درک می‌کند که درد عشق کشیده باشد. ۳۰- هجران کشیده‌ها یا کسانی که از محبوب خود دور شده‌اند. ۳۱- عارف و اصل / عاشق ۳۲- خوش حالان: رهروان راه حق که از سیر به سوی حق شادمان اند. / بدحالان: کسانی که سیر و سلوک آنها به سوی حق، کند است. ۳۳- اشتیاق پایان ناپذیر عاشق ۳۴- درست ۳۵- گزینه پ ۳۶- خوراکی ۳۷- عشق: نهاد / پاک: مسند ۳۸- الف) قوت: مفعول / آتش: مسند ۳۹- گزینه ۴

۴۰- الگوی ساخت کدام جمله «نهاد + مفعول + مسند + فعل» است؟ (دی ۹۹)

(۱) زیبایی محبوب تو چند روزی بیش نیست

(۲) عشق جاودانی، همواره معشوق را جوان می‌بیند

(۳) در این سفر، ستارگان را با درخشندگی جاودان خود می‌بینم

(۴) عشق از بهر این معنی، فرض راه آمد

۴۱- در همه گزینه‌ها به جز ..... جمله‌ای با الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» دیده می‌شود. (خ ۱۴۰۱)

(۱) محبت چون به غایت رسد، آنرا عشق خوانند

(۲) به عشق نتوان رسیدن تا از معرفت و محبت دو پایه نردبان نسازد

(۳) همواره عشق قدیم را موضوع صحیفه شعر خود می‌گرداند. (۴) آتش عشق او را چنان گرداند که همه جهان، آتش بیند

۴۲- هر یک از الگوهای زیر، با کدام جمله در ردیف مقابل مطابقت دارد؟ (یک جمله اضافی است) (خ ۱۴۰۰)

الف	نهاد + مسند + فعل	۱	برخی عاشق را دیوانه می‌پندارند.
ب	نهاد + مفعول + مسند + فعل	۲	مردم به او دهقان فداکار می‌گفتند.
		۳	عاشقان کشتگان معشوق‌اند

۴۳- الگوی ساخت همه‌ی گزینه‌ها به جز ..... «نهاد + مفعول + مسند + فعل» است. (ش ۱۴۰۰)

(۱) برخی عاشق را دیوانه می‌پندارند

(۲) عشق حقیقی دل و جان را پاک می‌گرداند

(۳) مردم به او دهقان فداکار می‌گفتند

(۴) پروانه، همه جهان را آتش بیند.

۴۴- نوع حذف در مصراع نخست بیت زیر، به قرینه لفظی است یا معنایی؟ (دی ۱۴۰۱)

«آینه نگاهت، پیوند صبح و ساحل / لبخند گاه‌گاهت، صبح ستاره‌باران»

۴۵- در متن «چون حق تعالی بنده‌ای را گزید و مستغرق خود گردانید، هر که دامن او را بگیرد و از او حاجت طلبد، بی‌آنکه آن بزرگ

یاد کند و عرضه دهد، حق، آنرا برآرد.» (دی ۱۴۰۱)

الف) فعل «بگیرد» ماضی التزامی است یا مضارع التزامی؟

ب) نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را، به ترتیب، بنویسید.

۴۶- در نوشته‌ی «بدان که از جمله نام‌های حُسن یکی «جمال» است و یکی «کمال». و هیچ کس نینمی‌که او را به جمال میلی نباشد» (خرداد ۹۹)

الف) یک مورد حذف فعل بیابید و بنویسید.

ب) مرجع ضمیر «او» را تعیین کنید.

### ✿ قلمرو ادبی:

۴۷- مصراع‌های کدام بیت «جابه‌جا» نوشته شده است؟ (۹۸)

الف) لبخند گاه‌گاهت، صبح ستاره‌باران / آینه‌ی نگاهت، پیوند صبح و ساحل

ب) پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند / دیوار زندگی را زین‌گونه یادگاران

۴۸- کدام گزینه، مصرع «باز آ که در هوایت خاموشی جنونم» را کامل می‌کند. (۹۹)

الف) لبخند گاه‌گاهت صبح ستاره‌باران

ج) بیداری ستاره در چشم جویباران

ب) فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران

د) ای مهربان‌تر از برگ در بوسه‌های باران

۴۹- در عبارت «بدان که از جمله نام‌های حُسن یکی جمال است و یکی کمال» کدام واژه‌ها «سجع» دارند؟ (۹۹)

پاسخنامه: ۴۰- گزینه ۲۴ ۱- گزینه ۲ ۴۲- «الف» با ۳ «ب» با ۴۳- گزینه ۳ (این گزینه متممی-مسندی است، سایر گزینه‌ها مفعولی-مسندی)-

۴۴- معنایی (الف- ۴۵) مضارع التزامی/ب) مستغرق: مسند / حق: نهاد ۴۶- الف) حذف فعل «است» بعد از «کمال»/ب) هیچ کس ۴۷- مورد

الف) جابه‌جا نوشته شده ۴۸- گزینه «ب» ۴۹- جمال و کمال



❁ قلمرو فکری:

۵۰- با توجه به عبارت زیر دو پایه‌ی رسیدن به «عشق» را بنویسید. (۹۸)

پس اول پایه معرفت است و دوم پایه محبت و سیم پایه، عشق. و به عالم عشق نتوان رسیدن تا از معرفت و محبت دو پایه‌ی نردبان نسازد

۵۱- عین‌القضات، در عبارت «حیات از عشق می‌شناس و مَمات بی‌عشق می‌یاب»، چه چیز را سبب ادامه‌ی زندگی می‌داند؟ (۹۸)

۵۲- با توجه به عبارت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (۹۹)

محبت چون به غایت رسد، آن‌را عشق خوانند. عشق خاص‌تر از محبت است و محبت خاص‌تر از معرفت است. به عالم عشق نتوان رسیدن تا از معرفت و محبت دو پایه‌ی نردبان نسازد.

الف) سهروردی شرط دست‌یابی به عالم عشق را چه می‌داند؟

ب) نهایت محبت چه نام دارد؟

۵۳- با توجه به عبارت زیر، شرط راه‌یابی به عالم عشق چیست؟ (ش ۱۴۰۰)

در عشق قدم نهادن کسی را مسلم شود که با خود نباشد و ترک خود بکند.

۵۴- مفهوم کدام بیت با عبارت «وصول به حُسن ممکن نشود الاّ به واسطه‌ی عشق و عشق هر کس را به خود راه ندهد»، یکسان است؟ (خ ۱۴۰۱)

۱) بیم آن است کز غم عشقت / سر برآرد دلم به شیدایی

۲) من که هر آنچه داشتم اول ره گذاشتم / حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو

۳) بی‌عشق زیستن را جز نیستی، چه نام است؟ / یعنی اگر نباشی کار دلم تمام است

۴) می‌تواند حلقه بر در زد حریم حُسن را / در رگ جان، هر که را چون زلف پیچ و تاب هست

۵۵- با توجه به متن زیر، چرا عین‌القضات همدانی، عشق‌ورزی را در عرفان واجب دانسته است؟ (دی ۱۴۰۱)

«ای عزیز، به خدا رسیدن فرض است و لابد هرچه به واسطه‌ی آن به خدا رسند، فرض باشد به نزدیک طالبان. عشق، بنده را به خدا برساند پس عشق از بهر این معنی، فرض راه آمد.»

۵۶- مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید. (۹۸)

عشق، آتش است، هر جا که باشد، جز او رخت، دیگری نهد.

۵۷- معنی عبارت زیر را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)

در عشق قدم نهادن کسی را مسلم شود که با خود نباشد

۵۸- مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)

الف) صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع / لایق صحبت بزم تو شدن آسان نیست

ب) می‌تواند حلقه بر در زد حریم حُسن را / در رگ جان، هر که را چون زلف، پیچ و تاب هست

**پاسخنامه:** ۵۰- معرفت - محبت (۵۱-عشق ۵۲-الف) ساختن دو نردبان از معرفت و محبت / ب) عشق ۵۳- ترک خود کردن و رها کردن دلبستگی‌ها

و تعلقات مادی ۵۴- گزینه چهارم ۵۵- زیرا عشق را واسطه‌ی رسیدن به خدا می‌داند ۵۶- هر جایی که عشق باشد هیچ چیز دیگری غیر از عشق

وجود نخواهد داشت یا فقط عشق مقیم می‌شود. (وجود پیدا می‌کند). ۵۷- پیمودن راه عشق (قدم در راه عاشقی گذاشتن) برای کسی امکان

دارد که به فکر خودش نباشد. ۵۸- تحمل سختیها و دشواری‌های راه عشق / شایسته‌ی عشق بودن عاشقان دلسوخته / فقط عاشقان واقعی به

حریم حسن معشوق راه می‌یابند.

- ۱- در بیت « به دستور فرمود تا ساروان / هیون آرد از دشت صد کاروان » کدام واژه در جایگاه «ممیز» است؟ (خ ۱۴۰۲)
- ۲- در متن زیر: الف) نوع وابسته وابسته را بنویسید (ب) نمودار پیکانی آن را رسم نمایید. (خ ۱۴۰۲)  
«کلمه استاد را به پیشنهاد ایشان اختیار کردم اما خوش ندارم زیاد استعمال کنم. همه حضار یکصدا تصدیق کردند که تخلصی بس بجاست و سزاوار ایشان است.»
- ۳- در هر یک از عبارت‌های زیر، املای درست را از داخل کمانک برگزینید. (دی ۱۴۰۱)  
الف) چه خوش گفته‌اند که (امپراتوری‌ها / امپراطوری‌ها) ی بزرگ هم مانند آدم‌های ثروتمند، از سوءهاضمه می‌میرند.  
ب) جزیره‌های کوچک و بزرگ مثل وصله‌های رنگارنگ بر (تیلسان / طیلسان) آبی مدیترانه دوخته شده است (۹۸، ۹۹، ۱۴۰۰)
- ۴- در هر یک از موارد زیر، املای واژه‌های نادرست است؛ شکل درست آن را بنویسید  
الف) هنگام چریق آفتاب کنار قنات حسنی در شهر سیرجان اتراق می‌کردیم (۹۷ و ۱۴۰۰)  
ب) پیرمرد از داخل کاذبه روی میز، یک پاکت کهنه را برداشت و حواله مخارج قریب شش ماه من را نوشت (۱۴۰۰ و ۱۴۰۱)  
ج) از بیم عقرب جراره دموکراسی قرن بیستم، به مار قاشیه حکومت سرهنگ‌ها پناه بردند. (دی ۹۸)  
د) دیوارهای کهن روم که هنوز تاق ضربی دروازه‌های آن باقی است (خارج ۱۴۰۱)
- ۵- در متن «بعد از خواندن این مطلب، متوجه شدم که دنیا عجیب فراموشکار است! بیست، سی سال پیش چه کارها کرده» (دی ۱۴۰۱)  
الف) نوع وابسته وابسته را بنویسید (ب) نمودار گروه اسمی را که در آن وابسته وابسته آمده، رسم کنید.
- ۶- در بیت «محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست» (ش ۱۴۰۱)  
الف) وابسته وابسته را مشخص کنید. (ب) نوع وابسته وابسته را بنویسید.
- ۷- نمودار گروه اسمی «دو تخته فرش» را رسم کنید و نوع وابسته وابسته را در آن تعیین نمایید. (خ ۱۴۰۱ ش ۹۹)
- ۸- نوع هر یک از وابسته‌های وابسته را در گروه‌های اسمی زیر، بنویسید. (نمونه‌ها مربوط به دوره‌های مختلف است.)  
الف) هوای نسبتاً پاک (ب) هفت فرسخ راه (ج) سموم سرد این عقل (د) بانک اعتبارات ایران
- ۹- در نوشته‌ی زیر، نوع وابسته‌های وابسته‌ی مشخص شده را تعیین کنید. (خ ۱۴۰۰)  
«هنگام مراجعه به بانک اعتبارات ایران، سیصد تومان پول تهیه کرده بودم.»
- ۱۰- نوع وابسته‌ی وابسته را در هر یک از موارد زیر تعیین کنید. (خ ۱۴۰۰)  
الف) متوجه شدم که قدرت قلم نویسنده تا چه حد بوده است.  
ب) این جا می‌توان چند حلقه چاه عمیق زد.
- ۱۱- در هر یک از گروه‌های اسمی زیر، نوع وابسته‌ی وابسته را تعیین نمایید. (دی ۹۹)  
الف) هفت فرسخ راه (ب) دامنه‌ی کوه‌های شمالی
- پاسخنامه:** ۱- کاروان ۲- الف) قید صفت (ب) تخلصی بس بجا ۳- امپراتوری‌ها - طیلسان ۴- الف) چریق (ب) کازیه (ج) طیلسان (ج) غاشیه (د) طاق
- ۵- الف) صفت مضاف‌الیه (ب) خواندن این مطلب ۶- الف) این (ب) صفت مضاف‌الیه ۷- نوع وابسته وابسته: ممیز «دو تخته فرش»
- ۸- الف) نسبتاً: قید صفت (ب) فرسخ: ممیز (ج) این: صفت مضاف‌الیه (د) ایران: مضاف‌الیه مضاف‌الیه / تومان: ممیز
- ۱۰- الف) مضاف‌الیه مضاف‌الیه (ب) ممیز ۱۱- الف) ممیز (ب) صفت مضاف‌الیه

۱۲- واژه «طاق» در جمله «دیوارهای کهن روم که هنوز طاق ضربی دروازه‌های آن باقی است»، با همین واژه در کدام مصراع هم معنی است؟ (ش ۹۹)

الف) طاق پذیر است عشق، جفت نخواهد حریف  
ب) چون ابروی معشوقان با طاق و رواق است

۱۳- در نمونه‌های زیر، نوع وابسته و وابسته مشخص شده را بنویسید

الف) برنامه کدام سفر؟ (ب) دوست بسیار مهربان (ج) دوازده سیر زعفران

۱۴- در نوشته‌ی زیر، نوع وابسته‌ی وابسته‌ی مشخص شده را تعیین کنید. (خ ۹۹)

«بر بالای آن، با خط بسیار روشن، دو سطر مطلب زیبا نوشته شده بود.»

۱۵- با توجه به جمله «بوی شبدرد دوچین، هوا را عطر آگین ساخته است.» کدام واژه «صفت مضاف الیه» است؟ (خ ۹۹)

۱۶- با توجه به عبارت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«نامه را معلم کلاس سوم، برایم نوشته بود به یاد گذشته‌ها و خاطرات پاریز.»

الف) در گروه اسمی «معلم کلاس سوم»، «هسته» کدام کلمه است؟ (ب) نوع «وابسته‌ی وابسته» این گروه اسمی را بنویسید.

۱۷- دو واژه‌ی «تخته» در عبارت‌های زیر از نظر دستوری چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟

الف) یک تخته فرش  
ب) بهترین تخته‌ی کلاس

### ✿ قلمرو ادبی:

۱۸- عبارت زیر، یادآور کدام مثل است؟ (۹۹ و ۱۴۰۰)

از بیم عقرب جراره‌ی دموکراسی قرن بیستم، ناچار شده به مار غاشپه‌ی حکومت سرهنگ‌ها پناه ببرد.

### ✿ قلمرو فکری:

۱۹- «ضرورت توسل به مرشد و مراد» از مفهوم کدام بیت برمی آید؟ (۱۴۰۲)

الف) در عالم پیر، هرکجا برنایی است عاشق بادا که عشق خوش سودایی است

ب) آیین طریق از نفس پیر مغان یافت آن خضر که فرخنده‌پی‌اش نام نهادند

۲۰- نویسنده در عبارت زیر، به فرمان‌برداری ساکنان «کرانه‌های فرات» از کدام حکومت اشاره می‌کند؟ (دی ۱۴۰۱)

«کرانه‌های فرات، خط از کران» رود تیر می‌خواندند.»

۲۱- مراد از «سر پر زدن» در عبارت «به قول بیرجندی‌ها در این دو شهر، تنها، یک سرپری زدیم» چیست؟ (ش ۱۴۰۱)

۲۲- بیت «راستی خاتم فیروزه بواسحاقی خوش درخشید / ولی دولت مستعجل بود»، چه مفهوم مشترکی با نوشته‌ی زیر دارد؟ (۱۴۰۰)

«آخرین چراغ امپراتوری روم را موسولینی روشن کرد که چند صباحی تا حبشه و قلب آفریقا نیز پیش راند اما همه می‌دانیم که

دولت مستعجل بود.»

۲۳- هریک از ایات زیر، بر چه مفهومی تاکید دارد؟ (دی ۹۹)

الف) جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است

ب) کاووس کیانی که کی‌اش نام نهادند / کی بود؟ و کجا بود؟ و کی‌اش نام نهادند؟

**پاسخنامه:** ۱۲- گزینه «ب» (۱۳- الف) صفت مضاف الیه (ب) قید صفت (ج) ممیز ۱۴- قید صفت - ممیز ۱۵- دوچین ۱۶- الف) معلم (ب) سوم: صفت مضاف الیه

۱۷- در گروه اسمی «الف» وابسته و وابسته از نوع ممیز است و در نمونه «ب» هسته گروه اسمی ۱۸- از چاله به چاه افتادن ۱۹- بیت «ب» -

۲۰- روم ۲۱- توقف کوتاه ۲۲- زودگذر و ناپایدار بودن قدرت ۲۳- الف) الف) وطن پرستی یا جان فشانی در راه وطن (ب) ناپایداری قدرت

۲۴- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (دی ۹۸)

راستی خاتم فیروزه‌ی بواسحاقی / خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود  
کاووس کیانی که کی‌اش نام نهادند / کی بود؟ کجا بود؟ کی‌اش نام نهادند؟

۲۵- معنی هر یک از موارد زیر را به نثر روان بنویسید

الف) یک روز دنیایی به روم چشم داشت و از آن چشم می‌زد. (دی ۱۴۰۰ و خ ۹۸)

ب) چه استبعادی دارد که روزی خاطراتی از سفر ماه هم بنویسم. (خ ۱۴۰۱)

ج) کرانه‌های فرات، خط از کرانه رود تیر می‌خواندند. (ش ۱۴۰۰)

د) امپراتوری‌های بزرگ هم مانند آدم‌های ثروتمند، معمولاً از سوء هاضمه می‌میرند. (۱۴۰۰ و ۹۹)

ه) آدمی به هر جا می‌رود گمان می‌کند به غایت القصوای مقصود خود رسیده است. (ش ۹۹)

و) صبح، هنگام «چریغ آفتاب» کنار «قنات حسنی» در شهر سیرجان اتراق کردیم: (خ ۹۸)

**پاسخنامه:**

۲۴- ناپایداری قدرت

۲۵-

الف) روزگاری همه مردم دنیا به ایتالیا توجه داشتند و از آن حساب می‌بردند و اطاعت می‌کردند

ب) بعید نیست که به زودی خاطرات سفر ماه را هم بنویسم.

ج) کشورهای عراق و سوریه (دورترین کشورها) از فرمان روم (ایتالیا) اطاعت می‌کردند.

د) حکومت‌های بزرگ هم مانند انسان‌های ثروتمند و پرخور از زیاده‌خواهی نابود می‌شوند

ه) انسان به هر جایگاهی که می‌رسد گمان می‌کند به کمال مطلوب خود رسیده است

و) صبح، هنگام طلوع خورشید کنار «قنات حسنی» در شهر سیرجان اقامت کردیم

درس نهم: کویر

✿ قلمرو زبانی:

۲۶- معنی لغت مشخص شده را بنویسید. (ش ۹۸)

چشمه آب سردی که در تموز سوزان کویر از دل یخچالی بزرگ بیرون می آید

۲۷- در هر یک از عبارات‌های زیر، املای درست را از داخل کمانک برگزینید

الف) و آن باغ پر از گل‌های رنگین و معطر شعر و خیال در (سموم- صموم) سرد این عقل بی درد و بی دل پژمرد.  
ب) پیامبران همه از اینجا (برخاسته‌اند/ برخواسته‌اند).

۲۸- با توجه به گروه‌های اسمی زیر، جدول را کامل کنید.

الف) برجسته‌ترین شاگرد حوزه ادبیات (ب) قلب آن کویر

۲۹- نوع هریک از وابسته‌های وابسته را در گروه‌های اسمی زیر، بنویسید.

الف) هوای نسبتاً پاک (ب) هفت فرسخ راه (ج) سموم سرد این عقل

د) بانک اعتبارات ایران (ه) برنامه‌ی کدام سفر؟ (و) دوست بسیار مهربان

۳۰- واژه «نسبتاً» را در یک گروه اسمی به عنوان قید صفت به کار ببرید.

۳۱- با توجه به جمله زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید (نهایی نظام قدیم)

کتاب گران قدر بیهقی که به صورت رمانی بسیار گیرا و دل‌چسب نگاشته شده است، بیان‌گر قدرت نویسنده است.

الف) کدام واژه «معطوف» است؟ (ب) کدام واژه «قید صفت» است؟ (پ) یک واژه بیابید که «مضاف‌الیه مضاف‌الیه» باشد.

۳۲- با توجه به جمله زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (نهایی نظام قدیم)

بر بالای غار حرا، مرکز تفکرات آسمانی، ماه نور ملایم و لطیف خود را پخش می‌کرد و روشنایی بسیار درخشان خود را به کاینات می‌داد.

الف) کدام واژه «صفت مضاف‌الیه» است؟ (ب) کدام واژه «مضاف‌الیه مضاف‌الیه» است؟ (پ) کدام واژه «قید صفت» است؟

۳۳- در عبارت زیر، مرجع ضمیر مشخص شده را تعیین کنید. (دی ۹۱)

«برای شناختن محمد (ص) و دیدن صحرائی که آواز پر جبرئیل همواره در زیر غرفه بلند آسمانش به گوش می‌رسد.»

✿ قلمرو ادبی:

۳۴- در تشبیه مشخص شده عبارت زیر، «مشبه» کدام است؟ (ش ۹۸)

آسمان کویر، این نخلستان خاموش و پرمهتابی که هرگاه مشت خونین و بی تاب قلبم را در زیر باران‌های غیبی سکوتش می‌گیرم، ناله‌های آن روح دردمند را می‌شنوم.

۳۵- برای عبارت زیر یک آرایه‌ی ادبی بنویسید.

من نمازم را پی تکبیره‌الاحرام علف می‌خوانم.

۳۶- در نوشته‌ی زیر، مفهوم کنایی قسمت‌های مشخص شده را، به ترتیب، بنویسید

بعد از حکیم اسرار، همه چشم‌ها به او بود که حوزه حکمت را او گرم نگاه دارد

۳۷- با توجه به نوشته‌ی زیر، در کدام یک از ترکیب‌های مشخص شده، آرایه‌ی استعاره وجود دارد؟ (دی ۹۸)

«آن شب نیز ماه با تلالو پرشکوهش از راه رسید و گل‌های الماس شکفتند.»

**پاسخنامه:** ۲۶- ماه گرما، ماه دهم از سال رومیان، مطابق تیرماه شمسی (۲۷-الف) سموم ب) برخاسته‌اند. ۲۸- آن: صفت مضاف‌الیه - ادبیات:

مضاف‌الیه مضاف‌الیه (۲۹-الف) نسبتاً: قید صفت ب) فرسخ: ممیز ج) این: صفت مضاف‌الیه د) ایران: مضاف‌الیه مضاف‌الیه ه) کدام: صفت مضاف‌الیه

و) بسیار: قید صفت ۳۰- آسمان نسبتاً ابری (۳۱-الف) دلچسب ب) بسیار پ) نویسنده (۳۲-الف) آسمانی ب) حرا پ) بسیار ۳۳- صحرا

۳۴- قلبم ۳۵- تشخیص (استعاره مکنیه) ۳۶- امید / توجه داشتن - رونق بخشیدن ۳۷- گل‌های الماس

✪ قلمرو فکری:

۳۸- با توجه به سروده‌ی «در کف‌ها کاسه زیبایی / بر لب‌ها تلخی دانایی / شهر تو در جای دگر / ره می‌بر با پای دگر» چرا شاعر دانایی را نکوهش می‌کند؟ (دی ۱۴۰۰)

۳۹- از مقایسه‌ی سروده‌ی سهراب سپهری با نوشته‌ی زیر، چه مفهوم مشترکی دریافت می‌شود؟ (خ ۱۴۰۰)

\* من نمازم را وقتی می‌خوانم / که اذانش را باد گفته باشد سر گل‌دسته‌ی سرو / من نمازم را پی تکبیرة الاحرام علف می‌خوانم

\* «در کویر خدا حضور دارد ... و حتی درختش، غارش، کوهش، هر صخره‌ی سنگش و سنگریزه‌اش آیات وحی را بر لب دارد.

۴۰- در عبارت «نگاه‌های اسیرم را هم چون پروانه‌های شوق در این مزرع سبز آن دوست شاعرم رها می‌کنم.» کدام بخش، به یک شعر اشاره دارد؟

۴۱- عبارت «کلمات را کنار زیند و در زیر آن، روحی را که در این تلقی و تعبیر پنهان است، تماشا کنید» بر چه مفهومی تاکید دارد؟

۴۲- با توجه به عبارت: «آن شب نیز ماه با تلالو پرشکوهش از راه رسید و گل‌های الماس شکفتند و قندیل زیبای پروین سر زد و

آن جاده‌ی روشن و خیال‌انگیزی که گویی، یک راست به ابدیت می‌پیوندد [نمایان شد]» (دی ۹۱)

الف) منظور از «گل‌های الماس شکفتند» چیست؟

ب) قسمت خط کشیده شده به کدام پدیده‌ی آسمانی اشاره دارد؟

۴۳- در عبارت «ناله‌های گریه‌آلود آن روح دردمند و تنها را می‌شنوم. ناله‌های گریه‌آلود آن امام راستین و بزرگم را که هم چون این

شیعه گم نام و غریبش، سر در حلقوم چاه می‌برد و می‌گریست.»:

الف) مقصود از «امام راستین» چه کسی است و به چه حادثه‌ای اشاره دارد؟ (دی ۱۴۰۱)

ب) منظور از «مدینه پلید» کجاست؟

ج) منظور از «شیعه گمنام و غریب» کیست؟ (خ ۴۰۲)

۴۴- با توجه به عبارت زیر به سوالات پاسخ دهید: (۸۹)

«آسمان کویر، این نخلستان خاموش و پرمهتابی که هر گاه مشیت خونین و بی‌تاب قلبم را در زیر باران‌های غیبی سکوتش می‌گیرم و نگاه‌های

اسیرم را هم چون پروانه‌های شوق در این مزرع سبز آن دوست شاعرم رها می‌کنم، ناله‌های گریه‌آلود آن روح دردمند و تنها را می‌شنوم.»

الف) «مزرع سبز» استعاره از چیست؟ ب) منظور از «دوست شاعرم» چه کسی است؟

۴۵- با توجه به عبارت زیر به سوالات پاسخ دهید.

همه چشم در زمین که اینجا می‌توان چند حلقه چاه عمیق زد و آنجا می‌شود چغندرکاری کرد! و دیدارها همه بر خاک ۷ و سخن‌ها همه از

خاک که آن عالم پر شگفتی و راز، سرایی سرد و بی‌روح شد، ساخته چند عنصر!

الف) عبارت «دیدارها همه بر خاک و سخن‌ها همه از خاک» بیانگر چه نوع نگرشی است؟

ب) مقصود از ترکیب «آن عالم پر از شگفتی و راز» چیست؟

۴۶- جمله «در کویر خدا حضور دارد.» به چه معناست؟

۴۷- عبارت زیر را به فارسی روان بازگردانی کنید. (خ ۱۴۰۰ و خ ۹۹) مزینان از هزار و صد سال پیش هنوز بر همان مهر و نشان است که بود

۴۸- درستی و نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.

مفهوم عبارت «آن باغ پر از گل‌های رنگین و معطر شعر و احساس در سموم سرد این عقل بی‌درد پژمرد و صفای اهورایی آن همه زیبایی‌ها،

به این علم عددبین مصلحت‌اندیش آلود» به برتری عقل بر عشق و احساس تأکید دارد.

**پاسخنامه:** ۳۸- چون زیبایی‌ها را نمی‌توان با عقل دریافت (نگاه عقل‌گرایانه به زیبایی، زیبایی را از بین می‌برد) ۳۹- همه موجودات در حال تسبیح

خداوند هستند. (یسبح لله ما فی السموات و ما فی الارض) ۴۰- مزرع سبز ۴۱- توجه به باطن و حقیقت هر چیز و پرهیز از ظاهر بین ۴۲- الف) ستارگان

پدیدار شدند. ب) کهکشان ۴۳- الف) امام علی (ع) - گریه و درد دل کردن در چاه ب) کوفه ج) نویسنده (علی شریعتی) ۴۴- الف) آسمان ب) حافظ

۴۵- الف) نگرش مادی ب) آسمان ۴۶- کویر فضایی معنوی دارد. ۴۷- مزینان زمان زیادی است که تغییری نکرده است ۴۸- نادرست

### روانخوانی: بوی جوی مولیان

#### ✿ قلمرو زبانی:

۴۹- معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

زین و برگ‌ها را بر گرده کهرها و گُرندا نهادند

۵۰- در هر یک از موارد زیر املای درست را از داخل کمانک برگزینید.

(الف) من زندگانی را در چادر با تیر تفنگ و (شیحه/ شیهه) اسب آغاز کردم.

(ب) پس از عزیمت رضاشاه، همه تبعیدی‌ها رها شدند و به ایل و (عشیره- اشیره) بازگشتند. (الف)

(ج) در چهار سالگی پشت (غاش- قاش) زین نشستم

۵۱- با توجه به نوشته‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (ش ۹۹)

برف کوه هنوز آب نشده است. گل و گیاه، پشم گوسفندان را رنگین کرده است. نامه برادر من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی

(الف) ساختار دستوری کدام جمله مطابق با الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» است؟

(ب) نوع «واو»، بین واژه‌های «شعر و چنگ» ربط است یا عطف؟

(ج) زمان فعل «نشده است». ماضی نقلی است یا التزامی؟

(د) در این عبارت، حذف فعل به قرینه‌ی لفظی است یا معنوی؟

#### ✿ قلمرو ادبی:

۵۲- در عبارت «دل گرفت و از ترقی عدلیه چشم پوشیدم.» «لحن» چگونه است؟

۵۳- آرایه‌ی مشترک عبارت‌های زیر را بنویسید.

(الف) در میان آنان فقط من بودم که دودل و سرگردان و سر در گریبان بودم.

(ب) فردای همان روز، ترقی را رها کردم. پا به رکاب گذاشتم و به سوی بخارا بال و پر گشودم.

#### ✿ قلمرو فکری:

۵۴- جمله‌ی «نامه‌ی برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی!» به چه ماجرای اشاره دارد؟

۵۵- با توجه به عبارت زیر، نویسنده بعد از خواندن نامه برادرش چه تصمیمی گرفت؟

نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی

۵۶- در عبارت زیر مفهوم «خط و خال انداختن جوجه کبک‌ها» را بنویسید.

«صدای بلدرچین یک دم قطع نمی‌شود. جوجه کبک‌ها خط و خال انداخته‌اند.»

۵۷- نویسنده، در عبارت زیر کدام نوع زندگی را مطلوب می‌داند؟

برای کسانی که در کنار گواراترین چشمه‌ها چادر می‌افراشتند، آب انبار آن روزی تهران مصیبت بود

۵۸- «از بین رفتن مشکلات» و «آماده حرکت شدن» مفهوم کنایی کدام جمله‌های متن زیر است؟

آب جیحون فرونشست؛ ریگ آموی پرنیان شد؛ بوی جوی مولیان مدهوشم کرد. فردای همان روز، ترقی را رها کردم. پا به رکاب

گذاشتم و به سوی زندگی روان شدم.

**پاسخنامه:** ۴۹- کهر: اسب یا استری که به رنگ سرخ تیره است // کردند: اسبی که رنگ آن میان زرد و بور باشد (تازی: اسبی از نژاد عربی با

گردن کشیده و پاهای باریک) ۵۰- عشیره (ب) سموم (ج) قاش (۵۱- الف) گل و گیاه پشم گوسفندان را رنگین کرده است. ب واو عطف (ج) ماضی نقلی

(د) قرینه لفظی ۵۲- طنز آمیز ۵۳- کنایه ۵۴- اشاره دارد. به ماجرای برگشتن امیر نصر سامانی به بخارا بر اثر قصیده‌ی رودکی ۵۵- تهران را به

مقصد ایل ترک کرد ۵۶- بزرگ شدن جوجه کبک‌ها ۵۷- زندگی در طبیعت روستا یا زندگی در ایل ۵۸- آب جیحون فرونشست؛ ریگ آموی پرنیان

شد / پا به رکاب گذاشتم.

۵۹- منظور نویسنده از جمله ی « پس از عزیمت رضاشاه که قبلاً رضاخان بود و بعداً هم رضاخان شد » چیست؟

۶۰- با توجه به عبارات زیر، نویسنده زندگی خود را پس از کارمند شدن در بانک، چگونه توصیف کرده است؟  
شاهین تیز بال افق ها بودم، زنبور طفیلی شدم

۶۱- در عبارت « برف کوه هنوز آب نشده است. به آب چشمه دست نمی توان برد. ماست را با چاقو می بریم » قسمت مشخص شده بیانگر چیست؟

۶۲- مفهوم کلی عبارت زیر را بنویسید.

نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی!

۶۳- عبارت « شاهین تیزبال افق ها بودم. زنبور طفیلی شدم و به کنجی پناه بردم » یادآور کدام « ضرب المثل » فارسی است؟ (شهریور ۱۴۰۲)

۶۴- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید

الف) از شنیدن اسم شهر، قند در دلم آب می شد. (ش ۱۴۰۱)

ب) مادر چشم به راه توست. آب خوش از گلویش پایین نمی رود

**پاسخنامه:** ۵۹- اعتباری موقتی به دست آورد و سپس آن را از دست داد و به همان موقعیت نخست برگشت (یا موقتی بودن قدرت رضاخان)

۶۰- از توانایی و قدرت و استقلال به ضعف و ناتوانی و وابستگی رسیدن یا بلندپرواز بودم اما تنزل پیدا کردم / آزوهای بلندپروازانه ام در حد کارمند شدن تنزل پیدا کرد ۶۱- سردی هوا ۶۲- تشویق به بازگشت ۶۳- از عرش به فرش آمدن (یا هر ضرب المثل درست دیگر) ۶۴- الف) از شنیدن اسم شهر، لذت می بردم (خوشحال می شدم) ب) مادر منتظر توست و روزگار خوشی ندارد. (آسایش ندارد).



# نمونه سوالات

## نهایی نیمسال دوم

### فصل پنجم

#### ادبیات انقلاب اسلامی

(شامل سوالات نهایی دی ۹۷ تا دی ۱۴۰۲ و دروس مشترک نظام قدیم و جدید)

بانک سوال ادبیات

**درس دهم: فصل شکوفایی / تیرانا**

**✽ قلمرو زبانی:**

- ۱- در بیت «غرق غباریم و غربت، با من بیا سمت باران / صد جویبار است اینجا، در انتظار من و تو» الف) کاربرد کدام نقش تبعی در مصراع دوم مشهود است؟  
ب) مصراع نخست را براساس ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی، مرتب کنید.
- ۲- نوع «حذف» را در هریک از عبارات زیر، مشخص نمایید.  
الف) زندگی، سخت آلوده است و انسان ماندن، سخت دشوار.  
ب) تو نیز تیرانا، گشادهدستی و کرامت را از درختان میوه‌دار بیاموز.
- ۳- با توجه به مصراع «امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو»، به پرسش‌ها پاسخ دهید.  
الف) نوع «واو»، حرف ربط است یا عطف؟  
ب) نقش دستوری گروه اسمی «بوی بهار من و تو» چیست؟
- ۴- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.  
«آن‌جا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد / غیر از شب آیا چه می‌دید چشمان تار من و تو؟»  
الف) نوع «واو» در مصراع اول، حرف ربط است یا عطف؟  
ب) در مصراع دوم، کدام واژه نقش «نهاد» دارد؟
- ۵- نوع حرف «و» (ربط، عطف) را در هریک از مصراع‌های زیر مشخص کنید.  
الف) امروز می‌آید از باغ بوی بهار من و تو  
ب) دیروز در غربت باغ من بودم و یک چمن داغ
- ۶- نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید.  
الف) چون رود امیدوارم بی‌تابم و بی‌قرارم  
ب) دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو
- ۷- در مصراع: «امروز خورشید در دشت، آینه‌دار من و تو»  
الف) کدام واژه حذف شده است؟  
ب) نوع حذف آن چیست؟
- ۸- در کدام بیت، هر دو نوع «و» (عطف و ربط) به کار رفته است؟  
الف) چون رود امیدوارم بی‌تابم و بی‌قرارم / من می‌روم سوی دریا، جای قرار من و تو  
ب) ز نیرنگ هوا و از فریب آذ خاقانی / دلت خُلد است خالی ساز از طاووس و شیطانش

**✽ قلمرو ادبی:**

- ۹- بیت «آنجا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد / غیر از شب آیا چه می‌دید، چشمان تار من و تو؟»، آرایه «جناس» دارد یا «تضاد»؟
- ۱۰- در بیت زیر، مفهوم نمادین «رود» و «دریا» را بنویسید.  
چون رود امیدوارم بی‌تابم و بی‌قرارم / من می‌روم سوی دریا، جای قرار من و تو
- ۱۱- مفهوم نمادین واژه مشخص شده را بنویسید.  
آن‌جا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد / غیر از شب آیا چه می‌دید چشمان تار من و تو؟

**پاسخنامه ۱- الف)** معطوف ب) غرق غبار و غربتیم؛ با من سمت باران بیا ۲- پاسخ: الف) در پایان عبارت فعل «است» به قرینه لفظی ب) بعد از منادا( تیرانا): حذف به قرینه ۳- الف) عطف ب) نهاد ۴- الف) عطف ب) چشمان تار من و تو ۵- الف) عطف ب) ربط ۶- الف) مسند ب) مفعول ۷- الف) فعل «است» ب) به قرینه معنایی ۸- الف) جناس (سرد و درد) ۹- الف) جناس (سرد و درد) ۱۰- رود: جریان های انقلابی دریا: وحدت و یکپارچگی ۱۱- دوران پهلوی

✱ قلمرو فکری:

- ۱۲- بیت زیر، بر چه مفهومی تاکید دارد؟  
 ز خورشید و از آب و از باد و خاک / نگردد تبه نام و گفتار پاک
- ۱۳- مقصود نهایی شاعر از مصراع دوم بیت زیر چیست؟ (ش ۱۴۰۲)  
 «چون رود امیدوارم بی تابم و بی قرارم / من می روم سوی دریا، جای قرار من و تو»
- ۱۴- در بیت زیر، منظور از «نسیم سحرخیز» و «باغ» چیست؟  
 «با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می ماند ای دوست، گل یادگار من و تو»
- ۱۵- در بیت زیر، «شب» نماد چه مفهومی است؟  
 «آن جا در آن برزخ سرد در کوچه های غم و درد / غیر از شب آیا چه می دید چشمان تار من و تو»
- ۱۶- مقصود شاعر از مصراع دوم بیت زیر چیست؟  
 «چون رود امیدوارم بی تابم و بی قرارم / من می روم سوی دریا، جای قرار من و تو»
- ۱۷- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (فنی، خ ۱۴۰۲)  
 الف) با این نسیم سحرخیز برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می ماند ای دوست گل یادگار من و تو  
 ب) ز خورشید و از آب و از باد و خاک / نگردد تبه نام و گفتار پاک

۱۸- معنی و مفهوم عبارت زیر را به نثر روان بنویسید.

● دیروز در غربت باغ من بودم و یک چمن داغ

معنی: در دوران گذشته، در کشورم درد و غم زیادی وجود داشت. (ما با مصیبت های زیادی همراه بودیم.)

● آنجا در آن برزخ سرد، در کوچه های غم و درد / غیر از شب آیا چه می دید چشمان تار من و تو؟ (خ ۱۴۰۲)

معنی: در دوران تسلط حکومت ظلم، در محیط پر از غم و رنج جامعه، چشمان ما، تنها شاهد ظلم و ستم بود.

● ز خورشید و از آب و از باد و خاک / نگردد تبه نام و گفتار پاک (خرداد ۱۴۰۱)

معنی: هیچ یک از پدیده های جهان، آوازه نیک و گفتار پاک را نابود نمی کنند.

● امروز خورشید در دشت، آینه دار من و تو (دی ۱۴۰۱)

معنی: اکنون خورشید آزادی و امید / امام (ره)، در فضای کشور، روشنی بخش ماست

● چون رود امیدوارم بی تابم و بی قرارم / من می روم سوی دریا، جای قرار من و تو (خ ۱۴۰۱)

معنی: مانند رود امیدوار اما ناآرام هستم، به سوی دریای اتحاد مردم می روم تا به آرامش برسم.

پاسخنامه ۱۲- نام و سخن نیک ماندگار است. ۱۳- شکوه و شکایت از اوضاع نابسامان جامعه قبل از انقلاب اسلامی ۱۴- نسیم سحرخیز: انقلاب و قیام مردم / باغ: وطن، کشور ۱۵- ظلم و ستم ۱۶- اتحاد و همبستگی با مردم، (رسیدن به وحدت و یکپارچگی) / با اتحاد و یکپارچگی می توان به پیروزی و آرامش رسید. ۱۷- مفهوم مشترک دو بیت: کردار خیر و خوشنامی انسان ها را هیچ چیز نمی تواند دچار فراموشی کند.

**درس یازدهم: آن شب عزیز / شعر خوانی**

**\* قلمرو زبانی:**

۱۹- در عبارت «عشقم به این بود که حرفتان را بشنوم. الان هم دوستتان دارم بیشتر از همیشه» (دی ۱۴۰۱) الف) جمله پیرو یا وابسته را مشخص کنید.

ب) نقش ضمیر متصل (پیوسته) را در جمله سوم بنویسید.

۲۰- برای هریک از واژه‌های مشخص شده، یک برابر معنایی مناسب بنویسید.

الف) بخروش چو شرزه شیر ارغند

ب) دستتان را بر چشم‌های درشتتان، حمایل کرده بودید (خرداد ۱۴۰۱)

۲۱- با توجه به عبارت «از ردّ صدای شما می‌بایست پیدایتان می‌کردم.»

الف) نقش دستوری ضمیر پیوسته‌ی «تان»، متمم است یا مفعول؟

ب) مرجع ضمیر «تان»، «شما» است یا «صدا»؟

۲۲- در نوشته «فکر کردم اگر پیش تر بروم، به حتم گم می‌شوم. بر تلّ خاکی نشستیم. حتّی اگر من صدایتان نمی‌کردم، متوجه حضور من نمی‌شدید.»

الف) زمان کدام فعل «مضارع التزامی» است؟

ب) در واژه‌ی «صدایتان»، نقش دستوری ضمیر پیوسته‌ی «تان» چیست؟

۲۳- با توجه به نوشته‌ی زیر، درستی یا نادرستی موارد داده شده را تعیین کنید.

«عشق کردم از این که فهمیده‌اید، انهدام آن تیربار، کار من بوده است.»

الف) زمان هر دو فعل «فهمیده‌اید» و «بوده است»، ماضی نقلی است.

ب) در گروه اسمی «انهدام آن تیربار»، واژه‌ی «تیربار» هسته‌ی گروه اسمی است.

۲۴- برای واژه‌ی «حزین» یک مترادف و یک متضاد بنویسید. (کنکور)

۲۵- در همه‌ی گزینه‌ها به جز گزینه‌ی ..... نادرستی املائی دیده می‌شود.

۱) بچه‌ها هم انگار از دست آن ذلّه شده بودند و تکبیر می‌گفتند.

۲) تنها و تنها برای تعلیم گرفتن، شبه شما را در میان تاریکی تعقیب می‌کردم.

۳) عمق گودال آن قدر نبود که بتواند جسّه‌ی آدمی را در خود بگیرد.

۴) به سمت خاکریز می‌رفتند و آخرین رمغ‌هایشان را در آخرین فشنگ‌هایشان می‌ریختند.

۲۶- با توجه به سروده‌ی زیر کدام مورد نادرست است؟ (کنکور)

«هر سال چو نوبهار خرم / بیدار شود ز خواب نوشین

از لاله دهد به سبزه زیور / ای دوست مرا به خاطر آور»

۱) در سروده یک جمله مرکب یافت می‌شود.

۲) در ابیات واژه «هم‌آوا و دو تلفظی» وجود دارد.

۳) رابطه معنایی «تضاد و تضمن» در سروده به چشم می‌خورد. ۴) نقش قسمت‌های مشخص شده به ترتیب «نهاد و مفعول» است.

۲۷- با توجه به قلمرو زبانی، کدام مورد نادرست است؟ (تست آزمون سراسری)

«حالا دل خوشی‌ام به این است که هر روز صبح با این یک پا و دو عصا به اینجا بیایم. گرد قاب عکستان را پاک کنم و سنگتان را بشویم و

خاطرانم را با شما مرور بکنم.»

الف) در متن یک جمله مرکب و سه مفعول می‌توان یافت. ب) ضمائر متصل در سه مورد نقش مضاف‌الیه و در یک مورد نقش مفعولی دارد.

ج) صفت‌های «شمارشی، اشاره و مبهم» در متن وجود دارد. د) جمله «نهاد + مفعول + مسند + فعل» در عبارات فوق یافت می‌شود.

**پاسخنامه:** ۱۹- الف) که حرفتان را بشنوم (ب) مفعول ۲۰- الف) خشمگین و قهرآلود (ب) نگهدارنده، محافظ ۲۱- الف) مفعول (ب) شما

۲۲- الف) بروم (ب) مفعول ۲۳- الف) درست (ب) نادرست ۲۴- مترادف: غم‌انگیز / متضاد: شاد ۲۵- گزینه ۱ ۲۶- گزینه ۲ ۲۷- گزینه ب

**\*قلمرو ادبی:**

- ۲۸- در نوشته «زمزمه لطیف و سبک و ملایم شما گمان مرا تایید کرد»، آرایه «سجع» دیده می‌شود یا «حس آمیزی»؟
- ۲۹- با توجه به رباعی زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید. (دی ۱۴۰۱)
- «کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت / با زخم، نشان سرفرازی نگرفت  
زین پیش دلاورا، کسی چون تو شگفت / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت»
- الف) واژه «زخم» با کدام واژه ارتباطی مبتنی بر تشبیه دارد؟ ب) آرایه‌های ادبی «تشخیص» و «کنایه» را در مصراع پایانی مشخص کنید.
- ۳۰- حس آمیزی به کار رفته در عبارت زیر را توضیح دهید.  
«مثل کلاس گرم و پرشور حرف می‌زدید و مثل کلاس طنز و شوخی از کلامتان نمی‌افتاد.»

- ۳۱- در بیت «لبریز زندگی است نفس‌های آخرت / آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه»، مصراع اول، آرایه «حسن تعلیل» دارد یا «تناقض»؟

**\*قلمرو فکری:**

- ۳۲- مقصود از آخرین جمله عبارت «با آخرین رمق‌هایتان داد زدید و به همه دستور دادید که بروند ... به یک نفر هم گفتید که به برادر محسن خبر بدهد که ادامه حمله را در دست بگیرد.» چیست؟ (خ ۱۴۰۲)
- ۳۳- مفهوم کلی قسمت مشخص شده را بنویسید.  
زین پیش دلاورا کسی چون تو شگفت / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت
- ۳۴- با توجه به ابیات زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.  
«کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت / با زخم نشان سرفرازی نگرفت  
زین پیش دلاورا، کسی چون تو شگفت / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت!»
- الف) مخاطب شاعر در این دو بیت کیست؟ ب) مقصود از به بازی گرفتن حیثیت مرگ چیست؟
- ۳۵- در شعر زیر، شاعر دلیل بیدار شدن هر ساله‌ی نوبهار را چه می‌داند؟  
«هر سال چو نوبهار خرم / بیدار شود ز خواب نوشین  
تا باز کند به روی عالم / دیباچه‌ی خاطرات شیرین  
از لاله دهد به سبزه زیور / ای دوست مرا به خاطر آور»
- ۳۶- با توجه به رباعی زیر، منظور از «طریق پاک‌بازی» چیست؟  
کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت / با زخم نشان سرفرازی نگرفت  
زین پیش دلاورا، کسی چون تو شگفت / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت!
- ۳۷- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید
- سعی کردم که پا جای پای شما بگذارم؛ مثل برق و باد خودم را به سنگر برسانم. (ش ۱۴۰۲)
  - معنی: سعی کردم دقیقاً از شما پیروی کنم؛ با سرعت خودم را به سنگر برسانم.
  - توپخانه شروع کرده بود و صدای مهیب آن، صدای کودکانه اما خشک کلاش را در خود هضم می‌کرد. (خ ۱۴۰۱)
  - معنی: آتش توپخانه آغاز شده بود و صدای ترسناک آن، صدای ضعیف اسلحه کلاش را محو می‌کرد.

**پاسخنامه ۲۸- حس آمیزی (الف ۲۹- نشان ب) تشخیص: مرگ/کنایه: به بازی نگرفت ۳۰- نویسنده دو حس شنوایی و لامسه را در جمله «گرم حرف می‌زدید» آمیخته است. ۳۱- تناقض ۳۲- به عهده گرفتن فرماندهی ۳۳- شکوه و اعتبار مرگ را از بین برده است ۳۴- الف) جانبازان یا شهدای جنگ ب) بی اعتبار کردن مرگ ۳۵- برای یادآوری خاطرات شیرین مردم جهان ۳۶- عشق حقیقی، شهادت در راه حق، از جان گذشتگی و هر معادل مناسب دیگر ۳۷- گزینه ب**

نمونه سوالات نهایی فصل ششم: ادبیات حماسی

درس دوازدهم: گذر سیاوش از آتش

\*قلمرو زبانی:

۱- املای درست را از داخل کمانک برگزینید

الف) از مکاید فعلش به جهان برفتند و از کربت جورش راه (غربت / قربت) گرفتند. (خ ۱۴۰۲)  
ب) سیاوش چنین گفت که ای شهریار که دوزخ مرا زین سخن گشت (خار / خوار) ش ۹۷

۲- در بیت «دستور فرمود تا ساروان / هیون آرد از دشت صد کاروان» (خ ۱۴۰۲)  
الف) کدام واژه در جایگاه «ممیز» است؟ (ب) جمله «وابسته» یا «پیرو» را مشخص کنید.

۳- در عبارت زیر، مورد حذف شده و نوع آن را تعیین نمایید.  
پادشه را کرم باید تا بر او گرد آیند و رحمت تا در پناه دولتش ایمن نشینند.

۴- فعل «ساخت» را در دو جمله با معنای متفاوت به کار ببرید. (خ ۹۹)

۵- فعل «ساخت»، در مصراع «نشد تنگ دل، جنگ آتش بساخت»، با همین واژه در کدام گزینه کاربرد معنایی یکسانی دارد؟ (ش ۹۹)  
الف) او در مراغه رصدخانه‌ای بزرگ ساخت (ب) آن نامدار لشگری عظیم ساخت.  
ج) استاد موسیقی، آهنگ زیبایی ساخت. (د) او با ناملایمات زندگی ساخت.

۶- با توجه به ابیات زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (ش ۹۹)  
«سیاوش چنین گفت کای شهریار / که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار  
پراندیشه شد جان کاووس کی / ز فرزند و سودابه نیک‌پی»

الف) کدام واژه در نقش منادا به کار رفته است؟

ب) کارکرد «را» در بیت اول چیست؟

ج) یک ترکیب اضافی در بیت دوم بیابید و بنویسید.

۷- کاربرد معنایی فعل «شد» در کدام بیت متفاوت است؟ (ش ۱۴۰۱)

الف) پراندیشه شد جان کاووس کی / ز فرزند و سودابه نیک‌پی

ب) بدان گه که شد پیش کاووس باز / فرود آمد از باره، بردش نماز

ج) سراسر همه دشت بریان شدند / بر آن چهر خندانش گریان شدند

د) نخستین دمیدن سیه شد ز دود / زبانه برآمد پس از دود، زود

۸- تفاوت معنایی فعل «گرفت» را در مصراعهای زیر، بررسی کنید. (دی ۱۴۰۱)

الف) ز کردار بد پوزش اندر گرفت (ب) محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت

۹- مفهوم فعل «ساخت» را در عبارت‌های زیر بنویسید. (ش ۹۸)

الف) آن نامدار، لشگری عظیم ساخت. (ب) او با ناملایمات زندگی ساخت.

۱۰- به توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«چنان آمد اسپ و قبای سوار / که گفתי سمن داشت اندر کنار»

الف) یک حرف ربط وابسته‌ساز بیابید.

ب) ترکیب «قبای سوار» وصفی است یا اضافی؟

ج) کدام نقش تبعی در این بیت به کار رفته است؟

**پاسخنامه** ۱- الف) غربت ب) خوار ۲- الف) کاروان ب) تا ساروان هیون آرد از دشت صد کاروان ۳- پادشاه را / باید-لفظی ۴- او با ناملایمات زندگی ساخت (کنار آمد / سازش کرد) در کنار آن ورزشگاه، بیمارستان بزرگی ساختند (بناکردند) ۵- ب ۶- الف) شهریار ب) حرف اضافه ج) ترکیب اضافی: جان کاووس کی ۷- «ب» (شد در معنای «رفت» به کار رفته و غیراسنادی است؛ بقیه ابیات اسنادی است) ۸- الف) آغاز کرد. ب) گرفتن در معنای اخذ کرد ۹- الف) فراهم کرد ب) سازش کرد ۱۰- الف) که ب) اضافی ج) معطوف

\*قلمرو ادبی:

۱۱- آرایهٔ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (ش ۱۴۰۱)

سیاوش سیه را به تندی بتاخت / نشد تنگدل، جنگ آتش بساخت (مجاز / تشخیص)

۱۲- کدام یک از آرایه‌های داخل کمانک نادرست است؟ (خ ۹۹)

الف) چو از کوه آتش به هامون گذشت / خروشیدن آمد ز شهر و زدشت (مجاز، تلمیح، تشبیه)

ب) چو خواهی که پیدا کنی گفت وگویی / بیاید زدن سنگ را بر سبوی (تشخیص - کنایه) دی ۹۹

یکی تازی ای برنشسته سیاه / همی خاک نعلش برآمد به ماه (تناقض / اغراق)

۱۳- هر یک از بیات زیر بیانگر کدام زمینهٔ حماسه است؟

الف) چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی‌گناهان نیاید گزند (ش ۱۴۰۱)

ب) بدان گاه سوگند پرمايه شاه / چنین بود آیین و این بود راه (دی و خرداد ۱۴۰۱)

ج) سیاوش سیه را به تندی بتاخت / نشد تنگدل جنگ آتش بساخت (خ ۹۹)

۱۴- کدام یک از ویژگی‌های حماسه در بیت‌های زیر دیده می‌شود؟ آنها را از کمانک مقابل انتخاب کنید. (خ ۹۸)

الف) یکی تازی ای برنشسته سیاه / همی خاک نعلش برآمد به ماه (خرق عادت - ملّی)

ب) همگنان خاموش / گرد بر گردش، به کردار صدف بر گرد مروارید، / پای تا سر گوش. (خرق عادت - داستانی) ش ۹۹

۱۵- در همه ابیات به جز گزینه ..... زمینه «ملّی» حماسه آشکار است.

الف) پراگنده کافور بر خویشتن / چنان چون بود رسم و ساز کفن

ب) چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی‌گناهان نیاید گزند

ج) رخ شاه کاووس پر شرم دید / سخن گفتنش با پسر نرم دید

د) بدان گاه سوگند پرمايه شاه / چنین بود آیین و این بود راه

۱۶- در کدام یک از ابیات زیر، زمینهٔ قهرمانی حماسه، بارز است؟

الف) سیاوش سیه را به تندی بتاخت / نشد تنگدل، جنگ آتش بساخت

ب) پراگنده کافور بر خویشتن / چنان چون بود رسم و ساز کفن

پ) بدان گاه سوگند پرمايه شاه / چنین بود آیین و این بود راه

ت) سراسر همه دشت بریان شدند / بر آن چهر خندانش گریان شدند

۱۷- در همهٔ بیت‌ها به جز گزینه ..... شیوهٔ بلاغی دیده می‌شود.

الف) همی داد مژده یکی را دگر / که بخشود بر بی‌گنه دادگر

ب) رخ شاه کاووس پر شرم دید / سخن گفتنش با پسر نرم دید

ج) که هر چند فرزند هست ارجمند / دل شاه از اندیشه یابد گزند

د) چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی‌گناهان نیاید گزند

\*قلمرو فکری:

۱۸- بیت «چنان آمد اسپ و قباي سوار / که گفتی سمن داشت اندر کنار» را با مضمون بیت زیر مقایسه کنید. (خ ۱۴۰۲)

آتش ابراهیم را نبود زیان / هر که نمرودی است گو می‌ترس از آن

۱۹- مراد «از این سخن» در بیت زیر چیست؟ (خ ۱۴۰۲)

«سیاوش چنین گفت کای شهریار / که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار»

۲۰- با توجه به بیت «بیامد دو صد مرد آتش فروز / دمیدند گفتی شب آمد به روز» کدام توضیح درست است؟ (خ ۹۸)

الف) از شعلهٔ بزرگ آتش، شب مثل روز روشن شد. / ب) از بسیاری دود، روز مثل شب تاریک شد.

پاسخنامه: ۱۱- مجاز ۱۲- الف) تلمیح ب) تشخیص ج) تناقض ۱۳- الف) ملّی ب) ملّی ج) قهرمانی ۱۴- الف) خرق عادت ب) داستانی ۱۵- ج ۱۶- الف

۱۷- ب ۱۸- به انسان بی‌گناه یا درستکار آسیبی نمی‌رسد (یا هر مفهوم مشابه) ۱۹- تهمت ۲۰- ب

- ۲۱- در بیت زیر، کدام واژه کاربرد مجازی دارد؟ مفهوم آن را بنویسید  
« سراسر همه دشت بریان شدند بر آن چهر خندانش گریان شدند »
- ۲۲- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.  
«یکی تازی‌ای برنشسته سیاه همی خاک نعلش برآمد به ماه »  
الف) منظور از تازی سیاه چیست؟ ب) مفهوم مصراع دوم را بنویسید.
- ۲۳- با توجه به بیت «جهاندار، سودابه را پیش خواند همی با سیاوش به گفتن نشانند»  
الف) منظور از «جهان‌دار» چیست؟ ب) معادل امروزی «با سیاوش به گفتن نشانند» چیست؟
- ۲۴- با توجه به بیت «چو بخشایش پاک یزدان بود/ دم آتش و آب یکسان بود»، شاعر چه عاملی را سبب تاثیر یکسان آب و آتش می‌داند؟
- ۲۵- بیت مقابل بر چه مفهومی تأکید دارد؟ چو بخشایش پاک یزدان بود / دم آتش و آب یکسان
- ۲۶- با توجه به بیت‌های زیر، دلیل نگرانی کاووس درباره‌ی زن و فرزندش چیست؟  
«پر اندیشه شد جان کاووس کی / ز فرزند و سودابه‌ی نیک‌پی  
کزین دو یکی گر شود نابه‌کار / از آن پس که خواند مرا شهریار؟»
- ۲۷- در بیت زیر، پس از آنکه «دو صد مرد آتش‌فروز» در آتش می‌دمند، چه اتفاقی می‌افتد؟ (دی ۱۴۰۱)  
بیامد دو صد مرد آتشفروز / دمیدند گفتمی شب آمد به روز
- ۲۸- بیت «سرانجام گفت ایمن از هر دوان / نگردد مرا دل نه روشن روان» از زبان چه کسی بیان شده است؟ (ش ۱۴۰۱)
- ۲۹- زمینه‌هایی را که نشان دهنده‌ی حماسی بودن گذر سیاوش از آتش است بیان کنید. (نهایی نظام قدیم)
- ۳۰- فردوسی، آماده شدن سیاوش را برای گذر از آتش چگونه توصیف می‌کند؟ (نهایی نظام قدیم)
- ۳۱- عکس العمل مردم در هنگام رفتن سیاوش به سمت آتش چه بود؟ (نهایی نظام قدیم)
- ۳۲- مفهوم عبارت «که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار» چیست؟ (نهایی نظام قدیم)
- ۳۳- سیاوش در چه صورت خود را نجات یافته می‌داند؟ (نهایی نظام قدیم)
- ۳۴- با توجه به درس، شخصیت کاووس شاه را چگونه می‌یابید؟ (نهایی نظام قدیم)

**پاسخنامه ۲۱- دشت:** مردم (۲۲- الف) اسب سیاوش (ب) به سرعت تاختن و گرد و خاک زیاد (۲۳- الف) کیکاووس (ب) روبه رو کرد (۲۴- لطف و بخشایش الهی  
۲۵- لطف و بخشایش الهی ۲۶- اگر یکی از این دو نفر (سیاوش یا سودابه) گناهکار باشد، دیگر کسی او را پادشاه نمی‌داند ۲۷- روز مانند شب تاریک  
شد ۲۸- کیکاووس ۲۹- ۱- داستانی بودن ۲- قهرمانی سیاوش ۳- خرق عادت: گذر سیاوش از آتش و سالم بیرون آمدن ۴- زمینه ملّی: رسم  
تشخیص گناهکار از بی‌گناه ۳۰- کلاهخود طلایی بر سر نهاده بود/ امیدوار و خندان بود / کفن پوشیده بود و بر اسب تندروی عربی سوار  
شده / کافور به خود مالیده و آماده مرگ شده بود. ۳۱- همه غمگین شدند؛ بر سیاوش گریستند و فریاد و فغان سر دادند و افسرده شدند.  
۳۲- تحمل آتش دوزخ از شنیدن این تهمت آسان‌تر است. ۳۳- سالم از آتش بگذرد. ۳۴- بی‌ثبات / نداشتن اقتدار / خیره سر / متزلزل



## ۲۹- معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

- اگر کوه آتش بود ، بسپرم // از این تنگ خوار است اگر بگذرم (خ ۱۴۰۲)
- معنی: اگر این آتش مانند کوه باشد از آن عبور میکنم؛ گذشتن از این راه باریک برای من کاری آسان است
- همی کند سودابه از خشم موی // همی ریخت آب و همی خست روی (ش ۱۴۰۱)
- معنی: سودابه از روی خشم موهایش را می کند، پیوسته گریه می کرد و صورت خود را زخمی می نمود
- سیاوش چنین گفت کای شهریار // که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار (دی ۱۴۰۱)
- معنی: سیاوش اینگونه گفت که ای پادشاه، تحمل دوزخ برای من آسانتر از این سخن (این تهمت) است.
- چو خواهی که پیدا کنی گفت وگوی // نباید زدن سنگ را بر سبوی
- معنی: اگر می خواهی حقیقت را آشکار کنی، باید دست به آزمودن آن ها بزنی . (دست به آزمایش بزنی)
- چنین است سوگند چرخ بلند // که بر بی گناهان نیاید گزند (دی ۹۷)
- معنی: آسمان (سرنوشت) سوگند خورده است که به بی گناهان آسیبی نمی رسد
- وور ایدون که زین کار هستم گناه // جهان آفرینم ندارد نگاه
- معنی: اگر اینچنین است که در این اتفاق من گناه کار هستم خداوند جهان آفرین ، من را ( از آتش ) حفظ نمی کند
- چو او را بدیدند برخاست غو // که آمد ز آتش برون شاه نو
- معنی: وقتی مردم سیاوش را دیدند، فریاد شادی سردادند که شاهزاده از آتش به سلامتی بیرون آمد
- بدان گه که شد پیش کاووس باز // فرود آمد از باره بردش نماز
- معنی: وقتی سیاوش پیش کاووس رفت از اسب پیاده شد و تعظیم کرد
- که هر چند هست فرزند ارجمند // دل شاه از اندیشه یابد گزند
- معنی: هر چند فرزند عزیز و گرانقدر است ، اما بدگمانی به فرزند دل شاه را آزرده خواهد کرد (ش ۱۴۰۰)
- سراسر همه دشت بریان شدند // بر آن چهر خندانش گریان شدند (خ ۱۴۰۱)
- معنی: همه مردم ناراحت شدند و با دیدن چهره خندان سیاوش از شوق گریستند.
- کز این دو یکی گر شود نا به کار // از آن پس که خواند مرا شهریار!؟
- معنی: که اگر یکی از این دو نفر (سودابه یا سیاوش) گناهکار شناخته شود، پس از آن کسی من را پادشاه نمی شمارد

درس سیزدهم: خوان هشتم

\*قلمرو زبانی:

- ۱- زمان و نوع فعل «نخستین جمله» در همه عبارات زیر، به جز عبارت ..... یکسان است.  
 الف) داشتیم می‌گفتم آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد.  
 ب) در باب آن مسئله معهود، خاطر من داشت کم کم به کلی آسوده می‌شد.  
 پ) با تمام نیرویی که داشت می‌دوید. هر از گاهی صدای تیر یا انفجاری او را به خود می‌آورد.  
 ت) کار داشت به دلخواه انجام می‌یافت که ناگهان از دهنم در رفت که آخر آقایان، حیف نیست از چنین غازی گذشت؟
- ۲- ضمیر پیوسته در کدام مصرع «وابسته و وابسته» است؟ (خرداد ۱۴۰۲)  
 بعد چندی که گشودش چشم / رخس خود را دید، / بس که خونش رفته بود از تن / بس که زهر زخمها کاریش / گویی از تن حس و هوشش رفته بود و داشت می‌خوابید.
- ۳- همهی گزینه‌ها معنی واژه‌ی «سورت» اند، مگر گزینه‌ی .....  
 ۱) تند (۲) زرنگی (۳) شدت اثر (۴) تیزی
- ۴- در سروده «تهمت»، گرد سجستانی / کوه کوهان، مرد مردستان / رستم دستان / در تگ تاریک ژرف چاه پهناور / کشته هر سو بر کف و دیواره‌هایش نیزه و خنجر ... / در بُن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان، گم بود» (خ ۱۴۰۱)  
 الف) نوع نخستین نقش تبعی را بنویسید.  
 ب) «و» در جمله پایانی، حرف عطف است یا ربط؟  
 پ) نشانه «ان» در واژه مشخص شده، مفهوم «شباهت» دارد یا «جمع»؟
- ۵- در این بخش از سروده «مهدی اخوان ثالث»، کدام ویژگی دستوری زبان کهن به کار رفته است؟ (شهریور ۱۴۰۱)  
 «بر درختی که به زیرش ایستاده بود / و بر آن بر تکیه داده بود.»
- ۶- در سروده زیر، واژه‌ای بیابید که «هم‌آوا» داشته باشد. (خرداد ۱۴۰۱)  
 کشته هر سو بر کف و دیواره‌هایش نیزه و خنجر / چاه غدر ناجوان مردان / چاه پستان، چاه بی‌دردان
- ۷- ضمیر «ش» در مصراع زیر، مضاف‌الیه کدام کلمه است؟ (۹۴)  
 «گویی از تن حس و هوشش رفته بود و داشت می‌خوابید.»  
 ۱) تن (۲) حس (۳) هوش (۴) بود
- ۸- با توجه به بیت زیر، به ۲ سوال داده شده پاسخ دهید.  
 «بعد چندی که گشودش چشم / رخس خود را دید / بس که خونش رفته بود از تن»  
 الف) «ش» در گشودش، «مضاف الیه» کدام واژه است؟  
 ب) مرجع ضمیر «ش» در واژه‌ی «خونش» چیست؟
- ۹- با توجه به سروده‌ی زیر، درستی یا نادرستی موارد داده شده را تعیین کنید. (خ ۱۴۰۰)  
 «بر لب آن چاه / سایه‌ای را دید / او شغاد، آن نابردار بود / که درون چه نگه می‌کرد... / او صدای شوم و نامردانه‌اش در چاهسار گوش می‌پیچید»  
 الف) واژه‌ی «شغاد» نقش تبعی «بدل» دارد.  
 ب) در این سروده، «چاهسار گوش»، یک ترکیب اضافی و «آن چاه» یک ترکیب وصفی است.
- ۱۰- در هریک از گروه‌های اسمی زیر، نوع وابسته‌های پیشین و پسین مشخص شده را بنویسید. (دی ۹۹)  
 الف) رخس رخشنده (ب) آخرین اندیشه‌ها

پاسخنامه:

- ۱- گزینه پ ۲- بس که زهر زخمها کاریش ۳- زرنگی ۴- الف) بدل. ب) عطف-پ جمع ۵- کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم (بر آن بر) ۶- غدر / قدر ۷- تن ۸- الف) چشم ب) رخس ۹- الف) نادرست (شغاد، مسند و نابردار، بدل است) ب) درست ۱۰- الف) صفت بیانی ب) صفت شمارشی

۱۱- با توجه به شعر «خوان هشتم را / من روایت می‌کنم اکنون / من که نامم مات»

الف) «مات» سر واژه چیست؟ (ب) کدام یک از اجزای جمله حذف شده است؟

۱۲- در یک گروه اسمی، واژه‌ی «اسب» را با یک وابسته‌ی پیشین و یک وابسته‌ی پسین به کار ببرید. (خ ۹۹)

۱۳- در سروده‌ی: «هفت خوان را زادسرو مرد / ... / آن هریوه‌ی خوب و پاک‌آیین روایت کرد / خوان هشتم را / من روایت می‌کنم اکنون

الف) گروه اسمی «آن هریوه‌ی خوب»، چه نوع نقش تبعی دارد؟

ب) نقش دستوری واژه‌ی «اکنون» را بنویسید.

ج) واژه‌ی «هشتم» کدام یک از انواع وابسته‌های پسین است؟

د) در گروه اسمی «زادسرو مرو»، هسته را مشخص کنید.

۱۴- در سروده‌ی «رخش بی‌مانند، با هزارش یادبود خوب خوابیده است»، (خ ۹۹)

الف) در گروه اسمی «هزارش یادبود خوب»، هسته‌ی گروه اسمی را تعیین کنید.

ب) در گروه اسمی «رخش بی‌مانند»، نوع وابسته‌ی پسین را بنویسید.

۱۵- در عبارت «بس که خونش رفته بود از تن» ضمیر متصل «ش» چه نقشی دارد؟

۱۶- در شعر زیر، کدام گزینه درباره‌ی واژه‌ی مشخص شده درست است؟ (۹۲)

«هفت خوان را زاد سرو مرو / یا به قولی «ماخ‌سالار» آن گرامی مرد / آن هریوه‌ی خوب و پاک‌آیین روایت کرد.»

الف) صفت نسبی (ب) اسم (ج) قید تشبیه (د) صفت شمارشی

۱۷- با توجه به سروده‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خ ۱۴۰۱)

«داشتم می‌گفتم، آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد / و چه سرمای، چه سرمای! / لیک، خوشبختانه آخر، سرپناهی یافتم

جایی قهوه‌خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم ... / همگان را خون گرمی بود.»

الف) واژه «دی» کدام یک از انواع وابسته‌ی وابسته است؟ (ب) زمان کدام فعل «ماضی مستمر» است؟

ج) نقش دستوری واژه «خوشبختانه» را بنویسید. (د) نوع واو مشخص شده را تعیین کنید.

۱۹- در بیت زیر «آتشین» به چه معنایی به کار رفته است؟

قهوه‌خانه گرم و روشن، مرد نقال آتشین پیغام / راستی کانون گرمی بود

۲۰- در عبارات زیر معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) چوب‌دستی منتشامانند در دستش (ب) سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد.

ج) تهمتن گُرد سجستانی (د) آن هریوه‌ی خوب و پاک‌آیین (ه) شیرمرد عرصه‌ی ناوردهای هول

۲۱- درستی یا نادرستی معنی واژه‌ی داخل کمانک را مشخص کنید.

الف) تهمتن گُرد سجستانی (سجستانی: سیستانی، اهل سیستان)

ب) آن هریوه‌ی خوب و پاک‌آیین روایت کرد. (هریوه‌ی: بزرگ مرد)

ج) این عیار مهر و کین مرد و نامرد است. (عیار: سنگ محک)

۲۲- در هر یک از ابیات و عبارات زیر، کدام واژه‌ی داخل کمانک از نظر املایی درست است؟

الف) آن شب نیز / (صورت - سورت) سرمای دی بیدادها می‌کرد. (ب) چاه (غدر - قدر) ناجوانمردان

ج) خوان هفتم را / ... / آن (هریوه‌ی / حریوه‌ی) خوب و پاک‌آیین روایت کرد (د) شیرمرد عرصه‌ی ناوردهای (هول - حول)

ه) می‌توانست او، اگر می‌خواست / کان کمند (شست - شصت) خمّ خویش بگشاید (بیاندازد - بیندازد) به بالا، بر درختی، گیره‌ای، سنگی

◀ پاسخنامه: ۱۱- مهدی اخوان ثالث (ب) فعل «است» بعد از «مات» ۱۲- آن اسب تندرو (یا هر مثال درست دیگر) ۱۳- الف) بدل (ب) قید (ج) صفت شمارشی

(د) زادسرو ۱۴- الف) یادبود (ب) صفت ۱۵- مضاف‌الیه ۱۶- صفت نسبی ۱۷- الف) مضاف‌الیه مضاف‌الیه (ب) داشتم می‌گفتم (ج) قید (د) ربط ۱۹- گیرا، موثر

۲۰- الف) منتشا: نوعی عصا (ب) تند و تیزی، حدّت و شدّت (ج) سیستانی، اهل سیستان (د) هروی، منسوب به هرات (ه) نبرد ۲۱- الف) درست (ب) نادرست

(ج) درست ۲۲- الف) سورت (ب) غدر (ج) هریوه (د) هول ۲۳- شصت - بیندازد

**\*قلمرو ادبی:**

۲۴- در سرودهٔ زیر، ترکیب «کلید گنج مروارید» نمایانگر کاربرد کدام آرایهٔ ادبی است؟ (شهریور ۱۴۰۱)  
 «این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد»  
 ۲۵- آرایهٔ ادبی مناسب هر بیت را برگزینید.

(الف) با اهل فنا دارد هر کس سر یک‌رنگی / باید که به رنگ شمع از رفتن سر خندد (تضاد / مجاز)

(ب) زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر / بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست (تشخیص / متناقض‌نما)

(ج) گرچه بیرون تیره بود و سرد همچون ترس / قهوه‌خانه گرم و روشن بود همچون شرم (حسن تعلیل، جناس)

(د) همگنان خاموش / گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید / پای تا سر گوش (جناس همسان / تشبیه)

۲۶- «ناگهان انگار بر لب آن چاه سایه‌ای را دید / او شغاد آن نابردار بود» آرایهٔ ایهام مشهود است یا اغراق؟ (شهریور ۱۴۰۱)

۲۷- مفهوم نمادین هریک از موارد مشخص شده را بنویسید.

(الف) ای مرغ سحر! عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

(ب) ناگهان انگار / بر لب آن چاه / سایه‌ای را دید / او، شغاد، آن نابردار بود

۲۸- در بند زیر، از خوان هشتم، مشبه و مشبه‌به را معلوم کنید. (ش ۱۴۰۰)

«چاه چونان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت آور»

۲۹- متضاد واژه‌ی «یک‌رنگی» در کدام گزینه دیده می‌شود؟ (خ ۹۸)

(الف) که نبایستی بگوید هیچ / بس که بی‌شرمانه و پست است این تزویر

(ب) ور بررسی راست، گویم راست / قصهٔ بی‌شک راست می‌گوید

(ج) و صدای شوم و نامردانه‌اش در چاهسار گوش می‌پیچید

(د) خواه روز صلح و بسته مهر را پیمان / خواه روز جنگ و خورده بهر کین سوگند

۳۰- در تشبیه به کار رفته در سروده‌ی زیر، مشبه و مشبه‌به را مشخص کنید. (دی ۹۸)

«آن خداوند و سوار رخس بی‌مانند / آن که هرگز - چون کلید گنج مروارید - گم نمی‌شد از لبش لبخند»

۳۱- آرایه‌ی مشترک نمونه‌های زیر را بنویسید. (۹۵)

(الف) و صدای شوم و نامردانه‌اش در چاهسار گوش می‌پیچید.

(ب) آن شب که من نظاره‌ی آسمان رفته بودم، قندیل زیبای پروین سر زد.

۳۲- مشبه و مشبه‌به را در سروده‌ی زیر معلوم کنید. (دی ۹۹)

«همگنان خاموش / گرد بر گردش، به کردار صدف بر گرد مروارید»

۳۳- با توجه به متن زیر، به سوالات پاسخ دهید

مرد نقال- آن صدایش گرم / نایش گرم / آن سکوتش ساکت و گیرا / و دمش، چونان حدیث آشنایش گرم - راه می‌رفت و سخن می‌گفت»

(الف) منظور از «حدیث آشنا» چیست؟ (ب) «مشبه‌به» کدام واژه است؟

(ج) در ترکیب «صدایش گرم»، کدام آرایه‌ی ادبی وجود دارد؟ (۹۹)

(د) واژه‌های «نای» و «دم» کدام آرایه‌ی ادبی را ایجاد کرده است؟ (۹۹)

(ه) شاعر صدای گرم و گیرای نقال را به چه چیزی تشبیه کرده است؟ (۹۲)

۳۴- عبارتهای مشخص شده در هریک از اشعار زیر از نظر آرایه‌ی ادبی چه تفاوتی با یک‌دیگر دارند؟

(الف) این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد (ب) آن که هرگز - چون کلید گنج مروارید - گم نمی‌شد از لبش لبخند

**پاسخنامه:** ۲۴- استعاره (۲۵-الف) مجاز (ب) تشخیص (ج) جناس (د) تشبیه (۲۶-ایهام ۲۷-الف) پروانه: نماد عاشق واقعی (ب) انسان‌های

ناجوانمرد و حيله‌گر ۲۸- بی شرمیش: مشبه / ژرفی و پهناش: مشبه به ۲۹- گزینهٔ یک (تزویر) ۳۰- مشبه: لبخند / مشبه به: کلید گنج

مروارید یا کلید ۳۱- تشبیه ۳۲- همگنان: مشبه / صدف: مشبه به ۳۳- الف) داستان‌های شاهنامه (ب) حدیث آشنا (ج) حس آمیزی (د) مجاز

(ه) حدیث آشنا ۳۴- در عبارات «الف» استعار است و در عبارت «ب» تشبیه (مشبه‌به)

- ۳۵- در مصراع «گرچه بیرون تیره بود و سرد، هم چون ترس»، «مشبه» کدام واژه است؟
- ۳۶- در مصراع «او شغاد، آن نابردار بود»، یک ایهام وجود دارد، آن را بیابید و معانی مختلف آن را بنویسید.
- ۳۷- در شعر زیر «ادات تشبیه» را مشخص کنید.  
«همگنان خاموش / گرد بر گردش، به کردار صدف بر گرد مروارید / پای تا سر گوش»
- ۳۸- در شعر زیر «وجه شبه» چیست؟  
«هیچ - هم چون پوچ - عالی نیست»
- ۳۹- درست یا نادرست بودن عبارت زیر را تعیین کنید.  
در شعر «سورتِ سرمای دی بیدادها می کرد / و چه سرمایی، چه سرمایی!»، تکرار «چه سرمایی» نشانه‌ی تاکید بر ظلم است.
- ۴۰- «مشبه» در کدام گزینه ذکر نشده است؟  
الف) قهوه‌خانه گرم و روشن بود هم چون شرم  
ب) چاه چنان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت‌آور.  
ج) چوب‌دستی منتشا مانند در دستش  
د) گرد به گردش به کردار صدف برگرد مروارید / پای تا سر گوش
- ۴۱- در سروده‌ی زیر، کدام واژه دارای آرایه‌ی ایهام است؟  
این گلیم تیره بختی‌هاست / خیس خون داغ سهراب و سیاوش / روکش تابوت تختی‌هاست  
۱) داغ ۲) خیس ۳) خون ۴) روکش
- ۴۲- زمینه‌ی حماسی متناسب با هر بیت را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. (۹۹)  
الف) چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی‌گناهان نیاید گزند (ملی / قهرمانی)  
ب) همگنان خاموش / گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید / پای تا سر گوش (خرق عادت / داستانی)
- ۴۳- ابیات زیر به ترتیب، سروده‌ی چه کسانی هستند؟  
الف) تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی / فدای نام تو بود و نبودم میهن ای میهن  
ب) بنده‌ی حلقه به گوش از نوازی برود / لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه به گوش  
الف) عارف قزوینی - ناصر خسرو  
ب) ملک‌الشعرای بهار - مجد خوافی  
ج) فرّخی یزدی - مولوی  
د) ابوالقاسم لاهوتی - سعدی
- ۴۴- جای خالی عبارت زیر را به درستی پر کنید. (شهریور ۱۴۰۱)  
خوان هشتم برگرفته از کتاب ..... اخوان ثالثی است

**پاسخنامه:** ۳۵- بیرون ۳۶- نابردار (برادر ناتنی-برادر ناجوانمرد) ۳۷- به کردار ۳۸- عالی نیست ۳۹- درست ۴۰- گزینه دال ۴۱- داغ ۴۲- الف) ملی ب) داستانی ۴۳- گزینه دال ۴۴- در حیات کوچک پاییز در زندان

**\*قلمرو فکری:**

۴۵- مفهوم کدام بیت با سروده زیر، تقابل معنایی دارد؟ (دی ۱۴۰۱)

گفت در دل: رخس! طفلک رخس! / آه! / این نخستین بار شاید بود/ کان کلید گنج مروارید او گم شد

الف) در غم ما روزها بیگانه شد روزها با سوزها همراه شد

ب) اگر خونین دلی از جور ایام لب خندان بیاور چون لب جام

۴۶- با توجه به سروده زیر، مقصود از «خوان هشتم» چیست؟ (دی ۱۴۰۱)

پهلوان هفت خوان، اکنون / طعمه دام و دهان خوان هشتم بود

۴۷- با توجه به سروده زیر، مقصود نقال از «قصه درد» چیست؟ (شهریور ۱۴۰۱)

همچنان می رفت و می آمد / همچنان می گفت و می گفت قدم می زد / قصه است این قصه؛ آری قصه درد است

۴۸- با توجه به شعر زیر به سوالات پاسخ دهید (۹۰)

«رخس را می دید و می پایید. / رخس، آن طاق عزیز، آن تایی بی همتا / رخس درخشنده / با هزاران یادهای روشن و زنده.»

الف) «طاق» به چه معناست؟

ب) منظور از «هزاران یادهای روشن و زنده» چیست؟

ج) در متن بالا یک حس آمیزی بیابید.

۴۹- شاعر در سروده زیر، شعر خود را معیار سنجش چه می داند؟ (خ ۱۴۰۰)

«قصه است این، قصه آری قصه درد است / شعر نیست / این عیار مهر و کین مرد و نامرد است»

۵۰- با توجه به سروده ی «شعر نیست / این عیار مهر و کین مرد و نامرد است بی عیار و شعر محض خوب و خالی نیست» (خ ۹۹ و دی ۹۹)

الف) منظور شاعر از «شعر محض خوب و خالی» چیست؟

ب) مقصود شاعر از قسمت مشخص شده چیست؟

۵۱- با توجه به شعر زیر به پرسشها پاسخ دهید. (۹۵)

در سروده «شیر مرد عرصه ناوردهای هول / طعمه دام و دهان خوان هشتم بود.» منظور از «خوان هشتم» چیست؟ «شیر مرد» کیست؟

۵۲- در مصراع «کان کلید گنج مروارید او گم شد، منظور از «گنج مروارید» چیست؟ (۹۶)

۵۳- در مصرع «کان کلید گنج مروارید به او گم شد» منظور شاعر از «کلید گنج مروارید» چیست؟ (۹۳)

۵۴- با توجه به شعر زیر، شاعر چه تفاوتی بین شعر خود و دیگر سرودهها قائل شده است؟ (۹۳)

«قصه است این، قصه، آری قصه درد است / شعر نیست، / این عیار مهر و کین مرد و نامرد است / بی عیار و شعر محض خوب و خالی نیست /

هیچ - هم چون پوچ - عالی نیست»

۵۵- در سروده اخوان ثالث، «رستم» و «شغاد» نماد چه کسانی است؟ (۹۸ و ۱۴۰۲)

۵۶- در شعر «مرد نقال از صدایش ضجه می بارید / و نگاهش مثل خنجر بود» منظور از قسمت مشخص شده چیست؟

۵۷- منظور از «کمند شصت خم» در شعر زیر چیست؟ (۹۶)

«هم چنان که می توانست او، اگر می خواست / کان کمند شصت خم خویش بگشاید»

**پاسخنامه:** ۴۵- ب ۴۶- مرگ / چاه ۴۷- مرگ رستم ۴۸- تک (یا یکتا، یگانه) ب) خاطرات روشن و به یادماندنی ج) یادهای روشن ۴۹- معیار سنجش

دوستی و دشمنی مردان و ناجوانمردان ۵۰- شعری که فقط زیبایی ظاهری دارد (یا شعری که به محتوا توجه ندارد، متعهد نیست) ب) معیاری برای

سنجش مردانگی و نامردی (الف) چاه یا کشته شدن رستم در چاه ب) رستم ۵۲- دندان ۵۳- لبخند رستم ۵۴- شعر خود را فقط دارای ظاهر زیبا

نمی داند بلکه آن را پر محتوا و ابزار سنجش خوبی و بدی می داند. ۵۵- رستم: آزادگی، اقتدار ملی و جوانمردی / شغاد: نماد انسانهای ناجوانمرد و

حیله گر، فریب و نیرنگ ۵۶- نگاهش تیزو پر از کینه بود. ۵۷- ریسمان یا طناب بلند

۵۸- بخش زیر از شعر «اخوان ثالث» است. به دو پرسش بعدی پاسخ دهید.

چاه غدر ناجوانمردان / چاه چو نان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت آور

الف) شعر اشاره به چه موضوعی دارد؟ (ب) چه چیزی را توصیف می‌کند؟

۵۹- براساس بیت «آری اکنون شیر ایران شهر / تهمتن گرد سجستانی»، «تهمتن گرد سجستانی» لقب کیست؟

۶۰- در شعر زیر، دو ویژگی «چاه» را از نظر شاعر بنویسید.

«چاه غدر ناجوانمردان / چاه چو نان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت آور»

۶۱- در شعر اخوان ثالث: «گم نمی‌شد از لبش لبخند / خواه روز صلح و بسته مهر را پیمان / خواه روز جنگ و خورده بهر کین سوگند»،

«بسته مهر را پیمان» یعنی: (تست آزمون سراسری)

الف) درستی و دوستی را حرمت نگاه داشتن

ب) قبول کردن اراده و محبت دیگران

ج) پای بند به انصاف و دادخواهی

د) پای بند بودن به محبت و دوستی

۶۲- در کدام گزینه به سرانجام گشوده‌ی رستم اشاره شده است؟ (تست آزمون سراسری)

الف) به زین پلنگ اندرون جان بداد / ز پیران و یسه بسی کرد یاد

ب) چه گویند گردان که اسبش که برد؟ / تهمتن بدین سان بخت از بمرد؟

ج) هم آن‌گاه زهر هلال بخورد / ز شیرین‌روانش بر آورد گرد

د) درخت و برادر به هم بر بدوخت / به هنگام رفتن دلش بر فروخت

۶۳- عبارت زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.

● این عیار مهر و کین مرد و نامرد است (دی ۱۴۰۱)

معنی: این شعر ابزار سنجش محبت و دشمنی جوانمرد و ناجوانمرد است.

● چاه چو نان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور

معنی: چاهی که پهن (وسعت) و عمق آن مثل بی‌شرمی آن باورنکردنی بود.

● آری اکنون تهمتن با رخس غیرتمند، / در بُنِ این چاهِ آبش زهرِ شمشیر و سنان، گم بود. (ش ۹۹ و خ ۱۴۰۰)

معنی: آری، اکنون رستم، در (ته) این چاهی که به جای آب، زهر شمشیر و نیزه داشت، گرفتار شده بود (یا محو شده بود/ دیده نمی‌شد)

● در بُنِ این چاهِ آبش زهرِ شمشیر و سنان، گم بود (خ ۹۸)

معنی: رستم در ته چاهی که به جای آب، شمشیر و سرنیزه زهر آلود داشت، گم شده بود

● رخس را می‌دید و می‌پایید معنی: رخس را نگاه می‌کرد و مراقب او بود.

● این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.

معنی: شاید این نخستین بار بود که رستم نمی‌خندید.

● همگنان خاموش / گرد برگردش، به کردار صدف بر گرد مروارید / پای تا سر گوش

معنی: همه‌ی حاضران، مانند صدف به دور مروارید، ساکت و با تمامی وجود به سخنانش توجه می‌کردند.

● پهلوان هفت‌خوان، اکنون / طعمه‌ی دام و دهانِ خوان هشتم بود. (۹۷ و ۹۹)

معنی: رستم در چاه نیرنگ و حیلۀ (شغاد) افتاد و کشته شد. / رستم اسیر و گرفتار (خوراک/شکار) چاه (مکر) شده بود.

● شیرمرد عرصه ناوردهای هول / ... / طعمه دام و دهانِ خوان هشتم بود (خ ۹۹)

معنی: رستم، پهلوان میدان نبردهای هراسناک در چاه (دام مرگ) گرفتار شده بود.

● مرد نقال از صدایش ضجه می‌بارید / و نگاهش مثل خنجر بود.

● همگنان را خون گرمی بود معنی: همه صمیمی بودند

● سورتِ سرمای دی بیدادها می‌کرد. (۹۴)

معنی: تندی و شدت سرما دی‌ماه بسیار بود (هوا خیلی سرد بود). در آن ظلمت (جامعه پرظلم پهلوی) شدت ظلم و ستم بسیار بود.

● بی عیار و شعرِ محضِ خوب و خالی نیست / هیچ - هم چون پوچ - عالی نیست.

● مرد نقال از صدایش ضجه می‌بارید / و نگاهش مثل خنجر بود (۹۱)

معنی: در صدای مرد داستان‌گو غمی پنهان بود (بیان غمگینی داشت) و تند و تیز نگاه می‌کرد.

پاسخنامه: ۵۸- الف) گرفتار شدن رستم در چاه ب) بی‌شرمی حيله و نیرنگ ۵۹- رستم ۶۰- ژرف، پهن، بی‌شرم، غدر و حيله ناجوانمردان ۶۱- د ۶۲- د

## سوالات نهایی فصل هفتم: ادبیات داستانی

درس چهاردهم: سی مرغ و سیمرغ / کلان تر و اولی تر!

\*قلمرو زبانی:

- ۱- داستان «سی مرغ و سیمرغ» از کدام اثر ادبی برگرفته شده است؟ (ش ۱۴۰۲)
- ۲- «داستان تمثیلی بلندی که عمده‌ترین اندیشه‌های عرفانی تا عصر عطار را در خود جای داده است»، چه نام دارد؟
- ۳- برای واژه «مشتاق» یک معادل معنایی در بیت زیر بیابید و بنویسید.  
عاشق آن باشد که چون آتش بود / گرم رو، سوزنده و سرکش بود
- ۴- در بیت زیر، یک ترکیب «وصفی» و یک ترکیب «اضافی» پیدا کنید. (ش ۱۴۰۲)  
چشم بگشا به گلستان و بین / جلوه آب صاف در گل و خار»
- ۵- نوع «نقش‌های تبعی» مشخص شده را در متن زیر را بنویسید  
«ما پرندگان را نیز پیشوا و شهریار است. در پس کوه قاف، بلندترین کوه روی زمین، بر درختی بلند آشیان دارد.»
- ۶- در جمله‌ی «سیمرغ در پس کوه قاف، بلندترین کوه روی زمین، آشیان دارد»، کدام گروه نقش تبعی دارد؟ نام آن را بنویسید.
- ۷- در عبارت «من بسیار کوشیده‌ام تا روی دست شاهان جا گرفته‌ام و برای آنان شکار کرده‌ام. آن به که مرا نیز معذور دارید» (۱۴۰۰) الف) یک پیوند وابسته‌ساز و یک پیوند هم‌پایه‌ساز بیابید و بنویسید.  
ب) چه فعلی، حذف شده است؟ نوع حذف، لفظی است یا معنایی؟
- ۸- نقش دستوری واژه‌ی مشخص شده را بنویسید. «پرندگان، جملگی مشتاق دیدار سیمرغ شدند.»
- ۹- معادل درست هریک از توضیحات عرفانی زیر را از داخل کمانک انتخاب کنید. (خ ۹۸)  
الف) کمال توجه بنده به حق و یقین بر این که خداوند در همه‌ی احوال، عالم بر ضمیر اوست. (مراقبت / مکاشفت)  
ب) خالی شدن قلب سالک از آن چه جز خداست. (تجربد / اشتیاق)
- ۱۰- در بیت زیر مقصود از کلمه مشخص شده چیست؟  
مال اینجا بایدت اندختن / ملک اینجا بایدت در باختن
- ۱۱- با توجه به معنی، واژه‌ی درست را انتخاب کنید  
الف) برای انتخاب راهبر و پیشوا قرعه زدند، ..... را قرعه به نام هدهد افتاد. (غذا - قضا)  
ب) اشتی و گرگی و روباهی از روی مصاحبت، مسافرت کردند و با ایشان از (وجه - وجح) ذات و توشه، گردهای بیش نبود.

◀ معنی لغات مشخص شده را بنویسید.

● جهان را گشته ام و از اکناف گیتی آگاهم ( اطراف گوشه ها ، کنارها ، کرانه ها )

● بعد از این وادی استغنا بود (بی نیازی)

● آن گاه بط با قبای سفید سر از آب بیرون کرد (مرغابی)

● پیشت آید هر زمانی تعب. (رنج)

● صد هزاران خلق سودایی از او (شیدا، شیفته، عاشق)

● گرم رو، سوزنده و سرکش بود (مشتاق، به شتاب رونده و چالاک، کوشا)

**پاسخنامه:** ۱- منطق الطیر ۲- منطق الطیر ۳- گرم رو ۴- جلوه آب: ترکیب اضافی / آب صاف: ترکیب وصفی ۵- بدل - معطوف ۶- بلندترین کوه روی زمین - بدل ۷- الف) پیوند وابسته ساز «تا» و «که» // پیوند هم پایه ساز: «و» // ب) حذف فعل «است» به قرینه معنایی (معنوی) ۸- بدل ۹- الف) مراقبت ب) تجربد ۱۰- ملک: دارایی، آن چه در تصرف سالک است ۱۱- الف: قضا ب: وجه



**\*قلمرو ادبی:**

- ۱۲- تمثیل های زیر را از داستان منطق الطیر ( سی مرغ و سیمرغ ) رمزگشایی کنید:  
 الف) مرغان ب) سیمرغ
- ۱۳- در عبارات زیر، جاهای خالی را، به درستی، پر کنید  
 الف) کتاب «بینوایان» اثر ..... است  
 ب) کتاب ..... نوشته «ظهیری سمرقندی» است.
- ۱۴- آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (ش ۱۴۰۲)  
 الف) هشت جنت نیز اینجا مرده‌ای است / هفت دوزخ همچو یخ افسرده‌ای است (حس آمیزی / پارادوکس)
- ۱۵- درباره تلمیح به کار رفته در بیت زیر، توضیح دهید  
 «ز نیرنگ هوا و از فریب آذ خاقانی / دلت خلد است خالی ساز از طاووس و شیطانش»
- ۱۶- با توجه به منطق الطیر عطار، هریک از پرندگان زیر، نماد چه کسانی هستند؟  
 الف) باز شکاری ب) بلبل: ج) هدهد:
- ۱۷- در بیت زیر، شاعر برای بیان وجه شبه، از کدام آرایه‌ی ادبی بهره برده است؟  
 «عاشق آن باشد که چون آتش بود / گرم رو، سوزنده و سرکش بود»

**\*قلمرو فکری:**

- ۱۸- عطار در بیت «چون نگه کردند آن سی مرغ زود / بی شک این سی مرغ، آن سیمرغ بود» به کدام دیدگاه عرفانی اشاره دارد؟
- ۱۹- بیت «صد هزاران سایه جاوید تو / گم شده بینی ز یک خورشید تو» و بیت زیر، بر کدام مفهوم مشترک تاکید دارند؟ (خ ۱۴۰۲)  
 «وصلت آن کس یافت کز خود شد فنا / هر که فانی شد ز خود، مردانه‌ای است»
- ۲۰- هریک از ابیات زیر، یادآور کدام یک از هفت وادی است؟ (ش ۱۴۰۲)  
 الف) مال اینجا بایدت انداختن / ملک اینجا بایدت در باختن  
 ب) صد هزاران سایه جاوید تو / گم شده بینی ز یک خورشید تو
- ۲۱- در مصراع «چون گذشتی هفت وادی، در گه است» منظور از «هفت وادی» چیست؟ (۹۸)
- ۲۲- هریک از ابیات زیر، کدام وادی از هفت وادی «منطق الطیر» را به یاد می آورد؟  
 الف) مرد حیران چون رسد این جایگاه / در تحیر مانده و گم کرده راه  
 ب) هشت جنت نیز این جا مرده‌ای / هفت دوزخ هم چو یخ افسرده‌ای  
 ج) روی ها چون زین بیابان درکنند / جمله سر از یک گریبان برکنند
- ۲۳- هریک از بیت‌های زیر، با کدام یک از وادی‌های عرفانی داخل کمانک، تناسب دارد؟  
 الف) هشت جنت نیز این جا مرده‌ای است / هفت دوزخ هم چو یخ افسرده‌ای است (استغنا / طلب)  
 ب) صد هزاران سایه‌ی جاوید، تو / گم شده بینی ز یک خورشید، تو (توحید / فنا)

**پاسخنامه:**

- ۱۲- الف) مرغان: سالکان راه حق ب) سیمرغ: وجود حق تعالی ۱۳- الف) ویکتور هوگو ب) سندبادنامه ۱۴- پارادوکس ۱۵- بنابر روایات، طاووس از مرغان بهشتی بود و در فریقتن آدم و حوا با شیطان همکاری کرد. ۱۶- الف) باز شکاری: انسان‌های درباری و صاحب منصب (جاه طلب) ب) بلبل: انسان‌هایی که عاشق حقیقی نیستند و به عشق‌های دنیوی و ناپایدار دل بسته‌اند. عاشقان مجازی د) هدهد: پیر و مرشد و راهنما ۱۷- کنایه ۱۸- حقیقت در وجود هر انسانی است، اتحاد عاشق و معشوق، وحدت وجود، فقر و فنا ۱۹- فنا شدن عاشق در وجود معشوق ۲۰- الف) طلب (وادی اول) ب) فقر و فنا (وادی هفت) ۲۱- هفت مرحله‌ی عرفان ۲۲- الف) وادی حیرت ب) وادی استغنا ج) توحید (وادی پنجم) ۲۳- الف) استغنا ب) فنا

۲۴- مقصود از «سرای پاک و پلید» در بیت زیر چیست؟

«در این مقام، طرب بی‌تعجب نخواهد دید / که جای نیک و بد است این سرای پاک و پلید»

۲۵- در بیت «هشت جنت نیز اینجا مرده‌ای است / هفت دوزخ همچو یخ افسرده‌ای است» منظور از «هشت جنت» و «هفت دوزخ» چیست؟

۲۶- بیت «گر بسی بینی عدد، گر اندکی / آن یکی باشد در این ره در یکی» به کدام مرحله‌ی هفت وادی عطار اشاره دارد؟

۲۷- عطار در بیت «بعد از این وادی توحید آیدت / منزل تفرید و تجزید آیدت»، «تفرید» را در کدام معنی به کار برده‌است؟

۲۸- عذر آوری مرغان در داستان «منطق الطیر» بیانگر چیست؟

۲۹- بیت «هر یکی بینا شود بر قدر خویش / باز یابد در حقیقت صدر خویش» به وادی «.....» از مراحل هفت‌گانه‌ی سیر و سلوک عطار اشاره دارد.

۳۰- عطار در بیت «چون فرو آیی به وادی طلب / پیشت آید هر زمانی صد تعب» وادی «طلب» را چگونه توصیف می‌کند؟

۳۱- در بیت زیر مقصود از دریا و شبنم چیست؟

«چون به دریا می‌توانی راه یافت / سوی یک شبنم چرا باید شتافت»

۳۲- پاسخ درست بیت های زیر کدام است؟

۱- چون نگه کردند آن سیمرغ زود / بی شک این سی مرغ، آن سیمرغ بود

الف) وحدت وجود (ب) کثرت در وحدت (ج) کثرت در وحدت (د) وحدت در عین کثرت

۳۳- منظور شاعر از خورشید و ذره در بیت زیر چیست؟

هر که داند گفت با خورشید راز / کی تواند ماند از یک ذره باز

۳۴- درست یا نادرست بودن عبارت زیر را بنویسید.

در بیت «چون به دریا می‌توانی راه یافت / سوی یک شبنم چرا باید شتافت» منظور از دریا زندگی مادی است.

۳۵- پاسخ درست را از درون کمانک انتخاب کنید و بنویسید.

مفهوم بیت «روی‌ها چون زین بیابان درکنند / جمله سراز یک گریبان برکنند» (بی‌نیازی / رسیدن به وحدت) است.

۳۶- وادی اول از هفت وادی عرفان چه نام دارد؟

۳۷- بیت: «چشم بگشا به گلستان و بین / جلوه‌ی آب صاف در گل و خار» یادآور کدام «وادی عرفان» است؟

۳۸- در بیت: «مال اینجا باید انداختن / ملک اینجا باید در باختن» :

الف) منظور از «ملک» در مصراع دوم چیست؟

ب) با توجه به «هفت وادی عطار» این بیت توصیف کدام وادی است؟

۳۹- در بیت «صدهزاران سایه‌ی جاوید، تو / گم شده بینی ز یک خورشید، تو» منظور از «صدهزاران سایه» و «خورشید» چیست؟

۴۰- جای خالی را با گزینه‌ی مناسب پر کنید

«بعد از این وادی ..... آیدت / منزل تفرید و تجزید آیدت»

(۱) توحید (۲) امامت (۳) نبوت (۴) قیامت

۴۱- در «منطق الطیر عطار» در راه رسیدن «مرغان» به «سیمرغ» چند وادی وجود دارد؟

**پاسخنامه:** ۲۴- دنیا ۲۵- به ترتیب هشت قسمت بهشت و هفت طبقه جهنم ۲۶- توحید (وادی پنجم) ۲۷- گم شدن عارف در معروف ۲۸-

وابستگی‌هایی که انسان را از توجه به خدا و تلاش برای رسیدن به او باز می‌دارد. ۲۹- وادی سوم (معرفت) ۳۰- در وادی طلب، رنج‌ها و

سختی‌های زیادی به انسان رو می‌آورد. ۳۱- دریا: عشق بیکران الهی، حق تعالی / شبنم: عشق مجازی، بهشت (غیرخدا) ۳۲- د) وحدت

در عین کثرت ۳۳- خورشید: عشق حقیقی یا خداوند / ذره: عشق ظاهری یا پدیده‌های مادی ۳۴- نادرست ۳۵- رسیدن به وحدت ۳۶-

طلب ۳۷- توحید یا وادی پنجم ۳۸- الف) دارایی ب) وادی اول طلب ۳۹- مخلوقات - خداوند ۴۰- توحید ۴۱- هفت وادی

ابیات و عبارات انتخاب شده برای بخش معنی شعر و درک مطلب در آزمون های نهایی (تا شهریور ۱۴۰۲)

- چون بود کاکلیم ما را شاه نیست بیش از این بی شاه بودن راه نیست  
معنی: چرا سرزمین ما شاه ندارد؛ بیش از این بدون شاه بودن شایسته نیست
  - بیش از این بی شاه بودن راه نیست.  
معنی: بیش از این بدون شاه بودن طبق رسم و قاعده نیست (درست نیست)
  - ما پرندگان را نیز پیشوا و شهریاری است. در خرد و بینش او را همتایی نیست  
معنی: ما پرندگان هم رهبر و پادشاهی داریم که در خرد و بینش، همانندی ندارد
  - شیر مردی باید این ره را شگرف زانکه ره دور است و دریا ژرف ژرف  
معنی: انسان شجاعی لازم است برای این راه شگفت آور و عجیب زیرا که راه طولانی است و مشکلات عمیق و فراوان است
  - وانیامد در جهان زین راه کس نیست از فرسنگ آن آگاه کس  
معنی: در جهان کسی از این راه باز نگشته است و کسی از مسافت آن آگاهی ندارد.  
مرغان جملگی شیدا شدند؛ بهانه ها یک سو نهادند.
  - همه پرندگان عاشق (دیدار سیمرخ) شدند و بهانه جویی را کنار گذاشتند  
● گل اگر چه هست، بس صاحب جمال حسن او در هفته ای گیرد زوال  
معنی: اگرچه گل بسیار زیباست اما زیبایی او در طی یک هفته از بین می رود
  - چون فرو آبی به وادی طلب پیشت آید هر زمانی صد تعب  
معنی: وقتی به مرحله ی جست و جوی حقیقت برسی هر لحظه صدها رنج و سختی می بینی
  - صد هزاران سایه جاوید، تو گم شده بینی ز یک خورشید، تو  
معنی: در مرحله فنا همه پدیده هایی که سایه هایی بر چهره خداوند بودند با آشکار شدن خورشید حق، از بین می روند و حق آشکار می گردد
  - هر یکی بینا شود بر قدر خویش باز یابد در حقیقت صدر خویش  
معنی: هر کس به ارزش و جایگاه خود پی می برد و در حقیقت از مقام خود آگاه می شود
- مفهوم کلی ابیات زیر را بنویسید:
- « روی ها چون زین بیابان درکنند جمله سراز یک گریبان برکنند »  
مفهوم: اگر از این بیابان ( توحید) بگذرند همه به وحدت و یگانگی می رسند
  - هر که داند گفت با خورشید راز کی تواند ماند از یک ذره باز  
معنی: کسی که می تواند به خورشید نزدیک شود و با او درد دل کند هرگز یک ذره ناچیز (عشق های فانی) نمی تواند مانع رفتن او شود.
  - مفهوم: کسی که می تواند به عشق حق تعالی روی آورد و به کمال برسد. خود را اسیر عشق مادی و بی ارزش دنیایی نمی کند.

- ۱- معنی لغت: واژه‌های منتخب در آزمون‌های نهایی (تا شهریور ۱۴۰۲)
- ۱- همه حضر یک صدا تصدیق کردند که تخلصی بس به جاست. (دی ۹۷)
- ۲- با حال استیصال پرسیدم: «پس چه خاکی به سرم بریزم» (ش ۹۸)
- ۳- چنین روز مبارکی صله ارحام نکنی کی خواهی کرد؟ (دی ۹۶)
- ۴- دیدم توطئه ما دارد می‌ماسد. (خ ۱۴۰۰) می‌ماسد.
- ۵- یک دست ظرف و لوازم عاریه بگیریم. (خ ۱۴۰۰)
- ۶- دیدم ماشاءالله چشم بد دور، آقا واترقیده اند (ش ۱۴۰۰)
- ۷- شب عید نوروز بود و موقع ترفیع رتبه. (دی ۱۴۰۰)
۸. به عنوان ولیمه کباب غاز صحیحی بدهد. (خ ۱۴۰۱)
- ۹- این حرف در بادی امر، زیاد بی پا و بی معنی به نظر می‌آمد. (دی ۴۰۱)
- ۱۰- صدای زنگ تلفن از سرسرای امارت بلند شد. (۹۹)
- ۱۱- مصطفی گرچه بی نهایت چلمن است.
- ۱۲- در همان بحبوحهی بخوربخور به یادم آمد.
- ۱۳- برای تسکین غلیان درونی در حیاط قدم زدم.
- ۱۴- مجلس آرای بلامعارض شده است

◀️ **پاسخ:** ۱- حاضران ۲- درماندگی ۳- به دیدار خویشاوندان رفتن و احوال پرسى از خویشان ۴- به نتیجه می‌رسد، به ثمر می‌رسد ۵- آن چه امانت گیرند و پس از رفع نیا ز آن را پس دهند. ۶- تنزل کرده، پس روی کرده ۷- ارتقا یافتن، رتبه گرفتن ۸- طعامی که در مهمانی و عروسی می‌دهند. ۹- ابتدا، آغاز ۱۰- محوطه‌ای سقف‌دار داخل خانه ۱۱- آن که زودفرب خورد، هالو؛ بی‌عرضه، دست و پاچلفتی ۱۲- میان، وسط ۱۳- جوشش عواطف و احساسات، شدت هیجان عاطفی ۱۴- بی‌رقیب

۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) بزئید خودتان را به ناخوشی و بگوئید طبیب (غدقن - قدغن) کرده. (خ ۹۸)

ب) آلا والله که امروز باید (ناهار / نهار) را با ما صرف کنی. (خ ۱۴۰۱)

ج) قدری برای به جا آمدن احوال و تسکین (قلیان / غلیان) درونی در حیاط قدم زدم. (خ ۱۴۰۲)

۳- املای صحیح کلمه، برای پر کردن محلّ نقطه‌چین، کدام است؟

«در یک چشم به هم زدن گوشت و استخوان غاز، مراحل ..... و بلع و هضم و تحلیل را پیمود.»

الف) مضغ                      ب) مزغ                      ج) مدغ                      د) مظغ

۴- در هریک از موارد زیر، یک نادرستی املایی بیابید و درست آن را بنویسید.

الف) مرا به یاد بی ثباتی فلک بوقلمون و شغوت مردم دون و وقاحت این مصطفای بدقواره انداخته بود (خ ۹۹)

ب) در این اثنا صدای زنگ تلفن از سرسرای امارت بلند شد. (خ ۹۹)

ج) یکی از حظار که کباده شعر و ادب می‌کشید چنان محظوظ گردیده بود که جلو رفته، جبهه شاعر را بوسید (۹۹)

د) در کتل و گردنه یک دوجین شکم و روده مراحل مضق و بلع و هضم و تحلیل را پیموده است. (خ ۱۴۰۰)

ه) من هر چه تعارف میکنم تو بیشتر عیا و امتناع می‌ورزی. (خ ۱۴۰۰)

و) دیروز یک دست از لباس‌های نودوز خود را به انضمام مایحتوی از خانه بیرون انداختم. (دی ۹۸)

ز) گفتم: «د بگیر که این شصت باشد.»

ح) محتاج به تزکار نیست که سر سوزنی قصور را جایز نمی‌شمردند.

◀️ املای صحیح واژه‌ها: ۴- الف) شقاوت ب) عمارت ج) حضر د) مضغ ه) ابا و انضمام ز) شست ح) تذکار

۵- در هر یک از گروه کلمات زیر، نادرستی املایی را بیابید و درست آن را بنویسید  
(الف) حضار مجلس - بغولات و حبوبات (ب) معلوف و انس گرفته - هول و ترسناک

۶- با توجه به نوشته زیر، معنای واژه «دون» چیست؟ (۹۹)  
«مرا به یاد بی ثباتی فلک بوقلمون و شقاوت مردم دون و وقاحت این مصطفای بدقواره انداخته بود»

۷- با توجه به عبارت زیر، واژه «پیشانی» معادل معنایی کدام واژه است؟ (۹۹)  
یکی از حضار که کباده شعر و ادب می کشید چنان محظوظ گردیده بود که جلو رفته، جبهه شاعر را بوسید.

۸- در کدام گزینه لفظ دوم برای تاکید کلمه‌ی اول آمده است؟  
(الف) محتوا و درون مایه (ب) شکل و قالب (ج) پرت و پلا (د) درد و ورم

۹- در کدام گزینه، جمله مرکب دیده می شود؟ (خ ۱۴۰۰)  
(الف) بی اختیار در را باز کردم و این جوان نمک شناس را بیرون انداختم.  
(ب) از خوش مشربی و فضل و کمال او چیزها گفتند و نمره تلفن او را از من خواستند.  
(ج) آقای مصطفی خیلی معذرت خواستند که بدون خداحافظی با آقایان رفتند.  
(د) فوراً مسئله میهمانی و قرار با رفقا را با عیالم در میان گذاشتم.

۱۰- در کدام گزینه، جمله مرکب وجود ندارد؟ (ش ۱۴۰۲)  
(الف) تو که یک غاز بیشتر نیاورده‌ای و به همه دوستان هم وعده کباب غاز داده‌ای.  
(ب) گردنش مثل همان غاز مادر مرده‌ای بود که در همان ساعت در دیگ مشغول کباب شدن بود.  
(ج) انسان حیوانی است گوشتخوار ولی این مخلوقات عجیب گویا استخوان خور خلق شده‌اند.  
(د) به قدری عصبانی شده بودم که چشمم جایی را نمی‌دید. از این بهانه تراشی‌هایم داشتم شاخ در می‌آوردم.

۱۱- زمان و نوع فعل «نخستین جمله» در همه عبارات زیر، به جز عبارت ..... یکسان است. (خ ۱۴۰۲)  
(الف) داشتم می‌گفتم آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد.  
(ب) در باب آن مسئله معهود، خاطرمد داشت کمکم به کلی آسوده می‌شد.  
(پ) با تمام نیرویی که داشت می‌دوید. هر از گاهی صدای تیر یا انفجاری او را به خود می‌آورد.  
(ت) کار داشت به دلخواه انجام می‌یافت که ناگهان از دهنم در رفت که آخر آقایان، حیف نیست از چنین غازی گذشت؟

۱۲- در متن «کلمه استاد را به پیشنهاد ایشان اختیار کردم اما خوش ندارم زیاد استعمال کنم. همه حضار یکصدا تصدیق کردند که تخلصی بس بجاست و سزاوار ایشان است.» (خ ۱۴۰۲)  
(الف) نوع وابسته و وابسته را بنویسید. (ب) نمودار پیکانی آن را رسم نمایید.

۱۳- در عبارت «در آن اثنا صدای زنگ تلفن از سرسرای عمارت بلند شد» واژه‌ای بیابید که دارای «هم آوا» باشد (۱۴۰۱خ)

۱۴- با توجه به ابیات زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید. (ش ۱۴۰۱)  
اگر خونین دلی از جور ایام لب خندان بیاور چون لب جام  
به آن کس می رسد زین گنج بسیار که باشد شادمانی را سزاوار  
(الف) مفهوم «ان» در «خندان» نشانه چیست؟  
(ب) در بیت دوم جمله هسته و وابسته را مشخص کنید.

پاسخنامه:

۵- (الف) بقولات (ب) مألوف ۶- پست و فرومایه ۷- جبهه ۸- (ج) پرت و پلا ۹- گزینه ج ۱۰- گزینه ج ۱۱- گزینه پ ۱۲- (الف) قید صفت (ب) تخلصی  
بس بجاست ۱۳- عمارت ۱۴- (الف) صفت فاعلی (ب) مصرع نخست، جمله هسته، مصرع دوم جمله وابسته

۱۵- با توجه به نوشته زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده شده را تعیین کنید. (ش ۱۴۰۱)

دیدم چپ و راست مهمان‌ها دراز کشیده‌اند. گفتم: «آقای مصطفی‌خان خیلی معذرت‌خواستند که مجبور شدند بدون خداحافظی با آقایان بروند.»

الف) «و» در جمله «چپ و راست مهمان‌ها دراز کشیده‌اند» پیوند همپایه‌ساز است؟  
ب) «که» در جمله ماقبل پایانی، پیوند وابسته ساز است.

۱۶- در هریک از جمله‌های مرکب زیر، جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید. (خ ۹۹)  
الف) اگر امروز بیشتر از این به ما بخورانید، همین جا وبال جانت می‌گردیم.  
ب) جامه‌ای بود که درزی ازل به قامت زیبای جناب ایشان دوخته بود.

۱۷- در جمله مرکب زیر، جمله هسته (پایه) و جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید. (دی ۹۹)  
«خودت بهتر می‌دانی که در این شب عیدی مالیه از چه قرار است»

۱۸- «استشاره» یعنی.....؟

الف) رای زدن ب) اشاره کردن ج) گواه گرفتن د) خواهش کردن

✳️ قلمرو ادبی:

۱۹- مفهوم کنایه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) می‌خواهم امروز نشان بدهی که چند مرده حلاجی؟ (دی ۹۷ و ۹۸)

ب) در بذله و لطیفه نوک جمع را چیده است. (خ ۱۴۰۰)

ج) هنوز دستگیرش نشده بود که مقصود من چیست. (خ ۱۴۰۰)

۲۰- در عبارت زیر، مفهوم کنایی «سماق مکیدن» چیست؟

گفت: تنها همان رتبه‌های بالا را وعده بگیر و مابقی را نقداً خط بکش و بگذار سماق بمکند (ش ۹۸)

۲۱- مفهوم هریک از کنایه‌های مشخص شده را بنویسید. (خ ۱۴۰۱)

الف) این سال نو به شما مبارک باشد و هزار سال به این سال‌ها برسید.

ب) دیدم ماشاءالله چشم بد دور، آقا واترقیده‌اند.

ج) تنها همان رتبه‌های بالا را وعده بگیر و مابقی را نقداً خط بکش

۲۲- جمله زیر را با واژه مناسب کامل کنید. (خ ۹۹)

نویسنده داستان .....، محمد علی جمال زاده است.

۲۳- در کدام گزینه دو کنایه‌ی هم‌معنی موجود است؟

الف) در اواخر عمر با بنده مالوف بودند و کاسه و کوزه یکی شده بودیم

ب) مابقی را نقداً خط بکش و بگذار سماق بمکند.

ج) نوک جمع را چیده و متکلم وحده و مجلس آرای بلامعارض شده بود.

✳️ قلمرو فکری:

۲۴- مقصود از عبارت «چون تیری که از شست رفته باز نمی‌گردد» چیست؟ (دی ۹۷)

پاسخنامه:

۱۵- الف) نادرست ب) درست ۱۶- الف) امروز بیشتر از این به ما بخورانید ب) درزی ازل به قامت زیبای جناب ایشان دوخته بود.

۱۷- خودت بهتر می‌دانی (پایه) / که در این شب عیدی مالیه از چه قرار است (پیرو) ۱۸- الف) رای زدن ۱۹- الف) میزان قدرت و توانایی ب) فرصت صحبت را از همه گرفته است (بر همه مسلط شده است) ج) درنیافته بود، نفهمیده بود ۲۰- انتظار کشیدن ۲۱- الف) آرزوی عمر طولانی کردن ب) پس روی کردن، تنزل کردن ۲۲- کباب غاز ۲۳- گزینه ج ۲۴- کاری که از اختیار خارج شد قابل جبران نیست.

- ۲۵- در عبارت زیر، «نفس گرفت» چه مفهومی دارد؟ (دی ۹۷)
- به جلو نگاه کرد تا جایی که چشم کار می کرد، هیچ کس دیده نمی شد، نفس گرفت و دوباره با تمام سرعت دوید.
- ۲۶- بیت زیر با کدام ضرب المثل مشهور از نظر مفهوم تناسب دارد؟ (خ ۹۸)
- سخن گفته دگر باز نباید به دهن / اول اندیشه کند مرد که عاقل باشد  
 الف) از ماست که بر ماست ب) تیری که از شست رفت، به کمان باز نمی گردد.
- ۲۷- در بیت زیر توصیه شاعر به انسان عاقل چیست؟ (خ ۱۴۰۰)
- «سخن گفته دگر باز نیاید به دهن اول اندیشه کند مرد که عاقل باشد»
- با توجه به عبارت زیر به سوالات پاسخ دهید. (خ ۹۹) ۲۸-
- حالا دیگر چانه اش گرم شده و در خوش زبانی و حرافی و شوخی و بذله، نوک جمع را چیده و متکلم وحده و مجلس آرای بلامعارض شده است  
 الف) «چانه گرم شدن» با کدام یک از ویژگی های «خوش زبانی، حرافی، شوخی و بذله» مفهوم یکسانی دارد؟  
 ب) مقصود از «چیدن نوک جمع» چیست؟
- ۲۹- در نوشته زیر، منظور نویسنده را از قسمت های مشخص شده بنویسید. (خ ۱۴۰۰)
- گفت: «به من دخلی ندارد! ماشالله هفت قرآن به میان، پسرعموی خودت است.»
- ۳۰- بیت «گلّه ما را گله از گرگ نیست / این همه بیداد شبان می کند» به چه مفهومی اشاره دارد؟ (۱۴۰۰)
- ۳۱- «صرف کردن صیغه بلعت» در عبارت زیر، نمایانگر چه مفهومی است؟
- ۳۲- مفهوم عبارت «ستاره ضعیفی در شبستان تیره و تار درونم درخشیدن گرفت» را بنویسید. (ش ۱۴۰۲)
- ۳۳- جمله «مهمان ها سخت در محظور گیر کرده»، یعنی....
- ۳۴- در هریک از عبارات زیر، به جز ... به گونه ای از «مصطفی» یاد شده است؟  
 الف) روا نیست بیش از این روی میزبان محترم را زمین انداخت.  
 ب) مشغول تماشا و ورناداز این مخلوق کمیاب و شیء عجاب بودم.  
 پ) پنج انگشت دعاگو به معیت میچ و کف و مایتعلق به، بر روی صورت گل انداخته آقای استادی نقش بست.  
 ت) یک دست از بهترین لباس های نودوز خود را به انضمام مایحتوی، به دست چلاق شده خودم از خانه بیرون انداخته ام.
- ۳۵- در هریک از موارد زیر، مفهوم بخش های مشخص شده را بنویسید.  
 الف) در اواخر عمر با بنده مألوف بودند و کاسه کوزه یکی شده بودیم. (خ ۹۹)  
 ب) پشت دستم را داغ کردم که تا من باشم دیگر پیرامون ترفیع رتبه نگردم. (خ ۹۹)  
 ج) دیدم توطئه ما دارد می ماسد. (ش ۹۹)  
 د) از این بهانه تراشی هایش داشتم شاخ در می آوردم. (ش ۹۹)
- ۳۶- نویسنده در جمله «آن را در زوایا و خفایای خاطر و مخیله نشخوار کردم» به چه عملی اشاره کرده است؟ (ن.قدیم)
- ۳۷- نویسنده «کباب غاز» از کدام شیوه های نویسندگی برای تاثیرگذاری بیشتر استفاده کرده است؟ دو مورد را بنویسید. (ن.قدیم)

**پاسخ نامه:** ۲۵- نفس تازه کرد ۲۶- گزینهب ۲۷- سنجیده سخن گفتن (پرورده گویی) ۲۸- الف) حرافی ب) مسلط شدن بر دیگران در سخن گفتن ۲۹- دخلی ندارد: ربطی ندارد / هفت قرآن به میان: چشم نخورد، بلا به دور باشد ۳۰- از ماست که بر ماست. ۳۱- تأکید بر خوردن غذا یا تند غذا خوردن ۳۲- ناامیدی ام به امیدواری تبدیل شد، از ناامیدی به امیدواری رسیدن ۳۳- مهمانان به شدت در رو درباستی قرار داشتند. ۳۴- گزینۀ الف ۳۵- الف) صمیمی شده بودیم. ب) پیشیمان شدن از کاری ج) نقشه ما دارد عملی می شود. د) خیلی متعجب شدم. ۳۶- تجزیه و تحلیل کردن، تأمل و اندیشه ۳۷- توصیف، ذکر جزئیات، طنز، ضرب المثل، زبان عامیانه

- ۳۸- در عبارت «گویی جامه‌ای بود که درزی ازل به قامت زیبای جناب ایشان دوخته است» منظور نویسنده از «درزی ازل» کیست؟
- ۳۹- در عبارت «یک دست از بهترین لباس‌های نودوز خود را با کلبه‌ی متفرّعات به انضمام مایحتوی از خانه بیرون انداختم» منظور از «مایحتوی» را بنویسید. (ن.قدیم)
- ۴۰- محوری‌ترین پیام داستان «کباب‌غاز» چیست؟ (ن.قدیم)
- ۴۰- در جمله‌ی «یکی از حضّار که کبابه‌ی شعر و ادب می‌کشید» منظور از «کبابه‌ی شعر و ادب کشیدن» چیست؟ (ن.قدیم)
- ۴۱- واژه‌ی «معهود» با توجه به این جمله در کدام گزینه غلط معنی شده است؟ «مصطفی به عادت معهود مبلغی سرخ و سیاه شد.»
- (۱) عهد شده (۲) معمول (۳) استوار (۴) شناخته شده

پاسخ‌نامه: ۳۸- خداوند ۳۹- مصطفی ۴۰- از ماست که برماست یا هر بلایی که سرمان بیاید، مقصر خودمان هستیم. ۴۰- ادعای شعر و شاعری داشتن ۴۱- گزینه ۳

◀ عبارت‌های برگزیده‌ی بخش «معنی نظم و نثر» در آزمون‌های نهایی (تا شهریور ۱۴۰۲):

- یکی که کبابه شعر و ادب می‌کشید، جلو رفته جبهه شاعر را بوسید. (خ ۹۸)
- معنی: یکی که ادعای شعر و شاعری داشت، جلو رفت و پیشانی شاعر را بوسید.
- در این اثنا صدای زنگ تلفن از سرسرای عمارت بلند شد. (ش ۹۸)
- معنی: در این میان، صدای زنگ تلفن از راهروی خانه بلند شد
- شش دانگ حواسم پیش مصطفی است که نکند بوی غاز چنان مستش کند که دامنش از دست برود. (دی ۹۸)
- معنی: همه حواسم به مصطفی است که با بوی غاز از خود بی خود نشود و اختیارش را از دست ندهد
- این بدبخت‌ها سال آزرگار، یک بار برایشان چنین پایی می‌افتد. (ش ۹۹)
- معنی: این بیچاره‌ها در سال طولانی فقط یک بار چنین فرصتی برایشان پیش می‌آید.
- حالا دیگر مصطفی در خوش‌زبانی، نوک جمع را چیده است. (دی ۹۹)
- معنی: اکنون مصطفی در خوش‌صحبتی، بر جمع مسلط شده است
- شکم‌ها را مدتی است صابون زده‌اند که کباب بخورند. (خ ۱۴۰۰)
- معنی: مدتی است انتظار کشیده‌اند (گرسنگی کشیده‌اند؛ به خود وعده داده‌اند) که کباب بخورند.
- خودتان را بزنیید به ناخوشی و بگوئید طبیب قدغن کرده؛ از تختخواب پایین نیایید. (ش ۱۴۰۰)
- معنی: وانمود کنید که بیمار هستید و بگوئید پزشک ممنوع کرده و از رختخواب برنخیزید.
- در همان بحبوحه‌ی بخور بخور منظره‌ی زوال غاز خدابامرز، مرا به یاد بی‌ثباتی فلک بوقلمون انداخت. (خ ۱۴۰۱)
- معنی: در همان میانه‌ی غذاخوردن، منظره‌ی نابودی غاز مرا به یاد ناپایداری روزگار ریاکار انداخت.
- مهمان‌ها سخت در محظور گیر کرده، تکلیف خود را نمی‌دانند. (ش ۱۴۰۱)
- معنی: مهمان‌ها به شدت گرفتار شده بودند و نمی‌دانستند چه کار کنند
- پشت دستم را داغ کردم که تا من باشم دیگر پیرامون ترفیع رتبه نگردم. (دی ۱۴۰۱)
- معنی: از این کار پیشیمان شدم که دیگر به فکر ارتقای رتبه نباشم
- تمام حُسن کباب‌غاز به این است که سر به مهر روی میز بیاید. (ش ۱۴۰۲)
- معنی: همه‌ی خوبی کباب‌غاز در این است که کامل و دست‌نخورده روی میز بیاید
- متکلم وحده و مجلس‌آرای بلامعارض شده است. (خ ۱۴۰۲)
- معنی: تنها گوینده جمع و بزم‌آرای بدون رقیب شده بود



نمونه سوالات نهایی فصل هشتم: ادبیات جهان

درس هفدهم: خنده تو

\*قلمرو زبانی:

- ۱- مفهوم نشانه «ان» را در واژه‌های زیر بنویسید.  
الف) کاویان (ش ۱۴۰۲) ب) بهاران (ش ۹۹، ش ۱۴۰۲) ج) بابکان (ش ۹۸) د) خندان (ش ۹۸، ش ۱۴۰۰) ه) دیلمان و) کوهان (ش ۹۸، ش ۱۴۰۰)
- ۲- کاربرد نشانه «ان» در کدام گزینه با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟ (دی ۹۸)  
۱) بامدادان ۲) سحرگاهان ۳) خاوران ۴) بهاران
- ۳- کاربرد نشانه «ان» در واژه «خواهان» با کاربرد این نشانه در کدام گزینه، یکسان است؟ (خ ۹۹)  
الف) خاوران ب) سپاهان ج) گریزان د) پایان
- ۴- مفهوم «ان» در کدام واژه‌ها به ترتیب: «نشانه‌ی جمع، صفت فاعلی، نسبت، پسوند زمان» است؟  
الف) روندگان، سخن‌سرایان، گیلان، خزان ب) مردان، کیان، سپندان، سپیده‌دمان  
ج) سخن‌گویان، گرگان، کوهان، بامدادان د) نیاکان، خرامان، بابکان، نوبهاران
- ۵- در عبارت زیر معنی واژه مشخص شده را بنویسید.  
بخند: زیرا خنده تو / برای دستان من، / شمشیری است آخته
- ۶- درستی یا نادرستی عبارت زیر را تشخیص دهید.  
در عبارت «نه هر که به قامت مهتر به قیمت بهتر.» حذف فعل به قرینه‌ی معنوی است
- ۷- در نوشته زیر، یک پیوند وابسته‌ساز و یک پیوند همپایه‌ساز مشخص کنید. (دی ۹۸)  
می‌خواهم بدانجا روم که خداوند آن را سرحد دنیای خلقت قرار داده است و دیگر در آن ذی حیاتی نفس نمی‌کشد.
- ۸- در سروده «خنده‌ات که رها می‌شود / و پروازکنان در آسمان مرا می‌جوید / تمامی درهای زندگی را / به رویم می‌گشاید»: الف) کدام واژه «دو تلفظی» است؟  
ب) ترکیب «درهای زندگی» وصفی است یا اضافی؟  
پ) مفهوم نشانه «ان» را در واژه «پروازکنان» بنویسید.
- ۹- با توجه به سروده‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (ش ۱۴۰۰)  
«اما خنده‌ات که رها می‌شود / و پروازکنان در آسمان مرا می‌جوید، .....»
- الف) مفهوم «ان» را در واژه‌ی «پروازکنان» بنویسید. ب) زمان افعال، ماضی استمراری است یا مضارع اخباری؟
- ۱۰- با توجه به سروده‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (دی ۹۹)  
«و در بهاران، عشق من! / خنده‌ات را می‌خواهم / چون گلی که در انتظارش بودم»  
الف) مفهوم «ان» را در واژه‌ی «بهاران» بنویسید. ب) زمان فعل «می‌خواهم» مضارع اخباری است یا آینده؟
- ۱۱- با توجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (دی ۹۷)  
«بخند زیرا خنده تو / برای دستان من / شمشیری است آخته / خنده تو، در پاییز / در کناره دریا / موج کف آلوده‌اش را / باید بر فراز د.»  
الف) ترکیب «موج کف آلوده»، «وصفی» است یا «اضافی»؟ ب) نقش دستوری واژه‌ی «شمشیر» چیست؟  
ج) یک «گروه اسمی متممی» بنویسید.
- د) کدام واژه‌ی داخل کمانک در مورد «زمان دقیق فعل» «بر فراز د» درست است؟ (مضارع التزامی - مضارع اخباری)

**پاسخ‌نامه:** ۱- الف) صفت نسبی ب) زمان، ج) منسوب به بابک (نسبت) د) صفت فاعلی ه) مکان (مکان زندگی مردم دیلم) و) شباهت ۲- گزینه سوم ۳- ج) گریزان ۴- گزینه ۵- بیرون کشیده ۶- درست ۷- وابسته‌ساز: «که» / همپایه‌ساز: «و» ۸- الف) آسمان ب) اضافی پ) صفت فاعلی ۹- الف) صفت فاعلی ب) م. اخباری ۱۰- الف) زمان (هنگام بهار) ب) م. اخباری ۱۱- الف) وصفی ب) مسند ج) دستان من / پاییز / کناره دریا د) التزامی

- ۱۲- با توجه به ابیات زیر، به پرسش‌های داده شده، پاسخ دهید.  
 «اگر خونین‌دلی از جور آیام / لب خندان بیاور چون لب جام  
 به آن کس می‌رسد زین گنج بسیار / که باشد شادمانی را سزاوار»  
 الف) مفهوم نشانه «ان» را در واژه «خندان» چیست؟  
 ب) در بیت دوم جمله «هسته (پایه)» و جمله «وابسته (پیرو)» را مشخص کنید.
- ۱۳- در هریک از جمله‌های مرکب زیر، جمله‌ی وابسته (پیرو) را مشخص کنید.  
 الف) اگر امروز بیش‌تر از این به ما بخورانید، همین‌جا وبال جانت می‌گردیم.  
 ب) جامه‌ای بود که درزی ازل به قامت زیبای جناب ایشان دوخته بود.
- ۱۴- با توجه به سروده‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.  
 «و در بهاران عشق من! / خنده‌ات را می‌خواهم / چون گلی که در انتظارش بودم»  
 الف) مفهوم «ان» را در واژه‌ی «بهاران» بنویسید.  
 ب) مرجع ضمیر شخصی پیوسته‌ی «ش» در واژه‌ی انتظارش چیست؟
- ۱۵- در نوشته‌ی زیر، یک پیوند وابسته‌ساز و یک پیوند هم‌پایه‌ساز مشخص کنید.  
 «می‌خواهم بدان‌جا روم که خداوند آن‌را سرحدّ دنیای خلقت قرار داده است و دیگر در آن ذی‌حیاتی نفس نمی‌کشد.»
- ۱۶- با توجه به شعر «نان را، هوا را / روشنی را، بهار را، / از من بگیر / اما خنده‌ات را هرگز» (ش ۹۸)  
 الف) کدام واژه حذف شده است؟ ب) حرف ربط «همپایه‌ساز» را مشخص کنید.

#### \*قلمرو ادبی:

- ۱۷- در عبارت زیر، معنای «کنایی» قسمت‌م مشخص شده را بنویسید. (ش ۱۴۰۲)  
 «اما خنده‌ات که رها می‌شود و پروازکنان در آسمان مرا می‌جوید، تمام درهای زندگی را به رویم می‌گشاید.»
- ۱۸- در سروده‌ی زیر، «مشبه و مشبه‌به» را مشخص کنید. (ش ۱۴۰۲)  
 «بخند زیرا خنده‌ تو برای دستان من، شمشیری است آخته.»
- ۱۹- «مشبه‌به» را در عبارت زیر، مشخص کنید.  
 «تو ای کشتی تندرو خیال من، همین‌جا لنگر انداز زیرا برای تو بیش از این اجازه سفر نیست.»
- ۲۰- مفهوم نمادین «گل سرخ» را در سروده‌ی زیر، بنویسید. (دی ۱۴۰۱)  
 «نان را از من بگیر، اگر می‌خواهی، هوا را از من بگیر، اما خنده‌ات را نه. گل سرخ را از من بگیر.»
- ۲۱- در سروده‌ی «نان را از من بگیر، اگر می‌خواهی، هوا را از من بگیر، اما خنده‌ات را نه. گل سرخ را از من بگیر.» منظور شاعر از «نان و هوا» و «گل سرخ» به ترتیب چیست؟ (خ ۹۹)
- ۲۲- با توجه به سروده‌ی «آن‌گاه که پاهایم می‌روند و باز می‌گردند / نان را، هوا را، روشنی را، بهار را، از من بگیر / اما خنده‌ات را هرگز / تا چشم از دنیا نبندم» (خ ۱۴۰۰)  
 الف) یک نمونه آرایه‌ی تضاد بیابید.  
 ب) مفهوم کنایه‌ی «چشم از دنیا نبندم»، چیست؟

**پاسخ‌نامه:** ۱۲- الف) صفت فاعلی (حالیه) ب) مصرع اول جمله پایه، مصرع دوم جمله پیرو ۱۳- الف) امروز بیش‌تر از این به ما بخورانید. ب) درزی ازل به قامت زیبای جناب ایشان دوخته بود. ۱۴- الف) زمان ب) گل ۱۵- پیوند وابسته‌ساز: «که» // پیوند هم‌پایه‌ساز: «و» ۱۶- الف) بگیر و تو // ب) اما ۱۷- کنایه از امیدوار نمودن و زندگی بخشیدن ۱۸- مشبه: خنده // مشبه‌به: شمشیر ۱۹- کشتی تندرو ۲۰- عشق ۲۱- نان و هوا : نیازهای جسمانی و مادی / گل سرخ: خنده و شادی (عشق) ۲۲- الف) می‌روند و باز می‌گردند ب) نمیرم (تازمانی که زنده‌ام)

- ۲۳- در سروده‌ی «اما خنده‌ات که رها می‌شود / و پرواز کنان در آسمان مرا می‌جوید / تمامی درهای زندگی را / به رویم می‌گشاید» (الف) ترکیب «درهای زندگی»، یک اضافه‌ی استعاری است یا تشبیهی؟  
 (ب) مفهوم کنایه‌ی «در به روی کسی گشودن» را بنویسید.
- ۲۴- در سروده «عشق من، / خنده تو / در تاریک‌ترین لحظه‌ها می‌شکفتد / بخند؛ زیرا خنده تو / برای دستان من، / شمشیری است آخته  
 (الف) کاربرد «استعاره» را در قسمت مشخص شده توضیح دهید.  
 (ب) شاعر در بند پایانی از چه آرایه‌ای بهره برده است؟

**\*قلمرو فکری:**

- ۲۵- با توجه به سروده‌ی «بخند زیرا خنده‌ی تو برای دستان من شمشیری است آخته»، منظور از «شمشیر آخته» چیست؟ (دی ۹۸)
- ۲۶- درک و دریافت خود را از سروده‌ی زیر بنویسید (خ ۱۴۰۱)  
 «و اگر دیدی، به ناگاه / خون من بر سنگ‌فرش خیابان جاری است / بخند زیرا خنده تو / برای دستان من / شمشیری است آخته»
- ۲۷- در سروده‌ی زیر، مقصود شاعر از «نان و هوا» چیست؟ (ش ۱۴۰۱)  
 نان را از من بگیر، اگر می‌خواهی / هوا را از من بگیر، اما / خنده‌ات را نه
- ۲۸- مفهوم کدام بیت با سروده‌ی زیر، تقابل معنایی دارد؟  
 «گفت در دل: رخس! طفلک رخس! آه! / این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.»  
 (الف) در غم ما روزها بی‌گاه شد / روزها با سوزها همراه شد  
 (ب) اگر خونین‌دلی از جور آیام / لب خندان بیاور چون لب جام
- ۲۹- با توجه به ابیات زیر، مراد از «پیر خردمند» کیست؟ (خ ۱۴۰۲)  
 «چه خوش فرمود آن پیر خردمند / وزین خوشتر نباشد در جهان پند  
 اگر خونین‌دلی از جور آیام / لب خندان بیاور چون لب جام»
- ۳۰- شاعر در سروده‌ی زیر، علاقه‌ی خود به محبوبش را به چه موضوعی پیوند زده است؟ (ش ۱۴۰۲)  
 «خنده‌ات را می‌خواهم / چون گلی که در انتظارش بودم / گل آبی، گل سرخ کشورم که مرا می‌خواند»
- ۳۱- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.  
 (الف) و اگر دیدی به ناگاه / خون من بر سنگ‌فرش خیابان جاری است. / بخند / زیرا خنده‌ی تو / برای دستان من شمشیری است آخته  
 • معنی: اگر دیدی که من زخمی و در حال جان دادن هستم، تو شاد باش؛ زیرا خنده تو برای دستان من مانند شمشیر برکشیده‌ای است و به من توان مبارزه می‌بخشد. (خ ۱۴۰۰ و ش ۱۴۰۰)  
 (ب) نان را از من بگیر اگر می‌خواهی / هوا را از من بگیر، اما / خنده‌ات را نه (دی ۹۸)  
 • معنی: اگر غذا و هوا (خوردن و نفس کشیدن) را از من بگیری مهم نیست شادی و خنده‌ات را از من بگیر.

**پاسخ‌نامه:** ۲۳- (الف) اضافه‌ی استعاری (ب) یاری کردن، امیدوار ساختن ۲۴- (الف) خنده به گلی تشبیه شده که از ویژگی‌های آن شکفتن است (استعاره مکنیه) (ب) تشبیه (خنده به شمشیر) یا کنایه ۲۵- شمشیر برکشیده و آماده برای دفاع یا حمله ۲۶- شادی معشوق (وطن) به شاعر امید زندگی و قدرت مبارزه می‌بخشد ۲۷- ضرورت‌های زندگی ۲۸- بیت «ب» ۲۹- حافظ ۳۰- میهن دوستی

درس هیجدهم: عشق جاودانی / آخرین درس

✽ قلمرو زبانی:

- ۳۲- در هریک از نمونه‌های زیر، کدام واژه حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید.  
 الف) چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن؟  
 ب) گر آتش دل نهفته داری / سوزد جانت، به جانت سوگند
- ۳۳- برای واژه‌های «کتاب» و «تماشا» از میان واژه‌های داخل کمانک معادل معنایی بیابید. (فروغ، رواق، نظاره، پگاه، صحیفه، سروش)
- ۳۴- در عبارت زیر معنی واژه مشخص شده را بنویسید.  
 الف) این کلمات را با خط جلی نوشت.  
 ب) وقتی قومی به اسارت دشمن در آید و مغلوب و مقهور بیگانه گردد.  
 ج) در آخر اتاق، یکی از مردان مَعْمَر دهکده کتاب را بر روی زانو گشوده بود.  
 د) من بیم آن داشتم که مورد عتاب معلّم واقع گردم.  
 ه) همواره عشق قدیم را موضوع صحیفه‌ی شعر خود می‌گرداند  
 و) چه چیزی می‌تواند سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟
- ۳۵- در کدام گزینه، املاي همه کلمات صحیح است؟  
 ۱- نهالی که در باغ قرص کرده بود، درخت تناوری شده بود ۲- گویی درفش ملی ما را به احتزاز در آورده باشند.  
 ۳- او چهل سال تمام در این حیات زندگی کرده بود ۴- آمده بودند تا از خدمتگزاری او قدردانی کنند.
- ۳۶- با توجه به سروده‌ی زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (دی ۱۴۰۰)  
 «چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن / که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟»  
 الف) نوع حذف به کار رفته در این سروده لفظی است یا معنایی؟  
 ب) زمان فعل «مانده است»، ماضی نقلی است یا ماضی بعید؟  
 ج) کدام واژه، وابسته پیشین اسم است؟
- ۳۷- با توجه به سروده‌ی زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خ ۹۹)  
 چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد.  
 الف) در این سروده یک «پیوند وابسته‌ساز» بیابید و بنویسید. ب) زمان کدام فعل «مضارع اخباری» است؟
- ۳۸- در کدام گزینه غلط املایی دیده می‌شود؟  
 الف) کتاب را بر روی زانو گشوده بود و از پس عینک ستبر خویش در آن می‌نگریست  
 ب) قومی به اسارت دشمن در آید و مقلوب و مقهور گردد.
- ۳۹- در شعر: «چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن / که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟»  
 الف) چند گروه اسمی «مفعولی» وجود دارد؟ ب) نوع حرف ربط «یا» را بنویسید.
- ۴۰- معنای کدام واژه، نادرست است؟  
 الف) تاب: فروغ      ب) مباحات: سرافرازی      ج) سرحد: مرز      د) صحیفه: منظره
- ۴۱- در سروده‌ی «و نخستین احساس عشق را در جایی می‌جوید که خود در آن جا به دنیا آمده است»  
 الف) نوع زمان فعل «آمده است» را بنویسید. ب) ترکیب «احساس عشق» وصفی است یا اضافی؟

**پاسخ‌نامه:** ۳۲- الف) مانده است- لفظی / ب) می‌خورم- معنوی ۳۳- کتاب با صحیفه / تماشا با نظاره ۳۴- الف) ویژگی خطی که درشت و واضح باشد و از دور دیده شود. ب) شکست خورده ج) سالخورده د) سرزنش، ملامت، تندی ه) کتاب و) سنجیه، خواها، خُلق‌ها و خصلت‌ها ۳۵- گزینه ۴ ۳۶- الف) لفظی ب) ماضی نقلی ج) چه ۳۷- الف) که ب) می‌گنجد ۳۸- گزینه «ب» (مغلوب) ۳۹- الف) دو گروه (عشق مرا/ سجایای ارزشمند تو) ب) همپایگی ۴۰- گزینه دال ۴۱- الف) ماضی نقلی ب) اضافی

## \*قلمرو ادبی:

۴۲- در سروده‌ی زیر، دو نمونه آرایه‌ی «تشخیص» بیابید و بنویسید.

«این گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند / ... / و نخستین احساس عشق را در جایی می‌جوید که خود در آن جا به دنیا آمده است / همان‌جا که شاید اینک دست زمان و صورت ظاهرش، مرده نشانش دهد.»

۴۳- در سروده «همان‌جا که شاید اینک دست زمان و صورت ظاهرش، مرده نشانش بدهند»، ترکیب «دست زمان»، اضافه استعاری است یا تشبیهی؟

۴۴- آرایه‌ی بارز عبارت زیر را بیابید و نام آن را بنویسید. (ش ۹۸)

معلم را دیدم که بر کرسی خود نشست و سپس با همان صدای گرم اما سخت که هنگام ورود با من سخن گفته بود، گفت: فرزندان، این بار آخر است که من به شما درس می‌دهم

۴۵- با توجه به متن «با خود اندیشیدم که باز برای ما چه خوابی دیده‌اند؟ آنگاه سر خویش گرفتم و راه مدرسه در پیش.»  
الف) واژگان پدیدآورنده آرایه لفظی «سجع» کدام‌اند؟  
ب) یک مورد کاربرد کنایه مشخص کنید.

۴۶- مفهوم کنایی به کار رفته در عبارت زیر را بنویسید

«با خود اندیشیدم که «باز برای ما چه خوابی دیده‌اند؟»

۴۷- جاهای خالی عبارت زیر را به شکلی درست، پر کنید.

«متن زیر، برگرفته از کتاب ..... نوشته آلفونس دوده و ترجمه ..... است.

«اما بغض و اندوه، صدا را در گلوی شکست، نتوانست سخن خود را تمام کند سپس روی برگردانید و پاره‌ای گچ برگفت و با دستی که از هیجان و درد می‌لرزید، بر تخته سیاه این کلمات را با خط جلی نوشت: زنده باد میهن!»

۴۸- در عبارت زیر کدام آرایه به کار رفته است؟

«معلم با همان صدای گرم اما سخت گفت: فرزندان، این بار آخر است که من به شما درس می‌دهم»

۱) استعاره      ۲) حس آمیزی      ۳) کنایه      ۴) تضاد

۴۹- یک آرایه ادبی در عبارت زیر، بیابید و نام آن را بنویسید.

در این میان، سخن او را شنیدم که با نرمی می‌گفت: تو را سرزنش نمی‌کنم.

۵۰- [معلم گفت:] «زبان ما در شمار شیرین‌ترین و رسا ترین زبان‌های عالم است.»، «شیرین‌ترین زبان»، آرایه‌ی ادبی ..... دارد.

۵۱- در عبارت «تا وقتی معلم سخن نگفته بود، کلاس آرام بود.» یک آرایه‌ی ادبی مشخص کنید.

۵۲- نام نویسنده‌ی «غزلواره‌ها» و «قصه‌های دوشنبه» را بنویسید.

**پاسخ‌نامه:** ۴۲- عشق جاودانی ... می‌بیند / دست زمان ۴۳- استعاری ۴۴- صدای گرم: حس آمیزی ۴۵- الف) خویش-پیش ب) برای ما چه خوابی دیده‌اند- یا سر خویش گرفتم ۴۶- چه تصمیمی برای ما گرفته‌اند یا چه نقشه‌ای برای ما کشیده‌اند. ۴۷- قصه‌های دوشنبه - عبدالحسین زرین کوب ۴۸- گزینه ۲- صدای گرم: حس آمیزی ۴۹- با نرمی گفتن: حس آمیزی ۵۰- مجاز (کلاس: منظور دانش آموزان و افراد حاضر در کلاس است). ۵۲- شکسپیر- آلفونس دوده

✳️ قلمرو فکری

- ۵۳- شکسپیر در بند زیر چه ویژگی‌هایی را برای عشق جاودانی برمی‌شمارد؟ (خ ۹۹)  
«این گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند / و نه توجّهی به گرد و غبار و جراحات پیری دارد.»
- ۵۴- سروده‌ی زیر، بیانگر کدام ویژگی‌های عشق است؟ (دی ۹۹)  
«چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای بر نوشتن / که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟»
- ۵۵- عبارت «و آنچه را قدیمی است قدیمی ندانم که تو از آن منی و من از آن تو. درست مانند نخستین باری که نام زیبای تو را تلاوت کردم.» کدام مفهوم را خاطر نشان می‌سازد؟  
(۱) غیرت و توانایی معشوق ۲- جاودانگی و تقدّس عشق ۳) کرامت و مهربانی معشوق ۴) وصف ناپذیری و زیبایی عشق
- ۵۶- از نظر «آلفونس دوده» در داستان «آخرین درس»، چه چیزی تضمین کننده‌ی آزادی ملت‌ها است؟
- ۵۷- مفهوم مشترک بیت «یک قصّه بیش نیست غم عشق وین عجب / کز هر زبان که می‌شنوم نامکرّر است» و سروده‌ی زیر را بنویسید.  
هر روز باید ذکری واحد را مکرّر بخوانم. و آنچه را قدیمی است، قدیمی ندانم: که تو از آن منی، و من از آن تو
- ۵۸- با توجّه به عبارت زیر انسان چگونه می‌تواند کلید زندان خویش را در دست داشته باشد؟ (خ ۹۸)  
«وقتی قومی به اسارت دشمن در آید و مغلوب بیگانه گردد، تا وقتی که زبان خویش را هم چنان حفظ کند هم‌چون کسی است که کلید زندان خویش را در دست داشته باشد.»
- ۵۹- در سطرهای زیر بر چه نکاتی تاکید شده است؟  
چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است، یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن. که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟»
- ۶۰- در سروده‌ی زیر، شکسپیر، در مقام عاشق، چه ادّعایی می‌کند؟ (دی ۱۴۰۰)  
«چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد؟»
- ۶۱- شاعر در سروده‌ی زیر، توصیف چه چیزهایی را ناممکن می‌داند؟ (خ ۹۹)  
چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟
- ۶۲- مفهوم مرتبط را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.  
الف) هر روز باید ذکری واحد را مکرر بخوانم و آن چه را قدیمی است، قدیمی ندانم (پرهیز از کهنه گرایی / نامکرر بودن قصه عشق)  
ب) گلّه‌ی ما را گله از گرگ نیست / کاین همه بیداد شبان می‌کند (از ماست که بر ماست / عدالت خواهی)
- ۶۳- با توجه به سروده‌ی زیر، یکی از ویژگی‌های عشق جاودانی را بنویسید  
«هر روز باید ذکر واحد را مکرر بخوانم / و آن چه را قدیمی است، قدیمی ندانم: «که تو از آن منی و من از آن تو»، / این گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند» (خ ۱۴۰۰)
- ۶۴- در عبارت زیر، «عشق جاودانی» چگونه توصیف می‌شود؟  
«این گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند و نه توجّهی به گرد و غبار و جراحات پیری دارد.»

**پاسخ‌نامه:** ۵۳- معشوق را همواره جوان می‌بیند / پیری برای عشق جاودانی مهم نیست / همواره معشوق را زیبا می‌بیند و گذر زمان و پیری در این عشق تأثیری ندارد. ۵۴- توصیف ناپذیری عشق و ویژگی‌های معشوق ۵۵- گزینہ ۲ (جاودانگی و تقدّس عشق) ۵۶- توجه به اهمیت زبان ملی و تلاش برای حفظ آن ۵۷- سخن عشق تکراری نیست و عاشق از ذکر نام معشوق خسته نمی‌شود. ۵۸- توجه به اهمیت زبان ملی و تلاش برای حفظ آن ۵۹- شاعر عشق خود را با تازه‌ترین تعابیر بیان نموده یا توصیف ناپذیری عشق / محبوب دارای بهترین خصلت‌هاست یا وصف ناپذیری معشوق. ۶۰- روح راستگوی عاشق هر چه را که در ذهن آدم می‌گنجد، برای معشوق ترسیم کرده است ۶۱- بیان میزان عشق و شیفتگی عاشق و ویژگی‌های ارزشمند معشوق ۶۲- الف) نامکرر بودن قصه عشق ب) از ماست که بر ماست ۶۳- عشق قدیم را هر چه قدر قدیمی باشد، کهنه و بی ارزش نمی‌شمارد یا همواره معشوق را جوان می‌بیند. ۶۴- ظاهر بین نبودن عاشق

- ۶۵- با توجه به سروده‌ی زیر، شاعر هر روز خود را ملزم به تکرار چه سخنی می‌داند؟ (ش ۱۴۰۰)
- «هر روز باید ذکری واحد را مکرر بخوانم / و آن چه را قدیمی است قدیمی ندانم: که تو از آن منی و من از آن تو، / درست مانند نخستین باری که نام زیبای تو را تلاوت کردم.»
- ۶۶- جمله «به قدر کفایت متنّب شده‌ای» یعنی چه؟
- ۶۷- از تعبیر کنایی «برای کسی خواب دیدن» چه موقع استفاده می‌شود؟
- ۶۸- معنی هریک از موارد زیر را به نثر روان بنویسید
- ۱- (عشق جاودانی) همواره عشق قدیم را موضوع صحیفه‌ی شعر خود می‌گرداند. (خ ۹۹)
- معنی ۱: عاشق واقعی همیشه زیبایی های عشق اول و قدیم را موضوع کتاب یا دیوان شعر خود قرار می دهد (خ ۹۹)
- معنی ۲: عشق جاودانی یا همیشگی ، همواره عشق یا معشوق قدیمی خود را موضوع کتاب یا دیوان شعر خود قرار می دهد. (ش ۹۹)
- ۲- آیا چیزی در مخیله‌ی آدمی می‌گنجد که بتواند آن را بنگارد / اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد؟ (خ ۱۴۰۰)
- معنی: فکر و خیالی در ذهن انسان نمی‌گنجد که بتواند آن را بنویسد اما روح راستگو و درست کردار من آن را برای تو، ای عشق جاودانی به تصویر نکشیده باشد.
- ۳- یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب / کز هر زبان که می‌شنوم نامکرر است
- معنی: داستان عشق یک ماجرا بیشتر نیست؛ اما عجیب آنکه آن را از هر کس می‌شنوم، غیر تکراری است
- ۴- در این اندیشه مستغرق بودم که دیدم مرا به نام خواندند. (ش ۱۴۰۲).
- معنی: در این فکر فرو رفته بودم که دیدم مرا به اسم صدا زدند
- ۵- هر روز باید ذکری واحد را مکرر بخوانم: / «که تو از آن منی و من از آن تو»
- معنی: هر روز باید سخن یکسانی را تکرار کنم و آن این که: تو متعلق به منی و من متعلق به تو هستم
- ۶- معلم را دیدم بر کرسی خود نشست.
- معنی: معلم را دیدم که بر صندلی (جایگاه ، موضع) خود نشست.
- ۷- گویی درفش ملی ما را به اهتزاز درآورده باشند
- معنی: مانند این بود که پرچم ملی را به جنبش درآورده باشند
- ۸- همه‌ی ما سزاوار ملامتیم.
- معنی: همه ما شایسته سرزنش هستیم.
- ۹- نهالی چند در باغ غرس کرده بود،
- معنی: چند نهالی در باغ کاشته بود.

### نیایش

- ۶۹- در کدام بیت، واژه‌های هم‌معنی واژه «جبهه» به کار رفته‌است؟
- الف) دلم را داغ عشقی بر جبین نه زبانه را بیانی آتشین ده
- ب) الهی سینه‌ای ده آتش افروز در آن سینه دلی وان دل همه سوز
- ۷۰- مقصود از «راه پیچ در پیچ» در بیت زیر چیست؟ (دی ۹۷)
- به راه این امید پیچ در پیچ / مرا لطف تو می‌باید، دگر هیچ

**پاسخ‌نامه:** ۶۵- تو از آن منی و من از آن تو ۶۶- به اندازه‌ی کافی آگاه و هوشیار شده‌ای ۶۷- هنگامی که بدون اطلاع کسی، قصد انجام کاری درباره‌ی او داشته باشند (در غیاب کسی برای او نقشه‌ای طراحی کرده باشند). ۶۹- بیت الف (جبین) ۷۰- راه دشوار و پر از سختی عشق

## حفظ شعر

\*شعرخوانی ۱: (ص ۲۲) در مکتب حقایق

ای بی خبر، بکوش که صاحب خبر شوی در مکتب حقایق پیش ادیب عشق دست از مس وجود چو مردان ره بشوی خواب و خورت ز مرتبه خویش دور کرد گر نور عشق حق به دل و جانت اوفتد یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر از پای تا سرت همه نور خدا شود وجه خدا اگر شودت منظر نظر بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود گر در سرت هوای وصال است حافظا	تا راهرو نباشی کی راهبر شوی؟ هان ای پسر، بکوش که روزی پدر شوی تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی آن گه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی بالله کز آفتاب فلک خوبتر شوی کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی در راه ذوالجلال چو بی پا و سر شوی زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی باید که خاک درگه اهل هنر شوی
---	--

\*نمونه سوال:

۱- مصرع اول بیت زیر چیست؟ (دی ۹۷)

..... باید که خاک درگه اهل هنر شوی

الف) در مکتب حقایق پیش ادیب عشق (ب) گر در سرت هوای وصال است حافظا  
 ۲- مصرع دیگر هر یک از بیت‌های زیر را بنویسید.  
 الف) یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر / ..... (خ ۹۸)  
 ب) ..... / تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی (ش ۹۸)  
 ج) وجه خدا اگر شودت منظر نظر / ..... (دی ۹۸)

\*شعرخوانی ۲: (ص ۵۷) صبح ستاره باران

ای مهربان تر از برگ در بوسه‌های باران آینه نگاهت، پیوند صبح و ساحل باز آ که در هوایت خاموشی جنونم ای جویبار جاری! زین سایه برگ مگریز گفتم: «به روزگاران مهری نشسته» گفتم: پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند وین نغمه محبت بعد از من و تو ماند	بیداری ستاره، در چشم جویباران لبخند گاه گاهت، صبح ستاره باران فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران کاین گونه فرصت از کف دادند بی‌شماران «بیرون نمی توان کرد حتی به روزگاران» دیوار زندگی را زین گونه یادگاران تا در زمانه باقی است آواز باد و باران
--	---

نمونه سوالات:

۱- مصرع دیگر هر یک از بیت‌های زیر را بنویسید.

الف) ..... / بیداری ستاره، در چشم جویباران (خ ۹۸)  
 ب) آینه‌ی نگاهت پیوند صبح و ساحل / ..... (دی ۹۸ و ۹۹)  
 ج) ای مهربان تر از برگ در بوسه‌های باران ..... (ش ۹۸ و ۹۹)  
 د) وین نغمه‌ی محبت بعد از من و تو ماند ..... (خ ۹۹)

۲- مصرع‌های کدام بیت «جابجا» نوشته شده است؟ (دی ۹۷)

الف) لبخند گاه گاهت، صبح ستاره باران / آینه نگاهت، پیوند صبح و ساحل  
 ب) پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند / دیوار زندگی را زین گونه یادگاران  
 ۳- کدام گزینه، بیت «باز آ که در هوایت خاموشی جنونم.....» را کامل می‌کند؟ (خ ۹۹)

الف) لبخند گاه گاهت، صبح ستاره باران (ب) فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران  
 ج) بیداری ستاره، در چشم جویباران (د) ای مهربان تر از برگ در بوسه‌های باران



شعر خوانی ۳: (ص ۹۶)

شکوه چشمان تو

آه این سر بریده ماه است در پگاه؟  
 خورشید. بی حفاظ نشسته به روی خاک؟  
 ماه آمده به دیدن خورشید. صبح زود  
 حسن شهادت از همه حسنی فراتر است  
 ترسم تو را ببیند و شرمندگی کشد  
 شاهد. نیاز نیست که در محضر آورند  
 دارد اسارت تو به زینب اشارتی  
 از دور دست می رسد آیا کدام پیک؟  
 لبریز زندگی است نفس های آخرت  
 یک کربلا شکوه به چشمت نهفته است

یا نه! سر بریده خورشید شامگاه؟  
 یا ماه بی ملاحظه افتاده بین راه؟  
 خورشید رفته است سر شب سراغ ماه  
 ای محسن شهید من. ای حسن بی گناه  
 یوسف. بگو که هیچ نیاید برون ز چاه  
 در دادگاه عشق. رگ گردنت گواه  
 از اشتیاق کیست که چشمت کشیده راه؟  
 ای مسلم شرف. به کجا می کنی نگاه؟  
 آورده مرگ. گرم به آغوش تو پناه  
 ای روضه مجسم گودال قتلگاه

\*نمونه سوالات:

- ۱- ابیات زیر را به شکلی درست کامل کنید.  
 الف) دارد اسارت تو به زینب اشارتی .....  
 ب) .....  
 ج) آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه (دی ۱۴۰۱) .....  
 د) ماه آمده به دیدن خورشید، صبح زود .....  
 ه) لبریز زندگی است نفس های آخرت .....  
 و) حسن شهادت از همه حسنی فراتر است .....  
 ز) شاهد نیاز نیست که در محضر آورند .....  
 ۲- مصراع دیگر بیت زیر را انتخاب کنید.  
 آه این سر بریده ماه است در پگاه؟ .....  
 ۱) یا ماه بی ملاحظه افتاده بین راه؟ .....  
 ۲) یا نه سر بریده خورشید شامگاه؟ .....  
 ۳- مصراع نخست کدام بیت، نادرست است؟ (دی ۹۹ خ ۱۴۰۱)  
 الف) ماه آمده به دیدن خورشید، صبح زود .....  
 ب) لبریز زندگی است نفس های آخرت .....  
 ۴- کدام گزینه، مصراع دوم بیت زیر است؟ (ش ۱۴۰۱)  
 «ترسم تو را ببیند و شرمندگی کشد .....»  
 الف) ای محسن شهید من، ای حسن بی گناه .....  
 ب) یوسف، بگو که هیچ نیاید برون ز چاه .....

شعر خوانی ۴: (ص ۱۱۷)

ای میهن!

تنیده یاد تو، در تار و پودم، میهن، ای میهن!  
 تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی،  
 به هر مجلس، به هر زندان، به هر شادی، به هر ماتم  
 اگر مستم اگر هشیار، اگر خوابم اگر بیدار  
 به دشت دل، گیاهی جز گل رویت نمی روید،  
 بود لبریز از عشقت، وجودم، میهن، ای میهن!  
 فدای نام تو، بود و نبودم، میهن، ای میهن!  
 به هر حالت که بودم با تو بودم، میهن، ای میهن!  
 به سوی تو بود روی سجودم، میهن، ای میهن!  
 من این زیبا زمین را آزمودم، میهن، ای میهن!

نمونه سوالات:

- ۱- هر یک از ابیات زیر را به درستی کامل کنید:  
 الف) اگر مستم اگر هشیار، اگر خوابم اگر بیدار ..... (ش ۹۸، خ ۹۹ و دی ۱۴۰۱)

- (ب) ..... من این زیبا زمین را آزمودم میهن ای میهن! (خ ۱۴۰۱)
- (ج) ..... بُود لبریز از عشقت وجودم میهن ای میهن (دی ۹۷-خ ۱۴۰۲)
- (د) تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی ..... (دی ۹۷-خ ۹۹)

۲- کدام گزینه، مصراع اول بیت زیر است؟ (خ ۹۸ و ۱۴۰۱)

- ..... به هر حالت که بودم با تو بودم میهن ای میهن
- (۱) به هر مجلس به هر زندان به هر شادی به هر مات
- (۲) اگر مستم اگر هشیار اگر خوابم اگر بیدار

۳- با توجه به مصراع‌های داده شده، ابیات زیر را کامل کنید. (خ ۱۴۰۲)

الف) به دشت دل گیاهی جز گل رویت نمی‌روید.....

ب) تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی.....

(۱) فدای نام تو بود و نبودم؛ میهن ای میهن!

(۲) من این زیبا زمین را آزمودم؛ میهن ای میهن!

(۳) به هر حالت که بودم با تو بودم؛ میهن ای میهن!

### تاریخ ادبیات فارسی دوازدهم (کل کتاب)

نام اثر	پدیدآورنده	نظم / نثر	توضیحات
۱- گلستان	سعدی	نثر آمیخته به نظم	نوع ادبی: تعلیمی
۲- کلیله و دمنه	ترجمه نصرالله منشی	نثر آمیخته به نظم	نوع ادبی: تعلیمی / گنج حکمت «گمان» از این کتاب است.
۳- مناظره «مست و هوشیار»	پروین اعتصامی	نظم (قطعه)	نوع ادبی: تعلیمی
۴- در مکتب حقایق	حافظ	نظم (غزل)	نوع ادبی: تعلیمی
۵- آزادی	ابوالقاسم عارف قزوینی	غزل اجتماعی	فصل دوم: ادبیات پایداری
۶- دفتر زمانه	فرخی یزدی	غزل اجتماعی	فصل دوم: ادبیات پایداری
۷- روایت سنگسازان ۲	عیسی سلمانی لطف آبادی	نثر	فصل دوم: ادبیات پایداری
۸- قصیده دماوندیه	ملک الشعرا بهار	نظم (قصیده)	فصل دوم: ادبیات پایداری / سال سرایش ۱۳۰۱ / قالب: قصیده
۹- قصه شیرین فرهاد	احمد عربلو	نثر	فصل دوم: ادبیات پایداری
۱۰- مثنوی معنوی	مولانا	نظم	فصل سوم: ادبیات غنایی
۱۱- فیه مافیه	مولانا	نثر	فصل سوم: ادبیات غنایی
۱۲- فی حقیقه العشق	شهاب‌الدین سهروردی	نثر	فصل سوم: ادبیات غنایی
۱۳- تمهیدات	عین‌القضات همدانی	نثر آمیخته به نظم	فصل سوم: ادبیات غنایی
۱۴- مثل درخت در شب باران	شفیعی کدکنی) م. سرشک)	نظم	نوع ادبی: غنایی / «صبح ستاره باران» از این شاعر است
۱۵- از پاریز تا پاریس	باستانی پاریزی	نثر	ادبیات سفر و زندگی
۱۶- بینویان	ویکتور هوگو	نثر	نام کتاب در متن درس هشتم آمده
۱۷- تذکره الاولیا	عطار نیشابوری	نثر	فصل چهارم: ادبیات سفر و زندگی
۱۸- کویر	علی شریعتی	نثر	فصل چهارم: ادبیات سفر و زندگی
۱۹- بخارای من ایل من	محمد بهمن بیگی	نثر	فصل چهارم: ادبیات سفر و زندگی
۲۰- دری به خانه خورشید	سلمان هراتی	نظم	فصل پنجم: ادبیات انقلاب اسلامی

۲۱- تیرانا	محمد رضا رحمانی (مهرداد اوستا)	نثر	ادبیات انقلاب اسلامی
۲۲- سانتاماریا	سید مهدی شجاعی	نثر	ادبیات انقلاب / متن «آن شب عزیز» از این کتاب است
۲۳- شعر «شکوه چشمان تو»	مرتضی امیری اسفندقه		فصل پنجم: ادبیات انقلاب اسلامی (در رثای شهید حججی است.)
۲۴- در حیاط کوچک پاییز در زنداد	مهدی اخوان ثالث	نظم (نیمایی)	فصل ششم: ادبیات حماسی (شعر «خوان هشتم» از این کتاب است.)
۲۵- شعر «ای میهن»	ابوالقاسم لاهوتی	نظم	فصل ششم: ادبیات حماسی
۲۶- منطق الطیر	عطار نیشابوری	نظم	فصل هفتم: ادبیات داستانی (درس «سی مرغ و سیمرغ» از این کتاب است)
۲۷- سندیادنامه	ظهیری سمرقندی	نثر	فصل هفتم: ادبیات داستانی
۲۸- داستان کوتاه «کباب غاز»	محمدعلی جمال زاده	نثر	فصل هفتم: ادبیات داستانی
۲۹- ارمیا	رضا امیرخانی	نثر	فصل هفتم: ادبیات داستانی
۳۰- هوا را از من بگیر، خنده‌ات را نه	پابلو نرودا	نظم	فصل هشتم: ادبیات جهان
۳۱- «مسافر»	یوهان کریستف فریدریش شیلر		فصل هشتم: ادبیات جهان
۳۲- غزلواره‌ها	ویلیام شکسپیر		فصل هشتم: ادبیات جهان
۳۳- قصه‌های دوشنبه	آلفونس دوده	نثر	فصل هشتم: ادبیات جهان / مترجم: عبدالحسین زرین کوب

### انگوی سوالات تاریخ ادبیات

۱- هریک از آثار زیر، «قصه‌های دوشنبه، در حیاط کوچک پاییز در زندان، فی حقیقه العشق و قصه شیرین فرهاد»، با کدام یک از توضیحات زیر متناسب است؟

- (الف) کتابی است عرفانی از شیخ شهاب‌الدین سهروردی  
(ب) شعر خوان هشتم از سروده‌های این کتاب است.  
(ج) این اثر از ترجمه‌های عبدالحسین زرین کوب است.  
(د) داستانی است طنز، از احمد عربلو با موضوع دفاع مقدس

◀ پاسخ‌ها: (الف) فی حقیقه العشق (ب) در حیاط کوچک پاییز در زندان (ج) قصه‌های دوشنبه (د) قصه شیرین فرهاد

۲- نام صاحب هریک از آثار داده شده را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.

- (الف) تمهیدات: (سهروردی / عین‌القضات همدانی)  
(ب) دری به خانه خورشید: (سلمان هراتی / پابلو نرودا)

۳- نام آفرینندگان آثاری را که نویسنده آنها نادرست ذکر شده، بنویسید. (خ ۱۴۰۲)

بخارای من، ایل من: محمد بهمن بیگی / تذکره الاولیا: عطار / تمهیدات: شهاب‌الدین سهروردی / قصه شیرین فرهاد: نظامی

۴- نام پدیدآورنده‌ی هریک از آثار زیر را بنویسید.

- (الف) فی حقیقه العشق: (ب) سانتاماریا:

◀ پاسخ‌ها: (الف) شیخ شهاب‌الدین سهروردی (ب) سید مهدی شجاعی

۵- در عبارات زیر، جاهای خالی را، به درستی، پر کنید. (خ ۱۴۰۲)

(الف) کتاب «بینوایان» اثر ..... است. (ب) کتاب «.....» نوشته‌ی ظهیری سمرقندی است.

◀ پاسخ‌ها: (الف) ویکتور هوگو (ب) سندیادنامه

<http://t.me/banke2>

بانک سوال ادبیات